

Ziņojums par Latvijas un Lietuvas sadarbības perspektīvām

Autori: Neris Germans un Alberts Sarkanis

Latvija un Lietuva, gadsimtiem būdamas blakus viena otrai, bija un ir saistītas ar daudzām saitēm. Mums ir kopējs vēsturiskais mantojums, mūs saista dažādi biznesa un kultūras sakari, personiskās pazīšanās. Tas viss ir labs pamats sadarbībai. Šodien mēs varam lepoties ar mūsu valstu sasniegumiem, praktisku sadarbību gan oficiālā valstiskā, gan neoficiālā līmenī. Kaut arī daudz ir darīts, lai viens otru labāk saprastu, pazītu un sadarbotos, tomēr mums pastāvīgi ir jāvelta uzmanība mūsu attiecībām un daudz jāstrādā to kopšanā.

Mums kā Baltijas valstu un vienīgajiem baltu tautu pārstāvjiem ir nepieciešams sadarboties ne tikai vēsturisko un ģeogrāfisko iemeslu dēļ. Mums ir svarīgi apvienot mūsu centienus un sakopot resursus, lai pienācīgi atbildētu mūsdienu izaicinājumiem. Ir jāveicina mūsu valstu attīstība, ir jādomā par mūsdienu ekonomiskajām, politiskajām un drošības garantiju tendencēm un to attīstību. Latvijas un Lietuvas valdības meklē papildus iespējas sadarbībai, lai abas valstis varētu konsolidēt savu konkurētspēju globalizētajā pasaulē. Mūsu divu tautu patiesa divpusējā sadarbība ir labs ieguldījums tiklab Baltijas un Ziemeļvalstu, kā arī Eiropas Savienības un transatlantiskās sadarbības stiprināšanā.

Lai šis ziņojums ir viens no ceļrāžiem mūsu valstu institūcijām un sabiedrībām, atbalstot un veicinot mūsu abu valstu tālāku un dziļāku sadarbības attīstību.

Valdis Dombrovskis
Latvijas Republikas
Ministru prezidents

Andrius Kubilius
Lietuvas Republikas
Premjerministrs

S A T U R S

IEVADS	3
<i>PIRMĀ DAĻA. LATVIJA UN LIETUVA – KAS UN KĀDI MĒS ESAM</i>	5
<i>OTRĀ DAĻA. LATVIJA UN LIETUVA – KUR ESAM UN KURP EJAM</i>	7
LATVIJA UN LIETUVA BALTIJAS JŪRAS REĢIONĀ	7
LATVIJA UN LIETUVA EIROPĀ	8
LATVIJA UN LIETUVA PASAULĒ	9
<i>TREŠĀ DAĻA. LATVIJA UN LIETUVA – KO TIECAMIES SASNIEGT</i>	9
KOPIĢA INFORMATĪVĀ TELPA	11
KOPIĢA KULTŪRAS TELPA	14
KOPIĢA IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES TELPA	17
SADARBĪBA EKONOMIKAS, FINANŠU, ENERĢĒTIKAS, TRANSPORTA, VIDES AIZSARDZĪBAS JOMĀ	19
SADARBĪBA IEKŠĒJĀS UN ĀRĒJĀS DROŠĪBAS JOMĀ	22
SADARBĪBA STARP PIEROBEŽAS REĢIONIEM	24
<i>CETURTĀ DAĻA. MĒRĶU ĪSTENOŠANA</i>	25
<i>PIEKTĀ DAĻA. LATVIJA UN LIETUVA PĒC VIENAS PAAUDZES</i>	26

IEVADS

2011.gada sākumā Latvijas un Lietuvas ministru prezidenti *Valdis Dombrovskis* un *Andrjus Kubiljus*, balstoties uz ārlietu ministru *Ģirta Valda Kristovska* un *Audroņus Ažubaļa* ieteikumu, nolēma iniciēt kopīga ziņojuma sagatavošanu par Latvijas un Lietuvas starpvalstu sadarbības perspektīvām.¹ Ziņojuma sagatavošana 2011.gadā ir simboliska abām valstīm, jo tās svin 20.gadskārtu kopš diplomātisko attiecību atjaunošanas.

Ar abu valstu premjeru rīkojumiem sagatavot šo ziņojumu tika uzticēts vēstniekiem *Albertam Sarkanim* (Latvija) un *Nerim Germanam* (Lietuva). Viņiem netika norādīti nedz kādi ierobežojumi, nedz konkrētas saistības. Strādādami pie ziņojuma, tā autori izmantoja uzkrātās zināšanas un savu pieredzi, dažādu oficiālo informāciju² un tikšanās laikā ar Latvijas un Lietuvas cilvēkiem izteiktās domas un idejas. Vienlaikus ir svarīgi uzsvērt, ka visi ieteikumi un vērtējumi atspoguļo ziņojuma autoru personīgo viedokli un vēlmi veicināt diskusijas un ieinteresētību par Latvijas un Lietuvas valstu un tautu sakariem. Gatavojot dokumentu, ievērojām, ka jau mūsu uzmanība šiem jautājumiem vien izraisa papildus interesi par mūsu valstu attiecībām un atklāj vienu otru jaunu problēmu. Bez tam uzkrātā pieredze un zināšanas paplašināja arī pašu autoru redzesloku un nostiprināja pārliecību, ka divām baltu tautām – latviešiem un lietuviešiem – ir ne tikai lielā mērā kopīga pagātne un saturīga tagadne, bet arī kopīga nākotne.

Šī ziņojuma galvenie mērķi ir 1) sniegt daudzpusīgu un plašu divpusējo attiecību ainu: vispārīgos vilcienos novērtējot gan pagātnes, gan tagadnes reālijas un turpmākās sadarbības iespējas ekonomikas, enerģētikas, transporta, tūrisma, izglītības, kultūras un citās jomās, un 2) sniegt konkrētas atziņas Latvijas un Lietuvas sadarbības stiprināšanai. Tas, kā tiks īstenoti šie mērķi, ir atkarīgs ne tikai no oficiālo institūciju, bet arī sabiedrības aktivitātes. Cilvēku vēlme labāk iepazīt vienu otru var un tai ir jābūt par papildus stimulu, kas mudinātu risināt dažādas problēmas un novērst šķēršļus, kas traucē mūsu abu valstu sadarbībai.

Visa ziņojuma tematika ir nosacīti sadalīta divos pamatblokos. Pirmajā ir apskatītas sadarbības jomas, kas tieši saistītas ar mūsu tautu baltisko identitāti, tās saglabāšanu, un tās tiek raksturotas kā kopīga informatīvās, kultūras, izglītības un zinātnes telpa. Tajos tiek sniegts īss pašreizējā stāvokļa apskats un konkrēti secinājumi un ieteikumi, kā un ko ir iespējams izdarīt, lai abas tautas labāk pazītu viena otru, kopīgi risinātu kultūras sadarbības un citus jautājumus. Mūsaprāt, šajās jomās Latvijas un Lietuvas divpusējā sadarbība var un tai ir jābūt intensīvākai un konkrētākai – līdz ar Baltijas valstu trīspusējo, kā arī plašāku sadarbību NB8³ formātā.

Otrais bloks ir valstu sadarbība ekonomikas, transporta, enerģētikas un citās jomās, kā arī drošības sfērā. Tā netiek dēvēta par kopīgas telpas veidošanu, jo šajās jomās sadarbība ir daudz plašākā

¹ Tas ir it kā turpinājums analogiska virziena studijām: 2008.gadā tika sagatavota Studija par Somijas un Igaunijas sadarbības perspektīvām, bet 2010.gadā – NB8 video Ziņojums par Baltijas un Ziemeļvalstu sadarbības stiprināšanu (tā sagatavošanu vadīja *Valdis Birkavs* un *Søren Gade*) un Ziņojums par Latvijas un Igaunijas sadarbības perspektīvām dažādās jomās (tā sagatavošanu vadīja *Andris Razāns* un *Anvar Samost*). Tās visas arī tika šo valstu valdību vadītāju iniciētas.

² Gatavojot ziņojumu, autori izmantoja Latvijas un Lietuvas ministriju šim mērķim speciāli izteiktos viedokļus un priekšlikumus, tāpat balstījās uz informāciju, kas tika iegūta autoru tikšanās laikā ar pierobežas pašvaldību, biznesa, kultūras un sabiedriskajiem darbiniekiem. Tika ņemti vērā arī svarīgi valstiskie dokumenti par abu valstu un sabiedrību stratēģisko attīstību.

³ Islande, Norvēģija, Dānija, Zviedrija, Somija, Igaunija, Lietuva, Latvija.

mērogā un to nosaka dažādi faktori, īpaši dalība Eiropas Savienībā un Ziemeļatlantijas līguma organizācijā. Tādēļ, kaut arī šajās jomās norit intensīva sadarbība, risinot konkrētas divpusējas problēmas un ņemot vērā to, ka Latvijas un Lietuva pieder pie milzīgām ekonomiskām un drošības struktūrām, mēs uzskatām, ka nebūtu mērķtiecīgi šo sadarbību raksturot kā darbību kopīgā divpusējā ekonomiskajā un drošība telpā. Taču kopējas intereses veido diezgan lielas iespējas attīstīt abām valstīm svarīgus divpusējos projektus, un tas atspoguļojas konkrētos priekšlikumos.

PIRMĀ DAĻA

LATVIJA UN LIETUVA - KAS UN KĀDI MĒS ESAM

Tradicionāli Latvija un Lietuva tiek uzskatītas par viena otrai vistuvākajām valstīm, īpaši valodas un etnokultūras nozīmē, tām ir ne mazums vēsturisko saikņu. Tādēļ bez teritoriālā kaimiņa statusa, Latvijas un Lietuvas galvenais kopīguma aspekts ir abu tautu radniecīgums – latvieši un lietuvieši ir tautas, kas devušas nosaukumus savām pamatnācijām, un tās bieži tiek raksturotas ar vienu – baltu – vārdu.

Raugoties caur vēsturisko prizmu, kopš XIII gs. līdz pat XVII gs. beigām lietuviešiem un latviešiem bija vairāk vai mazāk kontaktu atkarībā no viņu apdzīvoto teritoriju piederības vienai vai dažādām valstīm. Latvijas un Lietuvas robeža, izņemot dažus nenozīmīgus izņēmumus, ir visnenāk šajā reģionā. Pierobežas reģionu iedzīvotāju sakari sniedzas vēl tajos laikos, kad par nemainīgu kļuvusi robeža sadalīja šeit dzīvojošos kuršus, zemgaļus un sēļus, tomēr cilvēku kontakti te ir vēsturiski seni. Vēlāk, pēc impēriskajām sadalīšanām nonākot cariskās Krievijas sastāvā, gan lietuvieši, gan latvieši ciešāk pavērsās vieni pret otriem kā etniski radniecīgas, uz rietumu kultūru orientētas un līdzīga likteņa tautas. Tieši tajā laikposmā radās un sāka nostiprināties baltu vienotības ideja. 1918.gadā Latvijas nacionālas valsts izveidošana un Lietuvas nacionālas valsts atjaunošana visā būtībā mainīja stāvokli. Kaut arī latviešu un lietuviešu nacionālā valstiskuma gaita bija gandrīz identiska un tās galvenie posmi un mērķi savā būtībā maz atšķīrās, ceļā uz neatkarību katrai tautai bija savas specifiskas īpatnības un atšķirīgas rīcības formas.

No citas puses, starpkaru laikā acīmredzamāks kļuva tas, kas ir jūtams arī tagad – nav tieksmes plašāk un dziļāk iepazīt savu kaimiņvalsti. Ja kontakti starp cilvēkiem dažādās jomās bija vēl pietiekami bieži, piem., diezgan daudz lietuviešu inteliģences pārstāvju dzīvoja un strādāja Rīgā, lietuvieši strādāja Latvijas rūpniecībā un zemkopībā, taču oficiālā līmenī lielas savstarpējas intereses abās valstīs bieži vien nebija. Vēlāk, padomju laikos XX gs. otrā pusē, Lietuvas un Latvijas kontakti starp dažādām organizācijām un iedzīvotājiem kā viena likteņa brāļiem bija visai intensīvi un solidāri, tas vēlāk radīja priekšnoteikumus atbalstīt vieniem otru un kopā tiekties uz abu tautu galvenā mērķa sasniegšanu – atjaunot Latvijas un Lietuvas valstu neatkarību.

Pēc neatkarības atjaunošanas abas valstis tiecās sasniegt tos pašus mērķus – nostiprināt savu valstiskumu, iekļauties starptautiskajā sabiedrībā un risināt iekšējos politiskos, ekonomiskos, sociālos un kultūras jautājumus. Šajā laikposmā iekšējās emocionālās saites starp abām tautām bija stipras, īpaši starp inteliģenci. „Baltijas ceļš“ vienmēr paliks kā visspilgtākā un vislabākā Latvijas, Lietuvas, kā arī Igaunijas cilvēku kopības un solidaritātes izpausme.

Tālākie soļi – dalība Apvienoto Nāciju organizācijā, Eiropas Padomē, Eiropas Savienībā, Ziemeļatlantijas līguma organizācijā un citās starptautiskajās organizācijās – nostiprināja abu valstu

autoritāti un ļāva ieņemt pienācīgu vietu pasaules valstu sabiedrībā. Iekšējais ekonomiskais un sociālais stāvoklis, kas kļuva arvien stiprāks, pilsoniskās sabiedrības veidošanās, draudzīgie sakari ar kaimiņu valstīm nodrošināja Latvijas un Lietuvas valstu stabilu izaugsmi. Tanī pašā laikā jauni izaicinājumi un apdraudējumi spiež ne tikai risināt arvien no jauna rodošās problēmas, bet arī vēl vairāk stiprināt sadarbību ar Baltijas un Ziemeļu reģiona valstīm, tiecoties izmantot katras tās radīto potenciālu kopēju mērķu īstenošanai. Baltijas valstu – Lietuvas, Latvijas un Igaunijas – dabiskā sadarbība vairāk un vairāk izplešas arvien ciešākos reģionālajos sakaros dažādas jomās. Tas rada pamatu tam, lai nākotnē Baltijas un Ziemeļu valstis taptu par vienu no konkurētspējīgākajiem un inovatīvākajiem reģioniem Eiropā. Vienlaikus kļuva stiprāks eiropēiskais gars un sakari starp šī reģiona pilsoņiem.

Šodien Latviju un Lietuvu **daudz kas** savstarpēji saista, un tām ir līdzīgi **pamati** un **mērķi**:

- ✓ piederam tam pašam Baltijas reģionam,
- ✓ esam vienīgie baltu valodu pārstāvji un tiecamies nodrošināt baltiskuma, vēsturiskā un kultūras mantojuma saglabāšanu,
- ✓ mums ir kopīgas eiropēiskās kultūrvēsturiskās tradīcijas un cilvēcisko un nacionālo vērtību izpratne, ko cenšamies izziņāt un saglabāt,
- ✓ mums ir dziļa interese un rūpes par Baltijas jūras ekoloģisko stāvokli,
- ✓ risinām analogiskas ES un NATO austrumu robežu apsardzes problēmas, kas saistītas ar nelegālo migrāciju un kontrabandu,
- ✓ risinām savu valstu iedzīvotāju labklājības, nodarbinātības un emigrācijas mazināšanas problēmas, cenšoties pietuvināt savu valstu dzīves līmeni ES vidējiem rādītājiem,
- ✓ apzināmies, ka īpaša uzmanība mums ir jāvelta iedzīvotāju izglītošanai, attīstībai un mūžapmācībai,
- ✓ atzīstam, ka inovācijas, zinātnisko pētījumu un mūsdienu tehnoloģiju attīstība ir ārkārtīgi svarīga mūsdienu globalizācijas un konkurences apstākļos,
- ✓ deklarējam centienus iekļauties Eiropas Savienības vienotā finanšu sistēmā un ieviest eiro,
- ✓ cenšamies nodrošināt enerģētisko neatkarību un atjaunojamās enerģijas izmantošanu ražošanā,
- ✓ cenšamies nodrošināt valstu un tautu ilglaicīgu un garantētu drošību, kas balstīta mūsu dalībā ES un NATO, stiprinot šo organizāciju lomu un veicinot to iekšējo integrāciju.

Tanī pašā laikā ir faktori, kas **traucē** sadarboties un attiecīgi **ietekmē** mūsu attīstību:

- ✓ atšķirīga vēsturiskā atmiņa,
- ✓ dažāda reliģiski konfesionālā pieredze,
- ✓ atšķirīga kaimiņvalstu un tautu ekonomiskā un kultūras ietekme,
- ✓ atšķirīgs iekšējais nacionālais sastāvs,
- ✓ ekonomiskās darbības izkropļota rakstura konkurence,
- ✓ nevienāda līmeņa nodokļi un akcīzes, kas rada ekonomiskās barjeras,
- ✓ maz personisko kontaktu, vāji un bieži vien pārāk formāli sakari starp abu valstu politikajām, kultūras elitēm, jaunatni un nevalstiskajām organizācijām,
- ✓ seni un no jauna radīti stereotipi, kas palaikam rada neuzticību un aizdomīgumu.

Atklāts, sasniegumus un trūkumus objektīvi vērtējošs viedoklis par abu baltisko valstu attiecību stāvokli, mūsdienu, ir nepieciešamais nosacījums, tiecoties tās padarīt pēc iespējas tuvākas. Šodienas stāvokļa novērtējums, konkrēti priekšlikumi tuvākai un tālākai nākotnei ir galvenie šī darba mērķi.

OTRĀ DAĻA

LATVIJA UN LIETUVA – KUR ESAM UN KURP EJAM

Latvijas un Lietuvas attiecības šodien nevar vērtēt vienīgi un tikai divpusēju attiecību laukā. Valstu attiecības neizbēgami kļūst par daļu no plašākas reģionālās, eiropeskās un pat globālās sadarbības. Praktiski, vai tas skartu politiskus, vai ekonomiskus, vai drošības vai citus jautājumus, Latvijas un Lietuva vairumā gadījumu tos risina vai mēģina risināt kopā ar citām valstīm ar daudzpusēju vienošanos un saistību starpniecību.

Tādēļ par vienu no svarīgākajiem kļūst jautājums – kurās jomās un kādā apjomā sadarbība starp divām valstīm ir būtiska un vajadzīga, ņemot vērā vēsturiskos, ģeogrāfiskos un ekonomiskos apstākļus, cik Latvijas un Lietuvas sadarbība ir efektīva un reāla daudzpusējā formātā, kā un kādā veidā to vajadzētu attīstīt savstarpēji saskaņot?

LATVIJA UN LIETUVA BALTIJAS JŪRAS REĢIONĀ

Dabiski – gan ģeogrāfiski, gan politiski – abām valstīm visciešākas un visvairāk attīstītas attiecības dažādās jomās ir ar reģiona valstīm. Baltijas jūra tās vieno.

Pirmām kārtām tā ir sadarbība starp Latviju, Lietuvu un Igauniju. Jau tagad daudzās jomās divpusējā sadarbība praktiski tiek īstenota uz trīspusējiem pamatiem. Ir dažādas kopīgas Baltijas valstu institūcijas. Latvijas un Lietuvas ministrijām un resoriem ir 24 trīspusējie (Latvija, Lietuva, Igaunija) sadarbības līgumi. Nākotnē stiprinot un paplašinot tradicionālo trīspusējo sadarbību, ir svarīgi arvien vairāk iekļauties Ziemeļeiropas reģiona attīstībā. Tas palīdzētu stiprināt starpvalstu sakarus, palielinātu visa reģiona konkurētspēju, veicinātu intensīvākus un daudzpusīgākus cilvēku sakarus visās dzīves jomās.

NB8 kļuva un arvien vairāk tiek uztverta kā savdabīga vizītkarte, kuras vērtība aug un kuru ir nepieciešams veicināt visos iespējamajos veidos. Tas īpaši svarīgi ir trijām Baltijas valstīm, kurām, izmantojot ciešos sakarus ar Ziemeļvalstīm, ir visas iespējas paātrināt savu ekonomisko un sociālo attīstību. Reģionālā sadarbība dažādos līmeņos ir ceļš, kas ļauj praktiski un ātri izmantot tajā sakrāto potenciālu un kooperējoties sekmīgi piedalīties globālās konkurences cīņās. Papildus svaru un nozīmi reģionam piešķir Vācijas, Polijas un Krievijas iesaiste kopīgu uzdevumu risināšanā. Pastiprināta sadarbība rada iespējas Latvijai un Lietuvai ātrāk un efektīvāk:

- ✓ paātrināt ekonomisko attīstību, izmantojot citu valstu pieredzi,
- ✓ straujāk un inovatīvāk uzlabot dzīves telpas infrastruktūru un komunikācijas,
- ✓ modernizēt ražošanu, ieviest jaunus sasniegumus,
- ✓ kooperēt līdzekļus un cilvēciskos resursus perspektīviem zinātniskiem un tehnoloģiskiem risinājumiem,
- ✓ attīstīt izglītības, veselības aizsardzības un sociālo sfēru,
- ✓ paplašināt cilvēciskos sakarus un stiprināt demokrātiskās vērtības.

LATVIJA UN LIETUVA EIROPĀ

Aktīvi piedalīdamās Baltijas jūras reģiona sadarbībā, Latvija un Lietuva arvien vairāk iesaistās visas Eiropas lietu risināšanā.

Dalība Eiropas Padomē un Eiropas Savienībā, kā arī tās sniegto iespēju aktīva izmantošana ievērojami paplašina mūsu valstu politiskās un ekonomiskās spējas. Savstarpējs atbalsts un pieturēšanās pie saskaņotām pozīcijām ļauj Latvijai un Lietuvai stiprināt savu autoritāti un nodrošināt savu interešu aizsardzību. ES stratēģija Baltijas jūras reģionā mūsu valstīm rada iespējas gan piedalīties reģionālo problēmu risināšanā, gan aktualizēt Latvijas un Lietuvas stratēģiskās prioritātes. Savukārt ES Latvijas un Lietuvas pārrobežu sadarbības programma 2007.-2013.gadam pierobežas reģioniem sniedz iespējas stiprināt savstarpējos sakarus un iedzīvināt aktuālus projektus dažādās jomās.

Ir jāatzīst, ka, kopīgi īstenojot vienādu vai dažkārt ļoti līdzīgu pieeju Eiropas Savienības lietās, mēs būsīm stiprāki nekā pa vienam. Tādēļ ir mērķtiecīgi:

- ✓ savstarpēji saskaņot un turēties pie kopīgām pozīcijām galvenajos ES darbības jautājumos, t.sk.:
  - a) tiekties pēc ciešākas divpusējas sadarbības, saskaņojot pozīcijas ES finanšu reglamentēšanas jomā, ņemot vērā to, ka Latvija un Lietuva ir pieņemošās valstis tām pašām Ziemeļvalstu finanšu institūcijām,
  - b) saskaņot pozīcijas ES kaimiņu politikas, īpaši – Austrumu partnerības jomā, kur abu valstu intereses ir identiskas vai tām ir līdzīgas pozīcijas,
  - c) tiekties pēc kopīgas enerģētiskās drošības,
- ✓ ciešāk sadarboties, daloties ar Nacionālo reformu dienaskārtības sagatavošanas, citu stratēģiju un valsts plānu sagatavošanas, atjaunošanas un īstenošanas novērojumu pieredzi, mērķu sasniegšanas veidiem, īstenošanas rezultātiem un labas prakses piemēriem, cenšoties sasniegt līdzīgus Baltijas jūras reģiona valstu ekonomiskos un sociālos mērķus.

Aktīvi sadarbojoties un saskaņojot savas pozīcijas, abām valstīm ir vairāk iespēju ātrāk un efektīvāk sasniegt:

- ✓ labvēlīgus ekonomiskos risinājumus, kuri būtu iniciēti no vienas vai otras mūsu valsts, bet ir lietderīgi abām valstīm un tanī pašā laikā parādot sadarbības, nevis konkurences piemēru,
  - ✓ labāku un efektīvāku abu valstu pārstāvību dažādās starptautiskajās organizācijās,
- Rīkojoties kopīgi, mūsu valstis ir redzamākas, interesantākas un vērtīgākas kā lielāks reģions gan ekonomiskā, gan politiskā nozīmē.

LATVIJA UN LIETUVA PASAULĒ

Atjaunojušas neatkarību, abas valstis kļuva par ANO locekļiem un tādējādi nostiprinājās kā pilntiesīgas starptautiskās kopienas dalībnieces. Kopīgi tās kļuva par pasaules daudzu citu politisko, ekonomisko un finanšu organizāciju locekļiem. Latvijai un Lietuvai kā nelielām valstīm ir īpaši svarīgi globālās starptautiskās organizācijās darboties kopā plašākā NB8 formātā un censties sasniegt plašāku citu valstu atbalstu.

Dalība NATO sniedza unikālu iespēju panākt ilglaicīgu drošību, bet aktīva dalība organizācijas darbībā, savu starptautisko saistību pildīšana ceļ abu valstu autoritāti pasaules valstu kopienā. Arvien jauni mūsdienu izaicinājumi, tādi kā starptautiskais terorisms, dabas resursu trūkums,

kiberterorisms, ieroču nelegālā tirdzniecība, kontrabanda, kodolieroču nekontrolēta izplatīšana, narkotiku un cilvēku tirdzniecība, organizētā noziedzība, nelegālā migrācija aktualizē nepieciešamību stiprināt Latvijas un Lietuvas sadarbību, bloķējot ceļu šo draudu izplatībai, un vēl lielāku iesaisti sadarbībā ar Alianses sabiedrotajiem. Dalība kopējās miera uzturēšanas operācijās ir konkrēts piemērs, kas rāda mūsu gatavību un spējas iesaistīties kopīgā darbībā, un vienlaikus tādējādi paaugstinot mūsu starptautisko autoritāti.

Globālā mērogā īpaša nozīme ir latviešu un lietuviešu visai lielai diasporai, kas izkaisīta pa visu pasauli. Pašlaik ārvalstīs dzīvo ap 1,3 milj. lietuviešu, virs 0,3 milj. latviešu izcelsmes cilvēku. Viņu politiskais un ekonomiskais atbalsts savai Tēvzemei vienmēr bija un ir svarīgs. Ciešu attiecību uzturēšana ar savu dzimteni un valsts atbalsts diasporai ir svarīgs priekšnoteikums gan latviešu, gan lietuviešu tāpatības saglabāšanai. Globalizācijas izaicinājumu un pasaules ekonomiskās situācijas klātbūtnē ir svarīgi īpaši lielu uzmanību veltīt jaunās diasporas jautājumiem un migrācijai politikai.

Ārzemju diasporas potenciāls, jo īpaši savstarpēji koordinēti centieni, ļautu ātrāk un efektīvāk:

- ✓ veicināt investīciju un inovatīvo tehnoloģiju piesaisti,
- ✓ nodrošināt Latvijas un Lietuvas politisko un ekonomisko interešu lobiju trešajās valstīs, tanī pašā laikā sniedzot lielu ieguldījumu mūsu valstu ekonomikas konkurētspējas palielināšanā un prestiža stiprināšanā pasaulē,
- ✓ paātrināt labas pieredzes pārņemšanu un tās īstenošanu.

TREŠĀ DAĻA

LATVIJA UN LIETUVA – KO TIECAMIES SASNIEGT

Neskatoties uz globalizācijas procesiem, kuri neizbēgami ved pie atsevišķu, īpaši nelielu valstu ietekmes un to nozīmes mazināšanās, līdzīgs ekonomiskais un sociālais stāvoklis, kopīgie mērķi un to risināšanas meklējumi veidi pastiprina arī Latvijas un Lietuvas divpusējo attiecību nozīmīgumu. Būdami kaimiņi ar 588 kilometrus garu robežu un saistīti ar daudzām vēsturiskām, kultūras un ekonomiskām saiknēm, mēs neizbēgami esam un būsīm brāļi un māsas, kas dzīvo pie Baltijas jūras.

Tomēr rodas jautājums: kāpēc, neraugoties uz latviešu un lietuviešu tautu pastāvīgi atgādināto un uzsvērto kopīgumu un ilglaicīgo ģeogrāfisko kaimiņu attiecībām, reāli mēs šodien neesam viens otram tuvāki un zināmāki nekā mums daudz tālākas kaimiņu tautas?

Kāpēc, neraugoties uz visai ciešiem cilvēciskajiem sakariem agrākos laika posmos, pēdējā laikā tie acīmredzami ir kļuvuši vājāki?

Kāpēc reāli neizdodas izvairīties no destruktīvas konkurences un viendienas priekšrocībām tur, kur ekonomiskā loģika norāda uz kopīgas darbības meklējumiem?

Kāpēc, neņemot vērā publiski deklarējamo vienotību, reizēm mēs neprotam saskaņot un pieteikt vienotu pozīciju, kura būtībā būtu noderīga tiklab mums, kā plašākam reģionam?

Ir vēl arī ievērojami vairāk sīkāku, bet ne vieglāku „kāpēc?“. Viens no šī ziņojuma pamatmērķiem ir mēģināt rast atbildes un piedāvāt konkrētus ceļus, kā izdarīt, lai XXI gadsimts kļūtu par mūsu divu valstu tālākas tuvināšanās laiku. Tādēļ svarīgi ir paraudzīties uz Latviju un Lietuvu nevis kā uz konkurentēm, kas uztur maz sakaru, bet gan kā uz valstīm, kam ir valodas un kultūras kopīgums, kas tiecas sasniegt analogiskus politiskos un ekonomiskos mērķus un ar savu konkrēto pieredzi palīdz

viena otrai. Abas valstis, sasniegušas savus pamatmērķus, tagad var meklēt un tām ir jāmeklē kopīgi darbības veidi, lai risinātu analogiskas mūsdienu problēmas. Darbojoties kopā, to panākt ir iespējams daudz ātrāk un racionālāk.

Kopumā Latvijas un Lietuvas sadarbības līmeni pēdējo desmitgažu laikā viennozīmīgi vērtēt ir visai sarežģīti. Latvija un Lietuva sadarbojas dažādās jomās, taču ne visur vienādi intensīvi. Vairumā gadījumu potenciāls netiek izmantots. Oficiālie sakari ir stipri un balstās uz abpusēju atbalstu un saskaņotu pozīciju. Augstākajā politiskajā līmenī pastāvīgi tiek deklarēti centieni plašāk attīstīt daudzpusējus sakarus, taču ministriju un resoru praktiskajā darbībā bieži vien tas izpaužas vāji. Lielākoties tas ir atkarīgs no konkrētu īstenotāju iniciatīvas un viņu ieinteresētības. Tādējādi tiek izteiktas vispārēja veida deklarācijas, no praktiskā viedokļa palikdamas vien kā deklarācijas, jo nav īstenošanas mehānisma, efektīvas kontroles un trūkst finansiālo resursu.

No citas puses, aktivizējoties ekonomiskajai darbībai un kopumā pastāvot ciešiem uzņēmējdarbības kontaktiem, dabiski rodas konkurence, kuru daļēji nosaka līdzīga abu valstu ekonomiskās darbības struktūra. Tādēļ reizēm saimniecisko subjektu strīdus izpaušmēm ir tendence pārcelties arī uz oficiālo līmeni un radīt problēmas. Valsts institūciju vēlme aizstāvēt savas biznesa intereses un protekcionisms nevar tikt vērtēts tikai un vienīgi negatīvi, taču biznesa konkurences radītām frikcijām nevajadzētu pāraugt lielākos konfliktos un kaitēt mūsu valstu autoritātei.

Bez tam mums ir jāatzīst, ka ir acīmredzami saskatāms arī samazinājies kontaktu apjoms starp cilvēkiem.

Dažādu kultūras, zinātnes, izglītības un citu organizāciju sakariem vajadzētu būt ciešākiem, kaut gan atsevišķi mākslinieki, zinātnieki, citu specialitāšu pārstāvji aktīvi un pat pašai izziņotīgi piedalās kopīgā profesionālā darbībā. Tomēr trūkst kopīgu pasākumu, īpaši jaunatnei, kas ļautu nākotnē radīt pamatu tuvākām attiecībām. Skolu programmās maz uzmanības tiek veltīts mūsu abu valstu vēsturei un tagadnei. Joprojām trūkst Latvijas un Lietuvas vēstures grāmatu un mācību līdzekļu, kas attiecīgi būtu pārtulkotas mūsu abās valodās.

Abu valstu pilsoņiem trūkst informācijas par notikumiem, kas risinās vienā vai otrā valstī, kaut arī mēs esam tuvie kaimiņi un mums ir daudz kopīgu vēsturisku un tagadnes reāliju. Abu valstu televīzija un radio maz uzmanības velta kaimiņu ekonomiskās, politiskās un kultūras dzīves aktualitātēm, neveicina apmaiņu ar dažādām programmām.

Cilvēku kontaktus neveicina arī tas, ka viņi nemāk viens otra valodu, kaut arī tās ir tuvas. Gandrīz vai „tradicionāli“ un lielākoties inerces pēc pat necenšas valodā ieklausīties un saprast.

2005.gadā dibinātais *Latvijas un Lietuvas forums* iespēju robežās cenšas apvienot abu valstu zinātnisko un radošo potenciālu, taču foruma darbībai ir nepieciešama lielāka uzmanība un valsts institūciju atbalsts.

Ciešākai cilvēku komunikācijai, īpaši pierobežas reģionos, traucē tas, ka nav ērtas dzelzceļa satiksmes, ir nepietiekami integrēts Latvijas un Lietuvas ceļu tīkls, ceļu kvalitāte Latvijā, un uz to īpaši uzmanību vērš tieši reģionu iedzīvotāji. Tas viss rada zināmus šķēršļus cilvēku ceļojumiem un tūrisma attīstībai.

Starpvalstu pārrobežu sadarbības komisijas līdzšinējais nespējīgums nav ļāvis labus mērķus un ieceres pārvērst tādos praktiskos rezultātos, kas parādītu šādas starpvalstu sadarbības nozīmi. Līdz šim nav atrisināts Latvijas un Lietuvas valsts robežas delimitācijas jautājums Baltijas jūras teritoriālajos ūdeņos.

Kopumā cilvēcisko sakaru vājināšanās plašā nozīmē ir galvenais iemesls, kura dēļ mūsu abu valstu sadarbība ir kļuvusi ne tik redzama un efektīva. Mūsuprāt, ciešāku sakaru atjaunošanai un stiprināšanai valsts līmenī ir jāklūst par Latvijas un Lietuvas sadarbības virzītājspēku. Tās īstenošana ļautu abu valstu iedzīvotājiem sajusties ne tikai kā partneriem mūsdienu globālajā pasaulē, bet arī kā vienotiem un vienīgajiem baltu tautu pārstāvjiem. Latvijas un Lietuvas kā kaimiņu un tuvu valstu tēla veidošanai un uzturēšanai ir jābūt mūsu kopējai interesei un mērķim. Būdami tādi, mēs būsīm ne vien unikāli, bet arī interesanti pasaulei.

Lai veiksmīgi īstenotu šos mērķus, Latvijai un Lietuvai ir vērts sākt ar abu valstu iedzīvotāju dziļāku savstarpēju sakaru atjaunošanu, stiprināšanu un paplašināšanu, veidojot kopīgu informatīvo, kultūras, izglītības un zinātnes telpu, aktivizējot sadarbību ekonomiskajā, drošības un citās jomās.

KOPĪGA INFORMATĪVĀ TELPA

Kopīgas informatīvās telpas veidošana ir unikāla iespēja cilvēcisko kontaktu stiprināšanas un savstarpējas pazīšanas nozīmē.⁴ Tā ir iespēja ātri un viegli saņemt ekonomisko, sociālo, kultūras un citu informāciju, kas veicinātu inovācijas dažādās jomās un palīdzētu kooperēties un kļūt konkurētspējīgākiem globālajā pasaulē. Attīstīta un efektīva kopīga Baltijas valstu informatīvā telpa darītu mūsu reģionu redzamāku, saistošāku un interesantāku, īpaši attiecībā uz tūrisma attīstību.

Bez tam labi organizēta un efektīva ne vien Latvijas un Lietuvas, bet visu triju Baltijas valstu informatīvā telpa palielinātu mūsu informatīvo drošību, kam jaušama liela konkurence no trešo valstu puses.

Latvijas un Lietuvas sabiedriskā televīzija un radio sniedz maz informācijas par notikumiem kaimiņu valstīs. Nav pastāvīgo korespondentu, netiek gatavotas kopīgas pārraides, ļoti reti notiek apmaiņa ar oriģinālajām programmām, dokumentālajām un mākslas filmām. Kaut arī Lietuvas radio ir savs korespondents Latvijā, taču tas no Lietuvas puses netiek atbilstīgi izmantots. Latvijas radio vispār nav sava pastāvīgā pārstāvja Lietuvā. Gan Latvijā, gan Lietuvā netiek piešķirti pietiekami budžeta līdzekļu sabiedrisko televīziju un radio darbībai, lai īstenotu šos mērķus.

Lielāko kabeļtelevīziju piedāvājumu paketēs arī nav sabiedrisko televīziju programmu. Ja Lietuvai ir satelītkprogramma *LTV World*, ko ar atbilstošu iekārtu var skatīt visi, tad Latvijai līdz šim tādas programmas un iespēju nav.

Laikraksti un žurnāli, kam nav pastāvīgo korespondentu kaimiņvalstī, nesaskatot interesi un lasītāju ieinteresētību, arī nesniedz plašāku informāciju par tās dzīvi. Izveidojas apburtais loks – samazinās interese par kaimiņvalsti, bet, ja nav intereses, tad nav vajadzības informēt vai spert kādus soļus, lai šādu informāciju sniegtu.

Daļēji - bet jo tālāk, jo vairāk - informācijas trūkums tiek kompensēts ar elektroniskajiem saziņas līdzekļiem. Internets kļūst par arvien spēcīgāku konkurentu parastajiem masu plašsaziņas līdzekļiem. Tā izplatība un pieejamība varētu tikt plašāk lietojama, organizējot lielāku savstarpēju informēšanu dažādās jomās. Lielākajos portālos vajadzētu būt Baltijas valstu zinātājiem, baltologiem –

---

⁴ Latvijā un Lietuvā kopā ir virs 5 milj. iedzīvotāju (2011.gada iedzīvotāju skaitīšanas preliminārie rezultāti: Latvija – 2.0 milj., Lietuva – 3.05 milj.). Starp tiem Latvijā lietuviešu ir ap 30 tūkst., bet latviešu Lietuvā – ap 2,3 tūkst.).

valodu un valsti zinošiem cilvēkiem, kas pastāvīgi, intensīvi un operatīvi tulko un sniedz informāciju par kaimiņvalsti. Šo pasākumu varētu īstenot, ņemot vērā, ka Latvijas universitātē, Viļņas universitātē un Kauņas Vītauta Dižā universitātē tiek gatavoti tulkošanas speciālisti.

GALVENIE MĒRĶI:

I. Panākt, lai Latvijas un Lietuvas sabiedriskā televīzija būtu skatāma abās valstīs, īpaši jau pierobežas reģionos, un tās plašāk atspoguļotu abu valstu dzīvi.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Latvijas televīzijas un radio padomei un Lietuvas radio un televīzijas komitejai veikt konkrētus pasākumus, lai novērtētu sabiedrisko TV un radio raidījumu latviešu un lietuviešu valodā retranslācijas iespējas abās valstīs.
2. Panākt, ka svarīgākie abu valstu politiskie un ekonomiskie notikumi tiktu regulāri atspoguļoti Latvijas un Lietuvas sabiedrisko televīziju un radio programmās.
3. Finansiāli atbalstīt kopīgu televīzijas programmu un autorraidījumu sagatavošanu, esošo dokumentālo un mākslas filmu apmaiņu, atrisinot autortiesību jautājumus.
4. Veidot populārus izzinošos raidījumus vieniem par otriem, kā arī valodas mācības programmas televīzijā un radio.
5. Pastāvīgi un plaši izmantot filmu un TV raidījumu subtitrēšanu kaimiņu valodā.
6. Apmainīties ar radio fondu ierakstiem un plašāk tos izmantot, lai abu valstu ēterā vairāk būtu dzirdama un skanētu latviešu un lietuviešu valoda.
7. Noslēgt vienošanos starp atbilstošajiem pierobežas reģionu un pilsētu preses izdevumiem, interneta portāliem un radiostacijām, lai tajos pastāvīgi tiktu sniegta informācija par kaimiņos notiekošajiem pasākumiem un citu iedzīvotājus ieinteresējošu informāciju.
8. Atrisināt televīzijas un radio korespondentu abās valstīs klātbūtni un viņu produktīva darba jautājumus.
9. Rast iespējas atvērt uz iepriekš minētiem mērķiem orientētu programmu Latvijas Kultūras kapitāla fondā un Lietuvas Kultūras fondā.

II. Plašāk izmantot mūsdienu elektroniskās informācijas tehnoloģijas, sniedzot ziņas par mūsu valstīm, paplašinot kontaktus starp cilvēkiem.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Aktivizēt Latvijas Elektroniskās komunikācijas līdzekļu padomes un Lietuvas Informatīvās sabiedrības attīstības komitejas tiešo sadarbību, sagatavojot priekšlikumus sadarbībai informatīvās sabiedrības attīstības jomā.
2. Paplašināt *Latvijas un Lietuvas foruma* sabiedriskā interneta portāla iespējas, lai tas kļūtu par telpu informācijai, diskusijām un priekšlikumiem par Latvijas un Lietuvas sadarbības veicināšanu.
3. Ieviest norādes par kaimiņvalsts attiecīgo institūciju tīmekļa vietnēm visu valsts un pašvaldību institūciju tīmekļa vietnēs.
4. Katras valsts oficiālajās interneta mājaslapās (www.latvia.lv un www.lietuva.lt) sniegt informāciju par sevi kaimiņvalsts nacionālajā valodā – latviski *versus* lietuviski – lai nevajadzētu to meklēt kādā citā svešvalodā.
5. Cenšoties plašāk izmantot mūsdienu informācijas tehnoloģijas, pierobežas reģionu līmenī plašāk izmantot ES programmu sniegtās iespējas.

III. Aktivizēt sakarus starp dažādām cilvēku grupām un organizācijām.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Stiprināt *Latvijas un Lietuvas foruma* darbību, iesaistot tanī vairāk dažādu jomu speciālistus un to finansiāli atbalstīt.
2. Ieteikt atjaunot *Lietuvas un Latvijas vienības biedrību* Lietuvā un veicināt *Latvijas un Lietuvas vienības biedrības* Latvijā aktīvāku darbību.
3. Aktivizēt starpparlamentāro grupu un citu politisko struktūru sakarus, plašāk izmantot Baltijas Asamblejas iespējas, rosinot un īstenojot divpusējos projektus.
4. Organizēt Latvijas nacionālo svētku Lietuvā un Lietuvas nacionālo svētku Latvijā plašāku svinēšanu, kuros piedalītos abu valstu politiskie un sabiedriskie pārstāvji.
5. Plašāk svinēt Baltu vienības dienu, piedaloties abu valstu vadītājiem. Pastāvīgi rīkot pasākumus abu valstu svarīgu vēsturisko notikumu atcerei, piem., vēsturisko Saules un Durbes kauju atceres.
6. Veicināt pilsētu un mazpilsētu draudzības, sadarbības un kultūras apmaiņu. Palielināt sadraudzības un partnerpilsētu skaitu.
7. Atbalstīt skulptūru un citu mākslas izpausmes formu radīšanu, kas simbolizē abu valstu kopīgumu, iemūžina abas tautas saistošas vēsturiskās personības un faktus.
8. Izveidot kopīgu datu bāzi par memoriālajām vietām Latvijā un Lietuvā, kas saistītas ar abām valstīm svarīgiem vēsturiskiem notikumiem un personībām.
9. Veicināt dažādu nozaru speciālistu profesionālo sadarbību, rīkot kopīgus pasākumus.

KOPĪGA KULTŪRAS TELPA

Kultūra ir tā joma, kur Latvijas un Lietuvas divpusējā sadarbība var un tai vajag būt intensīvai. To nosaka divu baltu tautu valodiskais un ģeogrāfiskais tuvums, ne mazums kultūras un vēsturisko saikņu. Simboliski, ka vārdi „*mums viena zeme, viena saule, tā pati mūsu jūra*“ bezmaz vienādi skan abās valodās.

Cieši kultūras sakari ir ļoti svarīgs faktors, kas reāli ietekmē cilvēcisko attiecību kvalitāti un palīdz pazīt vienam otru. XIX gs. beigās un XX gs. sākumā daudzi izcili Lietuvas mākslinieki, kultūras darbinieki dzīvoja un savu daiļradi attīstīja Latvijā, bija te zināmi un tādējādi deva savu artavu abu tautu tuvināšanā. Jāmin, ka tautu tuvināšanos un sapratni bieži vien ir veicinājuši baznīcas pārstāvju savstarpējie kontakti. Kultūras sakari nepārtrūka arī vēlāk. Latvijas literatūras un mākslas izcilu pārstāvju daiļradē lielu vietu ieņem Lietuvas tematika.

Daudzas Latvijas un Lietuvas kultūras iestādes, mākslas kolektīvi uztur kontaktus, tiem ir kopīgi projekti, organizē viesizrādes un izstādes. Cieši sadarbojas, piem., Latvijas Nacionālā bibliotēka un Martīna Mažvīda Lietuvas Nacionālā bibliotēka, aģentūra „Latvijas koncerti“ un Lietuvas valsts filharmonija, Latvijas Nacionālais Mākslas muzejs un Lietuvas Nacionālais Mākslas muzejs, kā arī atsevišķi mūzikas un mākslas kolektīvi un mākslinieki pēc pašu iniciatīvas. Neraugoties uz sarežģīto ekonomisko situāciju pēdējo 20 gadu laikā, joprojām kaimiņu valodās tika tulkotas latviešu un lietuviešu autoru grāmatas. Šajā laikposmā latviski ir izdotas 40 lietuviešu autoru grāmatas un atbilstoši ap 60 latviešu autoru daiļliteratūras darbu lietuviešu valodā.

Tanī pašā laikā plaši attīstās kultūras sadarbība Baltijas valstu trīspusējā un daudzpusējā formātā.

Taču pēdējos gados divpusējā sadarbība valsts līmenī ir vājinājusies. Abu valstu kultūras ministrijas nepietiekami uztur ciešus darba sakarus, nekoordinē savu darbību. Kultūras sadarbības attīstībai trūkst valsts institūciju uzmanības un finansiālā atbalsta.

Sports līdz ar tanī neiztrūkstošo sacensību garu bija un ir viena no vislabāk redzamām mūsu tautu solidaritātes un vienotības izpausmēm. Latvijas un Lietuvas sporta organizācijas un kolektīvus saista cieši un tradicionāli sakari. Tiek rīkoti daudzi dažādu līmeņu sporta pasākumi, kuri satuvina un ļauj labāk iepazīt vienam otru. Īpaši tas sakāms par jaunatnes un sporta cienītāju kolektīviem.

Latvijas un Lietuvas tautu tuvības gara uzturēšana lielā mērā ir atkarīga no valstu **jaunatnes** un tās organizāciju sadarbības. Tas ir būtisks priekšnoteikums, lai labāk iepazītu viens otru un stiprinātu cilvēciskos sakarus. Abu valstu jaunatnes organizācijas pietiekami aktīvi sadarbojas gan divpusējā, gan plašākā formātā (piem., folkloras festivāls *Baltica*, dziesmu un deju svētki *Gaudeamus*, u.c.). Taču to aktivitāte un centieni bieži vien atduras pret finansiālo resursu trūkumu vai aprobežojas ar vienreizējiem projektiem, kurus īsteno līdzīga rakstura un līdzīgu mērķu jaunatnes organizācijas. Tāpat šādu divpusēju iniciatīvu galvenais mērķis reti kad ir Latvijas un Lietuvas iepazīšana nacionālā un kultūras aspektā. Par jaunatnes politiku valstīs atbildīgas ir dažādas ministrijas: Lietuvā – Sociālās aizsardzības un darba ministrija, Latvijā – Izglītības un zinātnes ministrija. To sadarbības trūkums šajos jautājumos negatīvi atsaucas uz jauniešu darbību kopumā. Bez tam nevalstiskajām organizācijām dažādu iemeslu dēļ nav viegli iegūt un izmantot ES strukturālo fondu atbalstu. Par jaunatnes politiku atbildīgajām Latvijas un Lietuvas valsts institūcijām un jaunatnes projektiem piešķirtos ES atbalsta līdzekļus dalošām iestādēm ir jārada apstākļi, lai abu valstu jaunatnes organizācijas būtu ieinteresētas kopīgos projektos, kuri ar savu apjomu īstenošanas gaitā varētu reāli pretendēt uz ES strukturālo atbalsta saņemšanu.

Tūrisma attīstība mūsu valstīs padara ne tikai redzamākas pasaulē un dod svarīgu impulsu ekonomikas izaugsmē, bet arī ļauj labāk pazīt kopīgo baltisko kultūras telpu. 2010.gadā Lietuvā uzturējās 1,552 milj. ārzemnieku, no tiem 146,3 tūkst. latviešu, taču 42 % no viņiem Lietuvā bija tikai vienu dienu. Latvijā uzturējās 5,04 milj. ārzemnieku, starp tiem 34 % no Lietuvas, no kuriem 73 % bija Latvijā arī tikai vienu dienu. Kopumā gan Baltijas jūras reģionā, gan plašākā mērogā Latvija un Lietuva līdz ar Igauniju tiek vērtētas kā viens tūrisma reģions un tā perspektīvas tiek saistītas ar kopīgiem Ziemeļvalstu tūrisma maršrutiem.

Latvijas un Lietuvas sadarbība tūrisma jomā visvairāk izpaužas abu valstu pierobežas pašvaldību kopīgos tirgus veidošanas projektos, kas saistīti ar lauku, ūdens, kultūras tūrismu u.c. Attiecīgām par tūrisma attīstību atbildīgām valsts institūcijām nav tiešo savstarpējo vienošanos un ciešāku kontaktu. Pašlaik Latvijai un Lietuvai ārvalstīs ir pa 8 tūrisma informācijas centriem katrai, bet tādu nav mūsu pašu valstīs.

Latvijas un Lietuvas jūras ostām, sadarbojoties ar citām Baltijas jūras reģiona valstīm, ir labas iespējas spēlēt būtisku lomu kruīza ceļojumu maršrutu attīstībā Baltijas jūrā. Abu valstu piejūra, kas stiepjas vairāk nekā 600 km garumā, un piejūras pilsētas varētu tikt vairāk izmantotas, organizējot īpašus jūras tūrisma maršrutus, piem., Klaipēda – Palanga – Sventāja – Liepāja – Ventspils – Rīga, kā arī kopīgas ūdens un gaisa sporta sacensības. Lietuvai būtiski ir atjaunot Sventājas jūras ostu, kas ar savu stratēģisko stāvokli palīdzētu piesaistīt cilvēkus, kas interesējas par ūdens sportu, ne vien no Latvijas, bet arī no citām reģiona valstīm.

GALVENIE MĒRĶI:

I. Stiprināt sadarbību starp abu valstu struktūrām, kas atbildīgas par kultūras politikas īstenošanu.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Līdz ar esošo trīspusējo līgumu parakstīt vienošanos starp abu valstu Kultūras ministrijām, lai tiktu paredzēts sadarbības mehānisms, kas ļautu koordinēti īstenot abu valstu kopīgus kultūras projektus.
2. Atjaunot kultūras atašeja amatu Lietuvas vēstniecībā Rīgā un atbilstošu Latvijas diplomāta amatu Lietuvā.
3. Nodibināt Raiņa un Mairoņa prēmijas par latviešu un lietuviešu kultūras sadarbības veicināšanu.

II. Plašāk iepazīstināt abu valstu sabiedrības ar sasniegumiem dažādās kultūras jomās.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Organizēt Latvijas kultūras dienas Lietuvā un atbilstoši Lietuvas kultūras dienas Latvijā ik pa diviem gadiem.
2. Organizēt reģionālās kultūras dienas, reģionālās spartakiādes, piem., Kurzemes un Žemaitijas, Zemgales un Panevėžas un Šauļu apriņķa, Sēlijas (abpus robežai).
3. Veicināt, lai nacionālajos Dziesmu un deju svētkos izteikti klātesošs būtu baltiskuma akcents, aicinot plašāk piedalīties attiecīgi Latvijas un Lietuvas dziesmu un deju kolektīvus.
4. Veikt mākslas kolektīvu apmaiņu, organizēt kopīgus festivālus, mākslas izstādes un plenērus, mākslas un izglītības projektus. Veicināt bērnu un jaunatnes māksliniecisko apvienību kultūras sakarus, kultūras un mākslas darbinieku kopīgas konferences, nozaru (piem., režisoru, diriģentu, izdevēju u.c.) forumus un seminārus, t.sk. izbraukuma sesijas. Īstenot tautas mākslas tradicionālo daiļamatu attīstības kopīgas programmas.
5. Izveidot abu valstu Nacionālajos mākslas muzejos atsevišķas zāles, kas veltītas attiecīgi kaimiņu - Latvijas un Lietuvas - mākslai.
6. Noslēgt vienošanos par sadarbību kino jomā. Organizēt latviešu un lietuviešu kino dienas, rīkot kopīgus kino festivālus.
7. Izveidot Latvijas – Lietuvas nacionālo filmu centru vai fondu, kas atbalstītu kopīgus Latvijas un Lietuvas projektus, starp tiem kopīgu latviešu un lietuviešu mākslas un dokumentālo filmu veidošanu.
8. Paplašināt sadarbību grāmatu tulkošanas un izdošanas jomā, piešķirot tam vairāk mērķtiecīga atbalsta. Veicināt apmaiņu ar lietišķo informāciju un pieredzi starp publisko bibliotēku darbiniekiem, organizēt abu tautu mūsdienu literatūras prezentācijas, rakstnieku un dzejnieku tikšanās.
9. Valstiski atbalstīt jaunās Latvijas Nacionālās bibliotēkas fondu papildināšanu ar Lietuvas izdevumiem un papildināt Martīna Mažvīda Lietuvas Nacionālās bibliotēkas fondus ar Latvijas izdevumiem, kā arī baltistikas virziena fondu un pētījumu attīstību.
10. Atbalstīt kopīgu Baltijas valstu kultūras interneta portāla – vienota Baltijas kultūras ziņu izplatītāja un kultūras tūrisma veicinātāja – izveidi piecās valodās, starp tām arī latviešu un lietuviešu valodā.
11. Veicināt Latvijas un Lietuvas baznīcu un draudžu savstarpējo saziņu.

III. Veicināt jaunatnes daudzpusēju sadarbību.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Izveidot Latvijas un Lietuvas jaunatnes sadarbības fondu, kas finansētu Latvijas un Lietuvas jaunatnes organizāciju darbību, kuru mērķis ir
  - a) veicināt abu valstu jauniešu apmaiņu un dažādas iniciatīvas,
  - b) atbalstīt informatīvos projektus, kuru mērķis būtu veicināt kultūras sadarbību, pieteikamību, sapratni un atzišanu, labas pieredzes apmaiņu,
  - c) publikācijas, kas veicinātu latviešu un lietuviešu tautu tuvināšanos.
2. Atbalstoši mudināt Latvijas un Lietuvas jaunatnes organizācijas meklēt iespējas ciešāk sadarboties un iesniegt kopīgas pieteikumus ES strukturālā atbalsta iegūšanai. Šādos projektos kā vienam no pamatmērķiem būtu jābūt otras valsts kultūras un tautas iepazīšanai.

IV. Efektīvāk izmantot tūrismu kā labākas savstarpējās paziņas avotu.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Noslēgt sadarbības līgumu starp attiecīgajām tūrisma valsts institūcijām.
2. Izveidot informācijas centrus Rīgā un Viļņā, kas izplatītu dažādu informāciju abās valodās un veicinātu iekšējos tūrisma maršrūtus.
3. Pierobežas pašvaldībām savās interneta vietnēs sniegt informāciju attiecīgā kaimiņu valodā.
4. Veicināt kopīgu darbību, lai abas valstis trešajās valstīs tiktu prezentētas kā viens tūrisma reģions, ņemot par paraugu Berlīnes informācijas centra piemēru.
5. Rīkot kopīgus divpusējus projektus, piem., „30 Latvijas (Lietuvas) pērles“, līdzīgus sekmīgi īstenojamam Baltijas valstu projektam „Lielais Baltijas ceļojums“.
6. Plašāk sadarboties, attīstot lauku tūrismu, organizējot ūdens un sporta tūrismu un tādējādi popularizējot abu valstu kultūras un kulināro mantojumu, radot iespējas iepazīt abu valstu unikālās dabas ainavas.
7. Attīstīt veloceļu infrastruktūru pierobežas reģionos, starp tiem arī „Kuršu ceļu“, tādējādi propagandējot aktīvo tūrismu.

KOPĪGA IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES TELPA

Latvijas un Lietuvas izglītības sistēmas pakāpeniski tiek reformētas un arvien vairāk piemērotas mūsdienu prasībām.⁵ Kopīgas Baltijas valstu izglītības un zinātnes telpas līguma ietvaros tiek attīstīta arī Latvijas un Lietuvas sadarbība, kura nākotnē dotu ieguldījumu kopīgā Ziemeļu un Baltijas valstu izglītības un zinātnes telpas izveidē. Abu valstu sadarbība izglītības un zinātnes jomās veicina jaunatnes mobilitāti, rada iespējas izmantot labāko pieredzi, kas galu galā ved pie labākas savstarpējās iepazīšanās un saprašanās. Īpaši aktīvi šai ziņā savu ieguldījumu sniedz Rīgas Lietuviešu vidusskola.

Taču jāmin, ka vidusskolu programmās maz uzmanības tiek pievērsts Latvijas un Lietuvas vēsturei un citiem savstarpējās sasaistes jautājumiem. Netiek veicināta kaimiņu valodas mācīšanās un kultūras izzināšana. Īpaša uzmanība valodas mācībām būtu jāvelta pierobežas skolās.

---

⁵ 2011.gadā Lietuvā bija 1365 skolas, kurās mācījās 425 tūkst. skolēni. Latvijā bija 830 skolas, kurās mācījās 216 tūkst. skolēnu, 94 profesionālās skolas, kurās mācījās 36 tūkst. skolēnu. Tajā pašā gadā Lietuvā darbojās 22 universitātes (starp tām 8 privātās) un 23 koledžas (10 privātās); Latvijā atbilstoši bija 56 augstskolas un universitātes (starp tām 22 privātās) un 24 koledžas, bet studentu skaits – 104 tūkst.

Divpusējā sadarbība studiju un zinātnisko pētījumu jomā⁶ nav intensīva, izņemot baltistiku. Latvijas Universitātē darbojas Lituānistikas centrs, Viļņas, Kauņas un Šauļu universitātēs darbojas Letonistikas/Baltistikas centri, Liepājas un Klaipēdas universitātēs darbojas baltistikas katedras, u.c. Valodas un literatūras zinātniskajiem institūtiem ir kopīgi projekti, piem., Baltu valodu atlants. Taču citās zinātnisko pētījumu jomās sadarbība vairāk notiek pēc atsevišķu augstskolu un institūtu vai zinātnieku iniciatīvas. Nav kopīgu valsts programmu. Vāja ir studentu un pētnieku apmaiņa. Trūkstot pietiekamiem finansiālajiem un tehnoloģiskajiem resursiem, zinātnisko pētījumu jomā galvenā problēma ir augstskolu un zinātnisko institūtu pārlieku liela fragmentācija, īpaši Latvijā, tāpēc galvenais uzdevums ir izvairīties no dublēšanās un racionāli izmantot jau esošās sadarbības iespējas.

No citas puses, tā kā biznesa iestāžu inovitāte ir neliela un to orientācija uz zinātnisko pētījumu atbalstu ir vāja, netiek veicināti lietišķie zinātniskie pētījumi.

GALVENIE MĒRĶI:

I. Labāk izmantot vidējo un profesionālo skolu iespējas, liekot pamatus tuvākai abu tautu pazīšanai.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Iekļaut abu valstu skolu programmās attiecīgi vairāk informācijas par Latviju un Lietuvu, to vēsturi, sagatavot valodu mācīšanas programmu projektu, izdot divvalodu mācību līdzekļus bērnudārziem un skolām.
2. Abu valstu izglītības un zinātnes ministrijām organizēt skolēnu konkursus, kas veicinātu abu tautu un valstu dziļāku pazīšanu.
3. Izglītības un zinātnes ministrijām veicināt vidusskolu skolotāju un skolēnu apmaiņu un iespēju kaut īslaicīgi stažēties kaimiņvalsts skolās, t.sk. izmantojot gan ES Mūžmācības programmu, gan Baltijas un Ziemeļvalstu īstenoto *Nordplus* programmu.
4. Organizēt vasaras nometnes un kursus, kurās varētu mācīties un pilnveidot abas valodas.
5. Veicināt un radīt labākus nosacījumus pierobežas reģionu skolās mācīties kaimiņu valodu un izzināt kultūru, iekļaujot konkrētus pasākumus pierobežas reģionu (pilsētu) sadarbības līgumos.
6. Paplašināt sadarbību starp pierobežas profesionālajām skolām, sagatavojot nepieciešamos speciālistus, izmantojot atbilstošo mācību bāzi abās valstīs, rīkot profesionālās apmācības kursus un plašāk izmantot prakses apmaiņas sistēmu.

II. Veicināt augstskolu sadarbību, kooperējoties speciālistu sagatavošanā.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Efektīvāk izmantot apvienoto mācību programmu iespējas augstskolās, kas ļautu īstenot studentu apmaiņu un labāk izmantot esošo zinātnisko bāzi un docētāju kadrus.
2. Nodibināt vismaz pāris Latvijas un Lietuvas premjeru nominālās stipendijas Latvijā studējošajiem lietuviešiem un Lietuvā studējošajiem latviešiem, tostarp arī doktorantiem un pētniekiem.

---

⁶ Lietuvā darbojas 11 valsts zinātniskie institūti. Ar zinātnisko darbību nodarbojas ap 14 000 pētnieku (researches), no kuriem 6 400 ir zinātniskie grādi (PhDs). Latvijā atbilstoši bija 13 valsts institūti, ap 8 000 pētnieku, no kuriem 3 600 ir zinātniskie grādi.

3. Ieviest studiju programmas, kuras ļautu baltistikas (latviešu un lietuviešu filoloģijas) studentiem mācīties attiecīgi latviešu un lietuviešu valodu. Tas ļautu šādas studijas beigušos izmantot tiklab pedagoģiskajā, kā zinātniskajā un sabiedriskajā darbā. Gatavot kopīgas latviešu un lietuviešu valodas un kultūras studiju programmas.
4. Atbalstīt lituānistikas specializāciju Latvijas universitātes Humanitāro zinātņu fakultātē un letonistikas specializāciju Viļņas universitātes Filoloģijas fakultātē.
5. Iedibināt studentu apmaiņas programmu, kas sniegtu iespējas saskaņotu studentu skaitu nosūtīt uz daļēju vai pilnu studiju apjoma mācībām uz labākajām abu valstu universitātēm.

III. Labāk izmantot zinātnisko iestāžu potenciālu, veicinot inovācijas un palielinot saimniecisko attīstību un konkurētspēju.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Radīt priekšnoteikumus kopīgu zinātnes un biznesa zonu izveidei, kas veicinātu abu valstu integrāciju Ziemeļeiropas ekonomiskajā un augstākās izglītības telpā.
2. Stiprināt divpusējos biznesa sakarus zinātnes un tehnoloģiju jomā, veicināt starptautisko klasteru veidošanu.
3. Veicināt kopīgus vēstures un baltu valodu pētījumus, organizēt kopīgas konferences un seminārus. Rīkot kopīgas valodnieku, etnogrāfu, folkloristu, vēsturnieku, antropologu ekspedīcijas.
4. Maģistra un doktora disertāciju izstrādē plašāk iesaistīt kaimiņu valsts zinātniskos vadītājus un recenzentus.
5. Īstenot kopīgus, īpaši augsto tehnoloģiju pētījumus, Baltijas jūras piesārņojuma mazināšanas un citās jomās, efektīvāk izmantot esošo zinātnisko bāzi.
6. Plašāk izmantot starptautisko forumu iespējas, lai kopīgi prezentētu zinātnisko pētījumu rezultātus, kā arī, ciktāl tas ir iespējams, zinātniskajos darbos balstīties uz kaimiņvalsts pētnieku darbiem.

SADARBĪBA EKONOMIKAS, FINANŠU, ENERĢĒTIKAS, TRANSPORTA UN VIDES AIZSARDZĪBAS JOMĀ

Veiksmīga un elastīga ekonomiskā partnerība ir pamats Latvijas un Lietuvas labu politisko attiecību uzturēšanai, bet stiprāki tirdznieciskie sakari un ekonomiskā integrācija veicina abu valstu stabilitāti, ekonomisko izaugsmi un iedzīvotāju sociālo labklājību. Latvija un Lietuva ir vienas no galvenajiem partneriem ekonomikas jomā. Latvija ieņem trešo pozīciju Lietuvas eksporta partneru sarakstā, bet ceturto – starp importa partneriem. Latvija ieņem 9.vietu pēc tiešajām investīcijām Lietuvā. Cieša ekonomiskā sadarbība dara šo reģionu pievilcīgu arī ārvalstu investoriem, uzņēmējiem, veicina reģiona augsmi, palīdz izvairīties no daudziem formāliem traucēkļiem un mazina dažādus birokrātiskos šķēršļus.

Latvija un Lietuva saduras ar analogiskiem XXI gs. ekonomiskajiem izaicinājumiem. Pēdējo gadu ekonomiskā krīze stipri ietekmēja abas valstis, ietekmēja dzīves līmeņa krišanos, palielināja sociālo spriedzi, radīja emigrācijas vilni. Valdību stingra ekonomiskā politika 2009.-2011.gadā radīja iespējas saimnieciski pamazām atgūties un ļauj tuvākā laikā cerēt uz dzīves līmeņa uzlabošanos. Abu valstu eksporta pieaugums 2011.gadā apstiprina šādas prognozes. Taču tuvākā

laikaposma perspektīvas joprojām ir neskaidras. Tanī pašā laikā dziļāka abu valstu ekonomiskā integrācija, enerģētiskā drošība, transporta infrastruktūras pilnveidošana, konkurētspējas palielināšana, uzņēmējdarbības nosacījumu sabalansēšanas (atšķirīgi nodokļi un akcīzes) paliek par abu valstu svarīgākajiem ekonomiskajiem un politiskajiem, kā arī divpusējo attiecību uzdevumiem.

Latvijas un Lietuvas ekonomikas ir daļa no konkurētspējīga un ātri augoša, inovatīva Baltijas reģiona daļa, tāpēc ciešāki un efektīvāki ekonomiskie sakari, pirmkārt jau ar Ziemeļvalstīm, ir svarīgi abām valstīm. Arvien stiprāki sakari NB8 formātā radītu lielākas iespējas būt aktīviem un pievilcīgākiem Eiropas Savienībā un globālajā pasaulē. Ziemeļu un Baltijas reģions nākotnē varētu kļūt par vienotu finansiālu telpu.

Kopīga un saskaņota abu valstu enerģētikas politika ir svarīgs priekšnoteikums, tiecoties pēc enerģētiskās neatkarības un drošības, kā arī veidojot konsolidētu enerģētisko tīklu visā Baltijas jūras reģionā.

Sašķidrinātās dabasgāzes (SDG) terminālu būvniecība ir svarīgs jautājums Latvijai un Lietuvai. Tas ļautu atrisināt mūsu valstu pilnīgas atkarības no vienīgā dabasgāzes piegādātāja jautājumu. Ir nepieciešams rast risinājumu, kas apmierinātu abas valstis un ļautu izmantot Eiropas Savienības atbalstu.

Stiprinot civīciskos sakarus un uzlabojot savstarpējo pazīšanu, nevar par zemu novērtēt transporta sakaru nozīmi. Sadarbība, īstenojot „Via Baltica“, „Rail Baltica“ projektus, paplašinot gaisa, dzelzceļa, ūdens un ceļu satiksmi, ir jo īpaši svarīga. Lietuvu un Latviju šķērso Transeiropas transporta tīkla (TEN-T) ceļi. Ceļu un to infrastruktūras attīstība stiprina ne tikai abu valstu sadarbību dažādās jomās, bet arī rada papildus apstākļus dziļākai integrācijai ar Ziemeļvalstu un visas Eiropas ekonomiku. Neskatoties uz gana labi attīstīto satiksmi starp abām valstīm, visai lielām investīcijām ceļu remontā un jaunu ceļu būvniecībā, aktīvi darbojošos Rīgas lidostu, kas apkalpo lielu daļu Lietuvas iedzīvotāju ceļojumu, joprojām paliek ne mazums risināmu problēmu.

Latvija un Lietuvu sadarbības vides aizsardzības jomā, balstoties uz Latvijas Republikas Valdības un Lietuvas Republikas Valdības Vienošanos par sadarbību vides aizsardzības jomā, kas parakstīta 1999.gadā, kā arī uz 2001.gada Vienošanos par dabas aizsardzības pārvaldi starpvalstu kontekstā. Tiekdamās nodrošināt Baltijas jūras aizsardzību, panākt un saglabāt Baltijas jūras vides aizsardzības labu stāvokli, abas valstis koordinē savu darbību, saskaņo konkrētu vides aizsardzības līdzekļu pielietojumu. Latvijas un Lietuva sadarbības, īstenojot ES klimata un enerģētikas paketes tiesiskos aktus. Pierobežas reģioni sadarbības, apmainīdamies ar dabas un ūdens resursu sakārtošanas pieredzi.

GALVENIE MĒRĶI:

I. Starpvalstu ekonomiskās darbības koordinācijas uzlabošana, tiecoties būt konkurētspējīgiem un inovatīviem.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Valsts institūcijām (centrālajām bankām, ministrijām, u.c.) stiprināt koordinētu sadarbību un prakses un informācijas apmaiņu, gatavojoties eiro ieviešanai.
2. Izveidot kopīgu konsultāciju mehānismu nodokļu, investīciju jautājumos, uzņēmējdarbības transparences, kopīgu principu sistēmu.
3. Veidot kopīgu abu valstu starptautiskās ekonomikas stratēģiju, kas paredzētu sadarbības iespējas tālajās trešajās valstīs. Veicinot Latvijas un Lietuvas eksporta attīstību, organizēt

kopīgas misijas un izstādes, apvienojot savus resursus un stādoties priekšā kā viena reģiona pārstāvjiem.

4. Saskaņot akcīzes un nodokļu sistēmu, kura atvieglotu uzņēmējdarbības attīstību un tirdzniecību pierobežas reģionos.
5. Radīt datorizētu datu bāzi, kurā būtu visa pašvaldībām būtiskā informācija par uzņēmējdarbības vidi (preču un pakalpojumu cenas, nodokļi, akcīzes u.c.) kaimiņu valstī.
6. Veicināt vienota darba tirgus attīstību Baltijas valstīs, t.sk. izveidot kopīgu datu bāzi, kas veicinātu lielāku konkurētspēju un darba tirgus līdzsvarotību reģionā.
7. Pastāvīgi organizēt Latvijas un Lietuvas biznesa forumus.

II. Nodrošināt abu valstu transporta infrastruktūras attīstību, lai uzlabotu satiksmi starp cilvēkiem.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Risināt „Via Baltica” projekta tālākās attīstības jautājumu. Šis projekts, tāpat kā citi jaunu ceļu izveides un seno ceļu renovācijas projekti (piem., Klaipēda-Liepāja, Kauņa-Rēzekne), Latvijas un Lietuvas valsts robežu šķērsojošo ceļu sakārtošana un pārrakto ceļu atjaunošana, ceļu kvalitātes un to infrastruktūras uzlabošana būtu uzskatāma par abu valstu valdību prioritāriem jautājumiem.
2. Sakārtot ceļa zīmes tā, lai tajās abās valodās būtu norādes uz vienas un otras valsts galvaspilsētu un citām pilsētām.
3. Nodrošināt „Rail Baltica” projekta īstenošanu. Tam vajadzētu būt par abu valstu valdību prioritāro uzdevumu.
4. Atrisināt dzelzceļa satiksmes starp Viļņu un Rīgu, Viļņu un Daugavpili atjaunošanu, tāpat Liepājas/Reņģes un Mažeikū, un citu ceļu atjaunošanu.
5. Noslēgt Vienošanās starp AS „Lietuvos geležinkeliai” un VAS „Latvijas Dzelzceļš” par dzelzceļa pārvadājumu organizāciju. Nodrošināt, lai tiktu sasniegta atbilstošo 1520 mm platuma sliežu dzelzceļa sistēmas ES reglamentācija, lai neciestu kravas un pasažieru dzelzceļa pārvadājumu transporta pakalpojumu konkurētspēja.

III. Sadarboties nodrošinot abu valstu enerģētisko drošību un neatkarību.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Stiprināt sadarbību Visaginas reģionālās kodolstacijas projekta īstenošanā – kā būtisku priekšnoteikumu ne vien Lietuvas, bet arī Baltijas valstu enerģētiskās neatkarības sasniegšanai.
2. Paplašināt sadarbību, veidojot kopīgu Baltijas valstu elektroenerģijas tirgu, kas integrēta Ziemeļvalstu elektroenerģijas tirgū *NordPool*, pievienojot to sinhronam darbam ar kontinentālās Eiropas tīklu, kā arī īstenojot *NordBalt* projektu.
3. Aktīvāk sadarboties gāzes apgādes jomā atbilstoši ES reglamentam par gāzes piegāžu drošības nodrošināšanas pasākumiem un piegāžu diversifikāciju.
4. Izskatīt iespēju par kopīgas ekspertu grupas izveidošanu, kas novērtētu enerģētiskās drošības nodrošināšanas iespējas. Tai vajadzētu risināt taupīgo un efektīvo enerģijas avotu izbūves, lietošanas, intensīvākas atjaunojamo enerģijas avotu (biomasas, ūdens, vēja) izmantošanas jautājumus.

IV. Nodrošināt veselīgu un dabai draudzīgu dzīves vidi, taupīt dabas resursus, sekmēt ilgtspējīgu attīstību.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Aktivizēt kopīgus centienus būtisku Baltijas jūras problēmu risināšanai: eitrofikācijai, piesārņošanai ar ķīmiskām vielām, biodažādības iznīkšanai, kuģniecības negatīvai iedarbībai uz Baltijas jūras ūdens kvalitāti u.c.
2. Apmainīties ar informāciju un vienoties par saskaņotām darbībām, formulējot pozīcijas par starptautiskajiem jautājumiem attiecībā uz klimata maiņas vienošanos pēc 2012.gada sarunām.
3. Attīstīt Kurzemes un Žemaitijas aizsargājamo teritoriju institūciju sadarbību, cenšoties saglabāt reģionu unikālo dabu.
4. Stiprināt sadarbību dzīvās dabas resursu aizsardzības un ģenētiski modificēto organismu lietošanas un regulēšanas jomās, kā arī invazīvo sugu (augu un dzīvnieku) populāciju izplatības kontroles un apmaiņas ar šādu informāciju jomās.
5. Vienoties par kopīgām darbībām, kas nodrošinātu akritumu transportēšanas kontroli.

SADARBĪBA IEKŠĒJĀS UN ĀRĒJĀS DROŠĪBAS JOMĀ

Tradicionālie iemesli, kas mudina Latviju un Lietuvu sadarboties drošības un aizsardzības jomā, ir līdzīgs ģeopolitiskais stāvoklis, kopīgi drošības izaicinājumi un apdraudējumi. Abu valstu politiķi, aizsardzības spēki un diplomāti ir uzkrājuši lielu sadarbības pieredzi.

Sadarbība aizsardzības jomā ir viena no Baltijas un NATO valstu sadarbības aizsardzības jomā sastāvdaļām, kā arī daļa no ES iekšējās un ārējās politikas. Tomēr ir arī plaši divpusējie sakari, risinot abām valstīm aktuālus jautājumus. Ir uzkrāta laba pieredze, kopīgi piedaloties miera uzturēšanas operācijās. Abas valstis varētu izpētīt iespējas kopīgi iegādāties militāro un citu tehniku, lai sekmīgāk izmantotu esošos līdzekļus.

Latvijas un Lietuvai kļūstot par Šengenas telpas sastāvdaļu, mainās divpusējās sadarbības formas un rodas jauni praktiski uzdevumi iekšējās drošības laukā, cenšoties nodrošināt darbību labāku koordināciju un operatīvu informācijas apmaiņu gan savstarpēji, gan ar ES partneriem. Abu valstu policijas, muitas, robežsardzes un citi dienesti uztur ciešus sakarus gan savstarpēji, gan triju Baltijas valstu un NB8 formātā.

Palielinoties nelegālās migrācijas, kontrabandas draudiem un nepieciešamībai stiprināt ārējo robežu kontroli, arvien aktuālāks kļūst jautājums par attiecīgo pastāvīgo un operatīvo dienestu sakaru nodrošināšanu, tehnisko līdzekļu sekmīgu izmantošanu, tiesisko normu vienādošanu. Ciešāka divpusēja sadarbība palīdzētu nodrošināt vienādu muitas kontroles līmeni pie ES ārējām robežām, palīdzētu vienādot muitas pārbaudes standartus.

Latvijas un Lietuvas policijas amatpersonas saskaras ar valodas barjeras problēmām. Ir nepieciešams stiprināt abu valstu amatpersonu svešvalodu apmācību. Pierobežas reģionos aktuālas ir sakaru problēmas, kas traucē amatpersonām operatīvi veikt savu darbu, piem., veikt vajāšanu pāri robežai.

Diplomātiskie un konsulārie dienesti, īstenojami savas funkcijas un kam ir līdzīgi mērķi, neskatoties uz dažkārt redzamām uzskatu atšķirībām, saskaņo savus soļus un darbību, ar to sniedzami savu ieguldījumu abu valstu sadarbības un drošības stiprināšanā. Pastāv pastāvīgu konsultāciju starp dažādām abu valstu ārpolitikas jomas institūcijām mehānisms. Ņemot vērā 2011.gada Memorandu par diplomātu un konsulāro darbinieku izvietošanu citas NB8 valsts pārstāvniecībā trešajā valstī, plašāka praktiskā sadarbība, sniedzot konsulāros un citus pakalpojumus, vienam otra pārstāvība trešajās valstīs

ļautu optimālāk izmantot esošos cilvēciskos un finansiālos resursus. Abas valstis pārāk maz izmanto goda konsulu darbības potenciālās iespējas.

Viļņas „Snow“⁷ tikšanās un „Rīgas konference“⁸ veido lieliskas iespējas kopā ar ārzemju ekspertiem apspriest dažādus ārējās un drošības politikas akcentus un stiprināt Latvijas un Lietuvas redzamību starptautiskajā arēnā. Aktīva dalība, īstenojot ES Austrumu partnerības politiku, sniedz iespējas izmantot savu pieredzi un kaimiņvalstu iepazīšanu. Sadarbība, prezentējot un azstāvot Latvijas un Lietuvas ārējās un drošības mērķus starptautiskajā arēnā, ir kopīga abu valstu interese, kas vienlaikus ļauj stiprināt abu valstu autoritāti un sekmīgāk īstenot savus mērķus.

GALVENIE MĒRĶI:

I. Stiprināt abu valstu policiju robežapsardzes un muitas dienestu sadarbību, ierobežojot noziedzību.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Sagatavot un parakstīt abu valstu robežapsardzes un policijas vienošanos par kopīgu patrulēšanu pierobežas teritorijās, cenšoties apturēt organizētos un citus noziegumus un veicot kopīgas darbības abu valstu pierobežas teritorijās.
2. Sagatavot un parakstīt Latvijas un Lietuvas vienošanos „Par Latvijas un Lietuvas valsts robežas tiesisko režīmu“, kas radītu labākus nosacījumus sadarbībai, savstarpējai sapratnei un cilvēku kontaktiem.
3. Veidot kopīgas datu bāzes un reģistrus vai arī atvieglot pieeju nacionālajiem reģistriem, cenšoties atvieglot policijas darbu ar mērķi saīsināt laiku no likuma pārkāpuma izdarīšanas brīža līdz tā noskaidrošanai un personas saukšanai pie administratīvās vai kriminālās atbildības.
4. Noslēgt divpusējo vienošanos par ceļa noteikumu pārkāpumu sodu piespiedu piedzīšanu.
5. Vairāk īstenot noziedzības prevencijas divpusējos projektos, veidojot drošu dzīves telpu.
6. Atvērt visus punktus, kas paredzēti „Vienošanās par Latvijas un Lietuvas pierobežas kontaktpunktiem“, lai būtu iespējams apmainīties ar svarīgu informāciju.
7. Risināt jautājumus par neizmantojamo robežapsardzes un muitas celtņu, kas bojā abu valstu tēlu ceļotāju acīs, izmantošanu un blakusesošo teritoriju sakārtošanu.
8. Balstoties uz vienošanos, aktivizēt pierobežas reģionos kopīgus glābšanas dienestus, kuri strādātu dabas katastrofu gadījumos, palīdzētu dzēst ugunsgrēkus u. tml. Izskatīt iespējas kopīgi iegādāties nepieciešamo policijas un glābšanas aprīkojumu, cenšoties racionāli izmantot līdzekļus.
9. Ir nepieciešams līgums par neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu darbību pierobežas reģionos.

II. Racionāli izmantot diplomātiskos spēkus, nodrošinot nacionālo interešu aizsardzību un pilsoņu kvalitatīvu apkalpošanu.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

---

⁷ Snow tikšanās tiek rīkotas kopš 2004.gada kā neformāla ASV, Kanādas un Eiropas ārpolitikas stratēģu, analītiķu un sabiedriskās domas veidotāju diskusija.

⁸ Rīgas konference ir vadošais ārējās un drošības politikas forums Ziemeļeiropā pasaules jaunajiem politiskajiem, intelektuālajiem un biznesa līderiem, lai apzinātu un diskutētu par visakūtākajiem izaicinājumiem mūsdienu starptautiskajā dienaskārtībā. Kopš NATO samita 2006.gadā konferences mērķis ir rīkot citus atklātu diskusiju raundus par starptautisko intelektuālo platformu un turpmāko lēmumu pieņemšanas gaitu transatlantiskajā telpā.

1. Plašāk izmantot esošās diplomātiskās pārstāvniecības citas valsts vajadzībām, lemjot par nacionālās diplomātiskās pārstāvības attīstību, tai skaitā dažāda veida kopīgu pārstāvību un līdzekļu efektīvu izmantošanu, lemjot par ekonomisko un tirdzniecisko sakaru stiprināšanu ar trešajām valstīm, kā arī līdzekļu efektīvas izmantošanas jautājumus.
2. Organizēt ministru kopīgus rakstus, organizēt kopīgas vizītes uz trešajām valstīm, cenšoties panākt abu valstu lielāku redzamību pasaulē. Izmantot prezidēšanu starptautiskajās organizācijās, parādīt interešu kopīgumu un atbalstīt vieniem otru principiālos jautājumos.
3. Tiekies, lai Latvijas un Lietuvas ārlietu ministri piedalītos ikgadējos abu valstu vēstnieku sanāksmēs. Tas veicinātu sadarbības stiprināšanu un informētības palielināšanu.
4. Aktivizēt Latvijas goda konsulātu Lietuvā un Lietuvas goda konsulātu Latvijā dibināšanu un to darbību.

SADARBĪBA STARP PIEROBEŽAS REĢIONIEM

Reģionālā sadarbība kļūst par arvien svarīgāku faktoru Eiropā un pasaulē. Latvijas un Lietuvas 31 pašvaldība ir noslēgusi dažāda līmeņa vienošanās ar saviem atbilstoša līmeņa partneriem. 1999.gada 10.septembrī tika parakstīts abu valstu līgums par sadarbību robežapsardzē. Tas spēlēja svarīgu lomu, risinot pierobežas reģionu sadarbības problēmas, taču pēdējos gados Pārrobežu sadarbības komisijas darbība praktiski ir apstājusies.

Pašlaik lielākā reālā ietekme pārrobežu sadarbībai ir ES Latvijas un Lietuvas pārrobežu sadarbības programmai 2007.-2013.gadam. Tā sniedz finansiālu atbalstu konkrētiem projektiem dažādās jomās. Atbilstoši šai programmai liels ir Kopienas atbalsts no Eiropas reģionālās attīstības fonda (ERAF) konkrētiem Latvijas un Lietuvas reģioniem, kas atrodas abpus robežai: Latvijā – Kurzemes, Latgales un Zemgales reģioniem, bet Lietuvā – Klaipēdas, Šauļu, Telšu, Panevėžas un Utenas apriņķiem.

Neraugoties uz visai lielām pūlēm, attīstot pierobežas sadarbību izglītības, kultūras, tūrisma un sporta jomās, sadarbību daudzos gadījumos bremsē ierobežoti attiecīgo pašvaldību budžeti. Nelieli dažādu organizāciju projekti, kas paredz kopīgus Latvijas un Lietuvas pasākumus bieži vien ir nolemti neveiksmei tieši līdzekļu trūkuma dēļ.

GALVENIE MĒRĶI:

I. Veicināt iedzīvotāju kontaktus, divpusējo pasākumu organizēšanu un kopīgi risināt vietējās praktiskās dzīves problēmas.

Lai to īstenotu, ir nepieciešams:

1. Apsvērt iespēju nodibināt speciālu kopīgu Latvijas un Lietuvas atbalsta fondu, kas veicinātu pierobežas reģionu sadarbību.
2. Izveidot centralizētu datu bāzi, tajā iekļaujot ES *LitLat* datu bāzi, kur tiktu apkopota informācija par visiem pierobežas reģionu sadarbības projektiem un sadarbības formām, kas tiek īstenotas Latvijā un Lietuvā.
3. Pārrobežu sadarbības komisijai mērķtiecīgi ir jārisina jautājumi par joprojām esošo pirmskara valsts robežzīmju Latvijas un Lietuvas pierobežā atjaunošanu un saglabāšanu.
4. Abpusēji censties, lai tiktu sagatavota un apstiprināta jauna ES *LatLit* pārrobežu sadarbības programma nākošajai finanšu perspektīvai 2014.-2020.gadam.

5. Risināt pierobežas satiksmes infrastruktūras uzlabošanas jautājumus, kas palīdzētu attīstīt pierobežas pašvaldību sadarbību un cilvēku kontaktus, veicinātu tūrismu, palīdzētu atbilstošajiem dienestiem veiksmīgāk rīkoties ekstremālās situācijās.
6. Sarūpēt tūrisma informāciju kaimiņvalsts valodā pierobežas degvielas stacijās, informācijas centros, citās cilvēku pulcēšanās vietās. Ceļmalu stendos tūrisma informāciju sniegt abās valodās.
7. Latvijas un Lietuvas pierobežas reģionos attīstīt starppilsētu autobusu satiksmi, saskaņojot to kustības sarakstus.
8. Tiekies, lai iespējami vairāk abu valstu pašvaldības stiprinātu sadarbību ar saviem partneriem dažādās jomās (saradojušās pilsētas un pašvaldības), balstoties uz pārrobežu sadarbības un citām starpvalstu programmām.

CETURTĀ DAĻA MĒRĶU ĪSTENOŠANA

Ziņojuma galvenais mērķis ir mudināt un pievērst abu valstu valdību un sabiedrības uzmanību uz nepieciešamību veicināt mūsu valstu sadarbību dažādās jomās. Ne abstrakti, bet gan konkrēti un ātri lēmumi, ko redz mūsu valstu pilsoņi, var pierādīt ziņojuma apgalvojumu un priekšlikumu reālumu un patiesu vēlmi mainīt stāvokli.

Ziņojumā sniegtie priekšlikumi var būt nosacīti sadalīti divās pamatgrupās. Vieni varētu būt īstenoti pietiekami ātri, ja vien ir politiskā un administratīvā griba un atbalsts. Citi ir ilglaicīgi mērķi, ko vajadzētu ņemt vērā, plānojot abu valstu ekonomiskās un sociālās attīstības perspektīvas, tiecoties pēc abu tautu ciešākas sadarbības un vienlaikus plašākas iekļaušanās Baltijas un Ziemeļvalstu kopīgā telpā.

Vēloties īstenot vismaz daļu no priekšlikumiem, ir vajadzīgi valstu valdību un attiecīgo institūciju lēmumi. Tanī pašā laikā, oficiāli izteikts atbalsts jaunatnes, mākslas un sporta nevalstisko organizāciju iniciatīvām un to veicināšana ir svarīgs psiholoģiskais un morālais aspekts, kas veido pozitīvu atmosfēru abu valstu attiecībās.

Vairāku priekšlikumu īstenošanai ir nepieciešami papildus finansiālie līdzekļi. Ja patiešām vēlas atrisināt vienu otru problēmu un sasniegt konkrētus ciešākas sadarbības rezultātus, tad tas ir būtisks priekšnoteikums. Cenšoties konsolidēt nepieciešamos līdzekļus un mērķtiecīgi tos izmantot, varētu tikt apsvērta ideja izveidot speciālu sadarbības fondu gan Latvijā, gan Lietuvā vai arī kopīgu. Tā, kaut vai neliela apjoma, nodibināšana būtu skaidrs signāls divpusējās sadarbības veicināšanai. Bez tam pie tā izveides varētu aicināt arī tos biznesa pārstāvjus, kas strādā gan Latvijā, gan Lietuvā.

Pašlaik lielas iespējas pierobežas reģionu sadarbībai sniedz ES Pārrobežu sadarbības programma 2007.-2013.gadam. Tās finansējamo projektu budžeti ir gandrīz 60 milj. eiro. Abu valstu attiecīgām institūcijām – Latvijas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai un Lietuvas Iekšlietu ministrijai kopā ar ieinteresētajām pašvaldībām jau tagad vajag veikt nepieciešamos pasākumus, lai analogiska ES programma tiktu apstiprināta arī nākošai 2014.-2020.gadu perspektīvai.

Bez tam Latvijas un Lietuvas pierobežas reģioni izmanto arī Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programmas iespējas. Tās budžets ir 41.7 milj. eiro un tiek piešķirts,

lai palielinātu Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas pierobežas reģionu kohēziju un nodrošinātu ekonomisko un sociālo labklājību un kultūras identitāti tās iedzīvotājiem.

Citas ES programmas, kas paredzētas veicināt reģionālo sadarbību, arī ļauj izmantot ievērojamus finansiālus līdzekļus. Galvenā problēma ir institucionālo spēju trūkums, sagatavojot projektus un apgūstot līdzekļus. Latvijas un Lietuvas attiecīgām institūcijām vajadzētu ciešāk sadarboties, daloties pieredzē.

Cenšoties nodrošināt Latvijas un Lietuvas sadarbības attīstībai stabilitāti un pietiekamu uzmanību, ir nepieciešams:

- ✓ ik gadus organizēt kopīgu abu valdību izbraukuma sēdi pēc kārtas katrā valstī, lai apspriestu sadarbības gaitu,
- ✓ izveidot Latvijas un Lietuvas sadarbības fondu, kas varētu finansēt konkrētus neliela apjoma projektus, kas stiprina abu tautu civīliskos sakarus. Tā pārvaldei jāizveido kopīga padome, ko apstiprinātu abu valstu valdību vadītāji,
- ✓ izmantot visas iespējas, kas ļautu izmantot ES un citu starptautisko programmu atbalstu; - institucionāli sektorālā griezumā sastādīt tuvāko un ātrāk veicamo pasākumu plānu, kura īstenošana parādītu abu valstu sabiedrībām to, ka notiek reālas pārmaiņas,
- ✓ izveidot tuvāko un iespējami ātrāk realizējamo pasākumu plānu, kura īstenošana parādītu abu valstu sabiedrībai, ka notiek reālas pārmaiņas,
- ✓ noteikt, ka abu valstu Ārlietu ministrijas seko līdzī Ziņojumā paredzēto pasākumu īstenošanai un reizi gadā valdībām sniedz konspektīvus pārskatus un priekšlikumus tālākām rīcībām.

PIEKTĀ DAĻA

LATVIJA UN LIETUVA PĒC VIENAS PAAUDZES

Latvijai un Lietuvai, esot pie Baltijas jūras un piederot inovatīvam, konkurētspējīgam un uz attīstību vērstam reģionam, ir visas iespējas atbildēt uz mūsdienu globalizācijas izaicinājumiem un dot savu ieguldījumu visa reģiona un pirmām kārtām Baltijas un Ziemeļvalstu ekonomiskajā un sociālajā attīstībā. Sagatavošanas nobeiguma posmā esošā progresa stratēģija „Lietuva - 2030”⁹ un Latvijas parlamentā asptiprinātā nacionālā stratēģija „Latvija - 2030”¹⁰ paredz ceļus un veidus, kā, saglabājot un attīstot savu identitāti, balstoties uz esošajiem civīliskajiem resursiem, attīstītām mūsdienu informācijas un ražošanas tehnoloģijām un cieši sadarbojoties ar Ziemeļeiropas valstīm, īstenot nosprausto ambiciozo mērķi – kļūt par vienām no līderības un modernākajām ES valstīm, un vienlaikus par Ziemeļeiropas integrālu daļu.

Vienlaikus mūsu kopīgais mērķis ir sasniegt, lai Latvijas un Lietuvas nākošā paaudze būtu tuvāka un viens otru pazītu labāk nekā citas kaimiņu tautas, lai latviešu un lietuviešu valoda tiktu plašāk tīetota savstarpējā saziņā, lai būtu radīti tādi apstākļi, kad labu izglītību ieguvušai jaunatnei būtu visas iespējas īstenot cerības savās valstīs un lai mūsu valstis būtu pievilcīgas un interesantas citiem. Lai to īstenotu, ir nepieciešams, lai tuvāko divdesmit gadu laikā, kopīgām pūlēm paplašinot jau esošos sakarus un rodot jaunas nišas savstarpējai sadarbībai, Latvija un Lietuva:

⁹ Lietuvos pažangos strategija „2030” (<http://www.lietuva2030.lt>).

¹⁰ Latvija 2030. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam. *Latvijas Republikas Saeima, 2010.* (<http://www.latvija2030.lv>).

- ✓ pēc vairuma ekonomisko un sociālo rādītāju sasniegtu Eiropas Savienības vidējos rādītājus,
- ✓ kļūtu par Ziemeļeiropas intergrālu daļu - „*catching Nordic*“,
- ✓ kļūtu par valstīm, kas nodrošina drošu un veselīgu dzīvi,
- ✓ kļūtu par reģionu, kur kultūras attīstība, tās saglabāšana un bagātināšana ir viena no galvenajām valsts rūpēm,
- ✓ kļūtu par valstīm, kur latvieši un lietuvieši rūpētos ne tikai par savu nacionālo, bet arī kopīgo baltisko identitāti,
- ✓ redzētu un panāktu, ka informatīvajā telpā īpaša uzmanība tiek veltīta savam baltu kaimiņam,
- ✓ kļūtu par valstīm, kur izglītībai un zinātnei tiek veltīta pastiprināta uzmanība,
- ✓ kļūtu par zināmu ekonomikas, augsto tehnoloģiju radīšanas un izmantošanas vietu,
- ✓ kļūtu par labvēlīgu vidi biznesa attīstībai un jaunu ideju īstenošanai,
- ✓ kļūtu par ekoloģiski tīru produktu ražošanas vietu,
- ✓ kļūtu par reģionu, kur dabas aizsardzībai tiek veltīta prioritāra uzmanība,
- ✓ kļūtu par pievilcīgu tūrisma objektu, kas piedāvā unikālu dabu un savu valstu tradīcijas.

Latvijas un Lietuvas ciešāka sadarbība atbilst abu valstu stratēģiskajām interesēm un tai būtu jābūt pastāvīgi veicināmai un attīstāmai dažādās jomās. Abpusējs atbalsts, kopīgas iniciatīvas, konkrēti projekti – tas viss ne vien satuvina baltu valstis, bet arī stiprina cilvēku kontaktus un divu tautu kopības sajūtu. Vieni no svarīgākajiem Latvijas un Lietuvas nākotnes izaicinājumiem, neraugoties uz to, ka globālajā pasaulē integrācijas procesi neizbēgami iespiežas visās dzīves jomas un mazina ekonomiskās un sociālās atšķirības, ir arī turpmāk lielu uzmanību un spēkus veltīt savu tautu kultūrai un tāpatības saglabāšanai. Būdami unikāli, mēs būsime interesanti un svarīgi citiem.

Trīs Baltijas valstis –Latvija, Lietuva un Igaunija, – ir nogājušas ne vieglu ceļu un ir kļuvušas par līdztiesīgām pasaules valstu sabiedrības locekļiem, īsā laikā panākušas lielus sasniegumus. Triju tautu vienotība un savstarpējais atbalsts, kas spilgti izpaudās 1989.gadā, ir lielisks pamats kopīgai darbībai arī nākotnē. Šodien mūsu tuva sadarbība aptver dažādas jomas un, domājot par to perspektīvā, būtu mērķtiecīgi ne tikai novērtēt, kas ir padarīts, bet arī iezīmēt kopīgu stratēģiju nākotnei un iespējamiem rezultātiem. To būtu iespējams izdarīt, kopā sagatavojot kopīgu nākotnes sadarbības vīziju.

Liktenis ir lēmis Latvijai, Lietuvai un Igaunijai būt pie Baltijas jūras un mūsu kopīgais mērķis ir ne tikai saglabāt to tīru un drošu nākamajām paaudzēm, bet arī panākt, ka mūsu reģions kļūst par vienu no visvairāk attīstītajiem un plaukstošajiem.

Pateicība

Ziņojuma autori sirsnīgi pateicas Latvijas un Lietuvas valsts un biznesa struktūrām, masu plašsaziņas iestādēm un nevalstiskajām organizācijām, kā arī atsevišķiem abu valstu cilvēkiem par sniegto informāciju un ierosinājumiem, bez kuriem nebūtu bijis iespējams sagatavot šo dokumentu.

Pranešimas apie Latvijos ir Lietuvas bendradarbiavimo perspektyvas

Autoriai: Neris Germanas ir Albertas Sarkanis

Lietuva ir Latvija, per amžius būdamas šalia, buvo ir yra susijusios daugeliu sątų. Turime bendrą istorinę palikimą, mus sieja įvairūs verslo, kultūriniai ryšiai, asmeninės pažintys. Visa tai yra puikus pagrindas bendravimui. Šiandien mes galime didžiūotis mūsų valstybių laimėjimais, praktiniu bendradarbiavimu tiek oficialiu valstybiniu, tiek neoficialiu lygiu. Nors nuveikta nemažai, kad dar geriau vieni kitus suprastume, pažintume ir veiktume, turime mūsų santykiams nuolat skirti dėmesį ir nuolat juos puoselėti.

Mes, būdami Baltijos šalių ir vieninteliai baltų tautų atstovai, turime bendradarbiauti ne tik dėl istorinių ir geografinių priežasčių. Svarbu suvienyti pastangas ir sutelkti išteklius siekiant tinkamai atsakyti į šiuolaikinius iššūkius. Privalome skatinti mūsų šalių vystymąsi, galvoti apie dabartines ekonomines, politines ir saugumo užtikrinimo tendencijas ir jų raidą. Lietuvos ir Latvijos vyriausybės siekia ieškoti papildomų galimybių bendradarbiauti, kad abi valstybės galėtų konsoliduoti savo konkurencingumą globalizuotame pasaulyje. Nuoširdus dvišalis mūsų dviejų tautų bendradarbiavimas – tai geras įnašas ir į Baltijos ir Šiaurės šalių, Europos Sąjungos ir transatlantinio bendradarbiavimo stiprinimą.

Šis pranešimas tebūna mūsų šalių institucijoms ir visuomenei vienas iš kelrodžių tolesnei ir gilesnei bendradarbiavimo plėtrai remti ir skatinti.

Andrius Kubilius

Lietuvos Respublikos

Ministras Pirmininkas

Valdis Dombrovskis

Latvijos Respublikos

Ministrų Prezidentas

TURINYS

ĪVADAS	30
<i>PIRMOJI DALIS. LIETUVA IR LATVIJA - KAS IR KOKIE ESAME</i>	33
<i>ANTROJI DALIS. LIETUVA IR LATVIJA - KUR ESAME IR KUR EINAME</i>	35
LIETUVA IR LATVIJA BALTĪJOS JŪROS REĢIONE	35
LIETUVA IR LATVIJA EUROPOJE	36
LIETUVA IR LATVIJA PASAULYJE	37
<i>TREČĀJOJI DALIS. LIETUVA IR LATVIJA - KO SIEKIAME</i>	37
BENDRA INFORMACINĒ ERDVĒ	40
BENDRA KULTŪRINĒ ERDVĒ	42
BENDRA ŠVIETĪMO IR MOKSLO ERDVĒ	46
BENDRADARBIAVĪMAS EKONOMIKOS, FINANSŪ, ENERĢETIKOS, TRANSPORTO, APLINKOSAUGOS SRĪTYSE	48
BENDRADARBIAVĪMAS VIDINIO IR IŠORINIO SAUGUMO SRĪTYJE	51
PASĪENIO REĢIONŪ BENDRADARBIAVĪMAS	53
<i>KETVIRTOJI DALIS. TĪKSLŪ ĪĢYVENDĪNĪMAS</i>	54
<i>PENKTOJI DALIS. LIETUVA IR LATVIJA – KĪTA KARTA</i>	55

ĪVADAS

2011 metų pradžioje Lietuvos ir Latvijos premjerai *Andrius Kubilius* ir *Valdis Dombrovskis* užsienio reikalų ministrų *Audroniaus Ažubalio* ir *Girčio Valdžio Kristovskio* pasiūlymu, nutarė inicijuoti bendros studijos apie tarpvalstybinio Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimo perspektyvas rengimą.¹¹ Tai, kad ji rengiama 2011 metais, yra simboliškas abiem valstybėms, švenčiančioms diplomatinį santykių atkūrimo dvidešimtmetį.

Ši pranešimą parengti atitinkamais premjerų potvarkiais buvo pavesta ambasadoriams *Neriu Germanui* (Lietuva) ir *Albertui Sarkaniui* (Latvija). Jie nebuvo varžomi jokių apribojimų ar įpareigojimų. Rengdami pranešimą, autoriai naudojo savo sukauptomis žiniomis apie dvišalius santykius ir patirtimi, įvairia oficialia medžiaga¹² ir susitikimuose su Lietuvos ir Latvijos kultūros, verslo ir visuomenės atstovų išreikštomis mintimis ir idėjomis. Kartu būtina pabrėžti, jog visi pasiūlymai ir vertinimai, atspindi studijos autorių asmeninę nuomonę ir norą paskatinti diskusijas ir susidomėjimą Lietuvos ir Latvijos valstybių ir žmonių ryšiais. Rengdami dokumentą, pastebėjome, kad jau vien mūsų dėmesys jiems sukėlė papildomą susidomėjimą mūsų valstybių santykiais, atskleidė kai kurias naujas problemas. Be to, sukaupta patirtis ir žinios praplėtė ir pačių autorių akiratį ir sustiprino įsitikinimą, kad dvi baltų tautos – lietuviai ir latviai turi ne tik bendrą istorinę praeitį, turiningą dabartį, bet ir bendrą ateitį.

Pagrindiniai šios studijos tikslai – 1) pateikti įvairiapusį ir platų dvišalių santykių paveikslą: bendrais bruožais įvertinti tiek istorines, tiek dabarties realijas ir tolesnio bendradarbiavimo galimybes ekonomikos, energetikos, transporto, turizmo, švietimo, kultūros ir kitose srityse, 2) pateikti konkrečius pasiūlymus Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimui stiprinti. Kaip bus įgyvendinti šie tikslai priklauso tiek nuo oficialių institucijų, tiek nuo visuomenės aktyvumo. Žmonių siekis geriau pažinti vieni kitus, gali ir turi būti papildomas veiksnys skatinantis spręsti įvairias problemas ir naikinti kliūtis, kurios trukdo mūsų – lietuvių ir latvių tautoms bendrauti.

Pranešimas padalintas lyg ir į du pagrindinius blokus. Pirmajame aptariamos bendradarbiavimo sritys, tiesiogiai susijusios su mūsų tautų baltiška tapatybe, jos išsaugojimu ir apibūdinamos kaip informacinės, kultūrinės, švietimo ir mokslo bendros erdvės. Jose pateikiama trumpa dabartinės padėties apžvalga ir konkrečios išvados bei pasiūlymai, kaip ir ką galima būtų padaryti, kad abi tautos geriau pažintų vieną kitą, kartu spręstų kultūrinio bendradarbiavimo ir kitas problemas. Šiose srityse, mūsų įsitikinimu, Latvijos ir Lietuvos dvišalis bendradarbiavimas gali ir privalo būti intensyvesnis ir konkretesnis - šalia trišalio Baltijos valstybių, o ir platesniame – NB8¹³ formate.

---

¹¹ Tai lyg analogiškų studijų tęsinys: 2008 m. buvo parengta studija apie Suomijos ir Estijos bendradarbiavimo perspektyvas, o 2010 m. – NB8 išminčių pranešimas apie Baltijos ir Šiaurės šalių bendradarbiavimo stiprinimą (studijai vadovavo *Valdis Birkavs* ir *Søren Gade*) bei Studija apie Estijos ir Latvijos bendradarbiavimo perspektyvas įvairiose srityse (studijai vadovavo *Andris Razāns* ir *Anvar Samost*). Visos jos irgi buvo inicijuotos šių valstybių vyriausybės vadovų.

¹² Rengiant Pranešimą autoriai pasinaudodavo Lietuvos ir Latvijos ministerijų šiam tikslui specialiai išsakytomis nuomonėmis bei pasiūlymais, taip pat rėmėsi informacija gauta per autorių susitikimus su pasienio savivaldybių atstovais, verslo, kultūros ir visuomeniniais veikėjais. Tai pat atsižvelgta į svarbius valstybinius dokumentus, nagrinėjančius abiejų valstybių ir visuomenių strateginį vystymąsi.

¹³ Islandija, Norvegija, Danija, Švedija, Suomija, Estija, Lietuva, Latvija.

Antrasis blokas - valstybių bendradarbiavimas ekonomikos, transporto, energetikos ir kitose, o taip pat ir saugumo užtikrinimo srityse. Jis neįvardijamas kaip bendros erdvės kūrimas, nes yra didesnio masto ir jį lemia įvairūs veiksniai, ypač narystė NATO ir ES. Todėl, nors ir šiose srityse vyksta intensyvus bendravimas, sprendžiant konkrečias dvišales problemas, atsižvelgiant į tai, kad Lietuva ir Latvija priklauso stambioms ekonominėms ir saugumo struktūroms, manome, kad būtų netikslu šį bendravimą apibūdinti kaip veikimą bendrose dvišalėse ekonominėse ir saugumo erdvėse. Tačiau bendri interesai sudaro nemažas galimybes plėtoti dvišalius projektus, kurie yra svarbūs abejoms šalims ir tai atsispindi konkrečiuose pasiūlymuose, pateikiamuose šiose dalyse.

PIRMOJI DALIS

LATVIJA IR LIETUVA - KAS IR KOKIE ESAME

Tradiciskai Lietuva ir Latvija yra laikomos artimiausiomis viena kitai valstybėmis, ypač kalbos ir etnokultūros prasme, turinčiomis nemažai istorinių sąsajų. Todėl be teritorinės kaimynystės, pagrindinis Lietuvos ir Latvijos bendrumo aspektas yra tautų giminingumas – lietuviai ir latviai – tautos, davusios vardą pagrindinėms nacijoms, ir jos apibūdinamos vienu – baltų – vardu.

Žvelgiant per istorijos prizmę, nuo XIII a. iki pat XVII a. pabaigos lietuviai ir latviai turėjo daugiau ar mažiau tarpusavio ryšių priklausomai nuo jų apgyventų teritorijų buvimo dalinai vienoje ar skirtingose valstybėse. Lietuvos ir Latvijos siena, be kelių smulkių išimčių, yra seniausia šiame regione. Pasienio regionų gyventojų kontaktai siekia dar tuos laikus, kai nusistovėjusi Lietuvos ir Latvijos siena XIV amžiuje padalijo čia gyvenusius kuršius, žiemgalius ir sėlius, tačiau žmonių kontaktai per sieną čia yra labai seni ir istoriniai. Vėliau, po imperinių padalinimų pakliuvę į carinės Rusijos sudėtį, lietuviai ir latviai labiau atsigręžė vieni į kitus kaip į etniškai giminingas, orientuotas į vakarų kultūrą ir panašaus likimo tautas. Būtent tuo laikotarpiu atsirado ir pradėjo stiprėti baltų vienybės idėja. 1918 m. nacionalinės Latvijos valstybės susikūrimas ir nacionalinės Lietuvos valstybės atkūrimas iš esmės pakeitė padėtį. Nors latvių ir lietuvių tautų nacionalinio valstybingumo raida buvo beveik identiška ir pagrindiniai jos etapai ir siekiai iš esmės skyrėsi nedaug, kelyje į nepriklausomybę kiekviena tauta turėjo savo ir ypatumų, ir skirtingų veiklos formų.

Kita vertus, tarpukariu išryškėjo ir tai, kas jaučiama ir dabar – plačiau ir giliau pažinti gretimą šalį nesiekama. Žmonių ryšiai dar buvo gana dažni įvairiose srityse, pvz.: nemažai lietuvių inteligentijos atstovų gyveno ar dirbo Rygoje, lietuviai dirbo Latvijos pramonėje ir žemės ūkyje, tačiau oficialiu lygiu didelio valstybių tarpusavio susidomėjimo dažnai abiejose valstybėse nebuvo. XX amž. antroje pusėje, sovietiniais metais ryšiai tarp įvairių Lietuvos ir Latvijos organizacijų ir gyventojų, kaip vieno likimo brolių, buvo gana intensyvūs, ypač tarp intelektualų ir tai sudarė sąlygas vėliau aktyviai palaikyti vieniems kitus ir kartu siekti pagrindinio tikslo – atkurti Lietuvos ir Latvijos valstybių nepriklausomybę.

Po Nepriklausomybės atkūrimo abi valstybės siekė vienodų tikslų – įtvirtinti savo valstybingumą, įsilieti į tarptautinę bendruomenę ir spręsti vidinius politinius, ekonominius, socialinius, kultūrinius klausimus. Tuo laikotarpiu abiejų tautų vidinis emocinis ryšys tarp abiejų tautų buvo ypač stiprus. „Baltijos kelias“ visada išliks geriausia Lietuvos, Latvijos, o ir Estijos žmonių bendrumo ir solidarumo išraiška.

Tolesni žingsniai – narystē Jungtinų Tautų Organizacijoje, Europos Taryboje, Europos Sąjungoje ir Šiaurės Atlanto sutarties organizacijoje, kitose tarptautinėse struktūrose, sutvirtino abiejų valstybių autoritetą ir leido užimti deramą vietą pasaulio valstybių bendrijoje. Stiprėjanti vidinė ekonominė socialinė padėtis, pilietinės visuomenės formavimasis, draugiški ryšiai su kaimyninėmis šalimis užtikrino stabilų Lietuvos ir Latvijos valstybių augimą. Kartu nauji iššūkiai ir grėsmės verčia ne tik spręsti kylančias problemas, bet ir dar labiau stiprinti bendradarbiavimą su Baltijos ir Šiaurės regiono valstybėmis siekiant išnaudoti kiekvienos iš jų sukauptą potencialą bendriems tikslams įgyvendinti. Natūralus Baltijos valstybių – Lietuvos, Latvijos ir Estijos - bendradarbiavimas vis labiau išsiplėčia į vis stiprėjančius regioninius ryšius įvairiose srityse. Tai geras pagrindas ateityje Baltijos ir Šiaurės šalims tapti vienu konkurencingiausiu ir novatoriškiausiu regionu Europoje. Kartu stiprėtų europinė dvasia, šio regiono piliečių ryšiai.

Šiandien Lietuvą ir Latviją daug kas sieja, jos turi panašias ištakas ir tikslus:

- ✓ priklausome tam pačiam Baltijos jūros regionui,
- ✓ esame vieninteliai baltų kalbų atstovai ir siekiame užtikrinti baltiškumo išlikimą ir išsaugoti istorinį ir kultūrinį palikimą,
- ✓ turime bendras europines istorines ir kultūrinės tradicijas, išpažįstame žmogiškas ir nacionalines vertybes, kurias siekiame išsaugoti ir puoselėti,
- ✓ esame gyvybiškai suinteresuoti ir rūpinames Baltijos jūros ekologine situacija,
- ✓ sprendžiame analogiškas ES ir NATO rytinių sienų apsaugos problemas, susijusias su nelegalia migracija ir kontrabanda,
- ✓ sprendžiame savo valstybių gyventojų gerovės, užimtumo ir emigracijos mažinimo problemas, siekdami priartinti savo šalių gyvenimo lygį prie ES vidurkio,
- ✓ suvokiame, kad ypatingą dėmesį privalome skirti žmogiškajam potencialui ugdyti, tobulėjimui ir mokymuisi visą gyvenimą,
- ✓ pripažįstame, jog inovacijos, mokslinių tyrimų ir šiuolaikinių technologijų plėtra – gyvybiškai būtina šiuolaikinėmis globalizacijos ir konkurencijos sąlygomis,
- ✓ deklaruojame siekį visiškai integruotis į ES finansinę sistemą ir įsivesti eurą,
- ✓ siekiame užtikrinti energetinę nepriklausomybę ir atsinaujinančių išteklių energijos gamyboje eksploatavimą,
- ✓ siekiame užsitikrinti ilgalaikį ir garantuotą valstybių ir tautų saugumą, grindžiamą naryste ES ir NATO, stiprinant šių organizacijų vaidmenį, skatinant jų vidinę integraciją.

Šalia to, yra veiksnių, kurie trukdo bendradarbiauti ir atitinkamai daro įtaką mūsų vystymuisi:

- ✓ skirtinga istorinė atmintis,
- ✓ skirtinga religinė konfesinė patirtis,
- ✓ skirtinga ekonominė ir kultūrinė kaimyninių valstybių ir žmonių įtaka,
- ✓ skirtinga vidinė nacionalinė sudėtis,
- ✓ iškraipyto pobūdžio ekonominės veiklos konkurencija,
- ✓ nevienodo lygio mokesčiai ir akcizai, sukuriantys ekonominius barjerus,
- ✓ mažai asmeninių ryšių, silpni ir dažnai formalūs šalių politinio, kultūrinio elito, jaunimo ir nevyriausybinų organizacijų ryšiai,
- ✓ seni ir naujai atsirandantys stereotipai, kartais sukeliantys nepasitikėjimą ir įtarumą.

Atviras, objektyviai laimėjimus ir trūkumus vertinantis požiūris į dviejų, baltiškų valstybių santykių būklę yra, mūsų nuomone, būtina sąlyga siekiant juos padaryti kiek galima artimesnius. Dabartinės padėties įvertinimas, konkretūs pasiūlymai artimiausiai ir tolesnei ateičiai - pagrindiniai šio darbo tikslai.

ANTROJI DALIS

LIETUVA IR LATVIJA - KUR ESAME IR KUR EINAME

Šiandien Lietuvos ir Latvijos santykių negalima vertinti tik grynai dvišalių santykių plotmėje. Valstybių santykiai neišvengiamai tampa platesnio regioninio, europinio ir net globalaus bendradarbiavimo dalimi. Praktiškai, ir politinius, ir ekonominius, ir saugumo ir kitus klausimus, Lietuva ir Latvija daugeliu atvejų sprendžia ar stengiasi spręsti kartu su kitomis valstybėmis per daugiašalius susitarimus ar įsipareigojimus.

Todėl vienu svarbiausiu klausimu tampa – kuriose srityse ir koku mastu Lietuvai ir Latvijai bendradarbiauti yra būtina ir naudinga, atsižvelgiant į istorines, geografines ir ekonomines sąlygas, kiek jų bendradarbiavimas yra efektyvesnis ir realesnis daugiašaliu formatu, kaip ir koku būdu jis turėtų būti plėtojamas ir derinamas tarpusavyje?

LIETUVA IR LATVIJA BALTIJOS JŪROS REGIONE

Natūralu, kad tiek geografiškai, tiek politiškai glaudžiausi ir labiausiai išplėtoti Lietuvos ir Latvijos santykiai su Baltijos jūros regiono valstybėmis. Jas vienija Baltijos jūra.

Pirmiausia tai Lietuvos, Latvijos ir Estijos bendradarbiavimas. Jau dabar daugelyje sričių dvišalis bendradarbiavimas praktiškai yra vykdomas trišaliu pagrindu. Veikia įvairios Baltijos valstybių institucijos. Lietuvos ir Latvijos institucijos turi 24 trišales (Lietuva, Latvija, Estija) bendradarbiavimo sutartis. Ateityje stiprinant ir plečiant ateityje tradicinį trišalį bendradarbiavimą, būtina jį vis daugiau sieti su Šiaurės Europos regiono plėtra. Tai padėtų sustiprinti tarpvalstybinius ryšius, padidintų viso regiono konkurencingumą, paskatintų intensyvesnius ir įvairiapusiškesnius žmonių ryšius visose gyvenimo srityse.

NB8 tapo ir vis labiau priimama kaip savotiška vizitinė kortelė, kurios vertingumas auga ir kurį būtina puoselėti visais įmanomais būdais. Tai ypač svarbu trims Baltijos valstybėms, kurios, pasinaudamos glaudžiais ryšiais su Šiaurės valstybėmis, turi visas galimybes spartinti savo ekonominį ir socialinį vystymąsi. Regioninis bendradarbiavimas įvairiais lygiais – tai kelias, kuris leidžia praktiškai ir greitai išnaudoti sukauptą potencialą ir kooperuojantis sėkmingai dalyvauti konkurencinėje globalioje kovoje. Papildomą svorį ir reikšmę regionui suteikia Vokietijos, Lenkijos ir Rusijos išitraukimas į bendrą uždavinių sprendimą. Vis stiprėjantis regioninis bendradarbiavimas sudaro galimybes Lietuvai ir Latvijai greičiau ir veiksmingiau:

- ✓ spartinti ekonominį vystymąsi išnaudojant kitų valstybių patirtį,
- ✓ sparčiau ir inovatiškiau gerinti gyvenamosios aplinkos infrastruktūrą,
- ✓ modernizuoti gamybą, diegti naujausius laimėjimus, kooperuoti lėšas ir žmogiškuosius išteklius perspektyviausiems moksliniams ir technologiniams sprendimams,

- ✓ vystyti švietimo, sveikatos ir socialinę sferą,
- ✓ plētoti žmogiškuosius ryšius ir stiprinti demokratinės vertybes.

LIETUVA IR LATVIJA EUROPOJE

Aktyviai dalyvaudamos Baltijos jūros regioniniame bendradarbiavime, Lietuva ir Latvija vis labiau įsitraukia į visos Europos reikalų sprendimą.

Narystė Europos Taryboje ir Europos Sąjungoje ir aktyvus naudojimas jų teikiamomis galimybėmis žymiai praplečia mūsų šalių politinį ir ekonominį pajėgumą. Tarpusavio palaikymas ir suderintų pozicijų laikymasis leidžia Lietuvai ir Latvijai stiprinti savo autoritetą ir užtikrinti, kad bus apginti jų interesai. ES strategija Baltijos jūros regione sudaro galimybę mūsų valstybėms tiek dalyvauti sprendžiant regionines problemas, tiek išryškinti Lietuvos ir Latvijos strateginius prioritetus. Savo ruožtu ES Latvijos - Lietuvos bendradarbiavimo per sienas programa 2007 – 2013 metams pasienio regionams suteikia galimybę stiprinti tarpusavio ryšius ir įgyvendinti įvairių sričių projektus.

Turėdami bendrą ar labai panašų požiūrį į Europos Sąjungos reikalus, turime pripažinti, kad kartu esame ir būsime stipresni nei po vieną. Todėl yra tikslinga:

- ✓ derinti tarpusavyje ir laikytis bendrų pozicijų pagrindiniais ES veiklos klausimais, tarp jų:
  - a) siekti glaudesnio dvišalio bendradarbiavimo derinant pozicijas ES finansinio reglamentavimo srityje, atsižvelgiant į tai, kad Lietuva ir Latvija yra priimančiosios šalys tos pačioms Šiaurės šalių finansinėms institucijoms,
  - b) derinti ES kaimynystės politikos, ypač – Rytų partnerystės, kur abiejų valstybių interesai yra identiški ar turi panašias pozicijas,
  - c) siekti bendro energetinio saugumo,
- ✓ glaudžiau bendradarbiauti dalijantis Nacionalinės reformos darbotvarkės, kitų strategijų ir valstybinių planų rengimo, atnaujinimo ir įgyvendinimo stebėsenos patirtimi, tikslų siekimo būdais, įgyvendinimo rezultatais ir geros praktikos pavyzdžiais, siekiant panašių Baltijos jūros regiono šalių ekonominių – socialinių tikslų.

Aktyviai bendradarbiaudamos ir derinandamos savo pozicijas abi valstybės turi daugiau galimybių greičiau ir veiksmingiau siekti:

- ✓ palankių ekonominių sprendimų, kurie būtų inicijuoti vienos iš mūsų šalių, bet naudingi abiem valstybėms ir kartu parodytų bendradarbiavimo, o ne konkurencijos pavyzdį,
- ✓ geresnio ir platesnio abiejų valstybių atstovų atstovavimo įvairiose tarptautinėse organizacijose, Veikdamos kartu Lietuva ir Latvija yra geriau matomos, įdomesnės ir vertingesnės kaip didesnis regionas tiek ekonomine, tiek politine prasme.

LIETUVA IR LATVIJA PASAULYJE

Atgavusios nepriklausomybę, abi valstybės tapo Jungtinių Tautų organizacijos narėmis ir tuo įsiteisino kaip visateisiai tarptautinės valstybių bendrijos nariai. Kartu jos tapo daugelio kitų pasaulinių politinių, ekonominių ir finansinių organizacijų narėmis. Kadangi Lietuva ir Latvija yra nedidelės valstybės, joms ypač svarbu globaliose tarptautinėse organizacijose veikti kartu didesniu NB8 formatu ir siekti platesnio kitų valstybių palaikymo.

Narystē NATO suteikē unikaliā galimybē uzsitiktinti ilgalaikī saugumā, o aktīvus dalyvavimas organizācijas veiklojē, tarptautinū īsipareigojīmū vykdymas kelia abiejū valstybiū autoritetā pasaulio valstybiū bendrijojē. Vis nauji mūsū dienū iššūķiai, tokie kaip tarptautinis terorizmas, gamtinū ištekliū stoka, kiberterorizmas, nelegali ginklū prekyba, kontrabanda, branduolinio ginklo nekontruliojamas išplitimas, narkotikū ir žmoniū prekyba, organizuotas nusikalstamumas, nelegali migracija sukēlia būtinybē stiprinti Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimā, kad būtū užkirstas kelias išplisti šiems pavojams, ir dar didesnī īsitraukimā ī bendradarbiavimā su Aljanso sājungininkais. Dalyvavimas bendrosē taikos palaikymo operacijose yra konkretus pavyzdys, rodantis mūsū pasirengimā ir gebėjimus prisidēti prie bendros veiklos, o kartu ir keliantis mūsū tarptautinī autoritetā.

Globaliu mastu ypatingā svarbā turi lietuviū ir latviū īšeivija, išsibarsčiusi po visā pasaulī. Šiuo metu užsienyje gyvena apie 1.3 mln. lietuviū kilmēs žmoniū, daugiau kaip 0,3 mln. latviū. Jū politinē ir ekonominē parama savo Tėvynei visada buvo ir yra svarbi. Glaudūs ryšiai su gimtine, valstybēs parama – svarbi sąlyga tiek lietuviū, tiek latviū tapatumui išlaikyti. Globalizācijas iššūķiū ir pasaulinēs ekonominēs padētis akivaizdojē būtina ypač didelī dėmesī skirti naujosios īšeivijos klausimams ir migrācijas politikai.

Įšeivijos potencialas, ypač tarpusavyjē koordinuotos pastangos, leistū greičiau ir veiksmingiau:

- ✓ skatinti investicijū ir inovatyviū technologijū pritraukimā,
- ✓ užtikrinti Lietuvos ir Latvijos politinū ir ekonominiū interesū lobizmā trečiosiose šalyse ir kartu īneštū didelī indēlī ī mūsū šaliū ekonomikos konkurencingumo didinimā bei prestižo stiprinimā pasaulyjē,
- ✓ spartinti gerosios patirties perēmimā ir jos īgyvendinimā.

TREČIOJI DALIS

LIETUVA IR LATVIJA - KO SIEKIAME

Nepaisant globalizācijas procesū, neišvengiamai vedančių prie atskirū, ypač nedideliū, valstybiū įtakos ar jū reikšmēs silpnėjimo, panaši ekonominē ir socialinē padētis, bendri tikslai ir jū sprendimū paieškos būdai pabrēžia Lietuvos ir Latvijos dvišaliū santykiū svarbā. Būdami kaimynai ir turėdami 588 kilometrū ilgio sienā, susieti daugeliu istoriniū, kultūrinū, ekonominiū saitū, mes neišvengiamai esame ir būsime broliai ir sesės, gyvenantys Baltijos jūros pakrantējē.

Vis dėlto kyla klausimas, kodēl nepaisant nuolat pabrēžiamo lietuviū ir latviū tautū bendrumo ir ilgalaikēs kaimynystēs, mes iš tikrūjū šiandien nesame vieni kitiems artimesni ar žinomesni nei kitos, kur kas tolimesnēs kaimyninēs tautos?

Kodēl, nepaisant gana glaudžiū žmoniū ryšiū anktesniais laikotarpiais, pastaruoju metu jie yra akivaizdžiai susilpnējē?

Kodēl iš tikrūjū nepavyksta išvengtū destruktivos konkurencijos ar vienadieniū privalumū ten, kur ekonominē logika veda ī bendros veiklos paieškā?

Kodēl, nepaisant viešai deklaruojamos vienybēs, kartais nesugebame suderinti ir pristatyti vieningos pozicijos, kuri iš principo būtū naudinga tiek mums, tiek platesniam regionui?

Yra daug daugiau smulkesnių, bet ne lengvesnių „kodėl?“. Vienas pagrindinių šios studijos tikslų – pabandyti rasti atsakymus ir pasiūlyti konkrečius kelius, kaip padaryti, kad XXI amžius taptų mūsų valstybių tolesnio suartėjimo laiku. Todėl būtina pažvelgti į Lietuvą ir Latviją ne kaip į valstybes, palaikančias menkus ryšius, bet kaip į valstybes, turinčias kalbinį ir kultūrinį bendrumą, siekiančias analogiškų politinių ir ekonominių tikslų ir savo patyrimu padedančias viena kitai. Abi valstybės, pasiekusios pagrindinius tikslus, dabar gali ir turi ieškoti bendrų veikimo būdų, kaip įveikti analogiškas šiuolaikines problemas. Veikiant kartu tai įveikti galima daug greičiau ir racionaliau.

Apskritai pastarųjų dešimtmečių Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimo lygį vienareikšmiškai vertinti yra gana sudėtinga. Lietuva ir Latvija bendradarbiauja įvairiose srityse, tačiau ne visur vienodai intensyviai. Daugeliu atveju potencialas yra neišnaudojamas. Oficialūs ryšiai yra stiprūs, remiasi abipusiu palaikymu ir pagrįsti suderinta pozicija. Aukščiausiu politiniu lygiu nuolat deklaruojamas siekis plėtoti įvairiapusių ryšius, tačiau praktinėje ministerijų ir kitų institucijų veikloje tai atsispindi silpnokai. Dažnai tai priklauso nuo konkrečių vykdytojų iniciatyvos ir suinteresuotumo. Tokiu būdu išreiškiamos bendro pobūdžio deklaracijos, dažnai ir lieka tik deklaracijomis, nes nėra, nei įgyvendinimo mechanizmo ir efektyvios kontrolės, nei pakankamai finansinių išteklių.

Iš kitos pusės, aktyvėjant ekonominei veiklai ir iš esmės esant glaudiems verslo ryšiams - natūraliai atsiranda konkurencija, kurią iš dalies lemia panaši abiejų valstybių ekonominės veiklos struktūra. Dėl to kartais ūkinių subjektų trintis turi tendencijų persikelti ir į oficialų lygį ir kurti problemas. Valstybės institucijų noras ginti savo verslo interesus ir protekcionizmas negali būti vertinamas vien tik neigiamai, tačiau verslo konkurencijų sukeltos trintys neturėtų peraugti į didesnius konfliktus ir kenkti mūsų valstybių autoritetui.

Taip pat, turime pripažinti, kad akivaizdžiai matyti sumažėjęs žmonių bendravimas.

Įvairių kultūrinių, mokslinių, švietimo ir kitų organizacijų ryšiai turėtų būti glaudesni, nors atskiri menininkai, mokslininkai, kitų specialybių atstovai aktyviai ir pasišventusiai dalyvauja bendroje profesinėje veikloje. Trūksta bendrų renginių, ypač jaunimo, kas leistų ateityje sukurti pagrindą artimesniems santykiams. Mokyklų programose mažai vietos skiriama viena kitos istorijai ir dabarčiai. Vis dar trūksta ir Lietuvos ir Latvijos istorijos knygų ir vadovėlių, išverstų į atitinkamą kalbą.

Lietuvos ir Latvijos piliečiams trūksta informacijos apie viena kitos įvykius, nors esame artimi kaimynai ir turime daug istorinių ir dabarties realių. Šalių televizija ir radijas mažai dėmesio skiria kaimynų ekonominio, politinio ir kultūrinio gyvenimo aktualijoms, neskatina keistis įvairiomis programomis.

Kai kurie išlikę stereotipai apsunkena objektyvius vieni kitų vertinimus ir sukuria išankstinius klaidingus nusistatymus.

Žmonių bendravimą sunkena ir tai, kad nemokama vieni kitų kalbų, nors jos yra artimos. Jų mokymasis paliktas savieigai. Vos ne „tradiciškai“ ir daugiau iš inercijos žmonės net nebando klausytis kalbos ir ją suprasti.

Lietuvos – Latvijos forumas, įsteigtas 2005 m., pagal galimybes siekia sujungti abiejų šalių mokslinį ir kūrybinį potencialą, tačiau jo veiklai būtinas didesnis dėmesys ir valstybės institucijų parama.

Gludžiau žmonėms bendrauti, ypač pasienio regionuose, trukdo tai, kad nėra patogaus geležinkelio susisiekimo, nepakankamai integruotas Lietuvos ir Latvijos kelių tinklas, kelių kokybė

Latvijojē, ī kā ypač atkreipia dėmesī jos gyventojai. Visa tai sudaro tam tikrus barjerus žmonių kelionėms ir turizmo plėtrai.

Tarpvalstybinės bendradarbiavimo per sieną komisijos neveiknumas neleidžia gerų tikslų ir norų paversti praktiniais rezultatais, kas parodytų tokio tarpvalstybinio bendradarbiavimo reikšmę. Iki šiol neišspręstas valstybių sienos delimitavimo Lietuvos ir Latvijos Baltijos jūros teritoriniuose vandenyse klausimas.

Apskritai, žmonių ryšių susilpnėjimas plačiaja prasme yra ta priežastis, dėl kurios Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimas yra ne toks pastebimas ir veiksmingas. Mūsų įsitikinimu, dėmesys jiems stiprinti valstybiniu mastu turi tapti varomąja Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimo jėga. To įgyvendinimas leistų abiejų valstybių gyventojams pasijusti ne tik partneriais dabartiniame globaliame pasaulyje, bet ir vieningais ir vieninteliais baltų tautų atstovais. Lietuvos ir Latvijos įvaizdžio, kaip kaimyninių ir artimų šalių, kūrimas ir palaikymas turi būti bendras visų mūsų interesas ir tikslas. Būdami tokiais mes būsime ne tik unikalūs, bet ir įdomūs pasauliui.

Norint sėkmingai įgyvendinti šiuos tikslus, Lietuvai ir Latvijai reikia pradėti nuo gilesnių gyventojų tarpusavio ryšių atkūrimo, stiprinimo ir plėtojimo, bendros informacinės, kultūrinės, švietimo ir mokslo erdvės kūrimo, bendradarbiavimo stiprinimo ekonomikos, saugumo ir kitose srityse.

BENDRA INFORMACINĖ ERDVĖ

Bendros informacinės erdvės kūrimas - tai unikali galimybė stiprinti žmonių ryšius ir tarpusavio pažinimą.¹⁴ Tai galimybė greitai ir lengvai gauti ekonominę, socialinę, kultūrinę ir kitokią informaciją, kuri skatintų inovacijas ir, padėtų kooperuotis ir tapti konkurencingesniais globaliame pasaulyje. Išplėtotą ir veiksmingą Baltijos šalių informacinę erdvę, integruota į bendrą Baltijos ir Šiaurės šalių informacinę erdvę, padarytų mūsų regioną labiau matomesnį, patrauklesnį ir įdomesnį, ypač turizmo plėtros požiūriu.

Be to, gerai organizuota ir veiksminga ne tik Lietuvos ir Latvijos, bet visų trijų Baltijos valstybių informacinė erdvė padidintų mūsų informacinį saugumą ir būtų lengviau atlaikyti trečiųjų šalių konkurenciją ir spaudimą.

Lietuvos ir Latvijos visuomeninė televizija ir radijas pateikia nedaug informacijos apie viena kitos įvykius. Nėra nuolatinų korespondentinių punktų, nerengiamos bendros laidos, labai retai

---

¹⁴ Lietuvoje ir Latvijoje kartu yra apie 5 mln. gyventojų (išankstiniai 2011 m. gyventojų surašymo duomenys : Lietuva - 3.05 mln., Latvija - 2.0 mln.). Iš jų lietuvių Latvijoje yra apie 30 tūkst., o latvių - Lietuvoje - apie 2,3 tūkst.).

keičiamasi originaliomis programomis, dokumentiniais ar meniniais filmais. Nors Lietuvos radijas turi savo korespondentą Latvijoje, tačiau jis nėra tinkamai panaudojamas. Latvijos radijas apskritai neturi savo nuolatinio atstovo Lietuvoje. Tiek Lietuvoje, tiek Latvijoje neskiriama pakankamai biudžeto lėšų visuomeninės televizijos ir radijo veiklai šiems tikslams.

Stambiausių kabelinių televizijų paketuose taip pat nėra visuomeninių televizijų programų. Lietuva turi palydovinę TV programą *LTV world*, kurią gali matyti visi turintys atitinkamą įrangą, o Latvija iki šiol to neturi.

Laikraščiai ir žurnalai, neturėdami korespondentų ir nematydami skaitytojų intereso ir susidomėjimo, taip pat neteikia plačios informacijos apie kaimyninės šalies gyvenimą. Susidaro užburtas ratas – kai neteikiama informacija, mažėja susidomėjimas kaimynine šalimi, o kai nėra susidomėjimo, nėra poreikio informuoti ar imtis priemonių, kad tokia informacija būtų pateikta.

Iš dalies, ir kuo toliau, tuo daugiau informacijos trūkumas kompensuojamas elektroninėmis priemonėmis. Internetas tampa vis galingesniu konkurentu įprastoms visuomenės informavimo priemonėms. Jo paplitimas ir prieinamumas galėtų būti plačiau panaudojamas visapusiškai informacijai skleisti. Stambiausiosios internetinės svetainės galėtų turėti Baltijos šalių žinovus – žmones, žinančius kalbą ir valstybes, pastoviai verčiančius ir pateikiančius informaciją apie kaimyninę šalį. Tai galima įgyvendinti, turint omenyje, kad Latvijos universitete, Vilniaus universitete ir Kauno Vytauto Didžiojo universitete ruošiami vertimo specialistai.

PAGRINDINIAI TIKSLAI:

I. Pasiiekti, kad Lietuvos ir Latvijos visuomeninės televizijos būtų matomos abiejose šalyse, spauda, ypač pasienio regionų, plačiau atspindėtų abiejų šalių gyvenimą.

Tam įgyvendinti siūloma:

1. Pavesti Lietuvos radijo ir televizijos Komitetui ir Latvijos televizijos ir radijo tarybai ir imtis bendrų konkrečių priemonių, kad įvertintų visuomeninės televizijos ir radijo laidų latvių ir lietuvių kalbomis retransliavimo galimybes.
2. Pasiiekti, kad svarbiausi abiejų valstybių politiniai ir ekonominiai įvykiai reguliariai atsispindėtų Lietuvos ir Latvijos visuomeninių televizijų ir radijo programose.
3. Finansškai remti bendrų televizijos programų ir autoriinių laidų rengimą, pasikeitimą turimais dokumentiniais ir meniniais filmais, išsprendus autorių teisių apsaugos klausimus.
4. Kurti populiarias informacines programas apie vieni kitus, taip pat televizijos ir radijo abiejų kalbų mokymo programas.
5. Plačiai ir reguliariai naudoti filmų ir TV laidų subtitrus kaimynine kalba.
6. Keistis radijo fondų įrašais ir plačiau juos naudoti, kad abiejų valstybių eteryje daugiau girdėtųsi ir skambėtų lietuvių ir latvių kalba.
7. Sudaryti susitarimus tarp atitinkamų pasienio regioninių ir miestų spaudos leidinių, internetinių portalų ir radijo stočių, kad nuolat jose būtų pateikiama informacija apie kaimynų renginius ir kita gyventojus dominanti informacija.
8. Išspręsti televizijos ir radijo korespondentų abiejose šalyse buvimo ir jų produktyvaus darbo klausimus.
9. Ieškoti galimybių įraukti Lietuvos kultūros fondą ir Latvijos kultūros kapitalo fondą įgyvendinant aukščiau siūlomas priemones.

II. Plačiau panaudoti šiuolaikines informacines technologijas pateikiant žinioms apie mūsų valstybes teikti ir ryšiams plėsti.

Tam īgyvendinti siūloma:

1. Aktyvinti Lietuvas informacinės visuomenės plėtros Komiteto ir Latvijas elektroninių komunikacijos priemonių tarybos ryšius rengiant bendradarbiavimo galimybių pasiūlymus informacinės visuomenės plėtros srityje.
2. Išplėsti *Lietuvos – Latvijos forumo* viešos internetinės svetainės galimybes, kad jis taptų erdve informacijai, diskusijoms ir pasiūlymams dėl Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimo plėtoti.
3. Pateikti nuorodas į kaimyninės šalies atitinkamų institucijų tinklalapius visų valstybės ir savivaldybių institucijų tinklalapiuose.
4. Kiekvienos iš valstybių oficialiose interneto svetainėse (www.lietuva.lt ir www.latvia.lv) pateikti informaciją apie save ir savo kaimynes nacionaline kalba, kad nereikėtų jos ieškoti kitomis kalbomis.
5. Siekiant plačiau panaudoti šiuolaikines informacines technologijas, pasienio regionų lygiu plačiau naudotis ES programų teikiamomis galimybėmis.

III. Suaktyvinti įvairių žmonių grupių ir organizacijų ryšius.

Tam īgyvendinti siūloma:

1. Stiprinti *Lietuvos – Latvijos forumo* veiklą, įtraukiant į ją daugiau įvairių sričių specialistų ir paremti jo veiklą finansiškai.
2. Rekomenduoti atkurti „Lietuvos Latvijos vienybės“ draugiją Lietuvoje ir paskatinti „Latvijos Lietuvos vienybės“ draugiją Latvijoje aktyvesnei veiklai.
3. Aktyvinti tarpparlamentinių grupių ir kitų politinių struktūrų ryšius, plačiau panaudoti Baltijos asamblėjos galimybes, pristatant ir īgyvendinant dvišalius projektus.
4. Organizuoti platesnį Lietuvos nacionalinių švenčių minėjimą Latvijoje ir Latvijos Lietuvoje, kuriuose dalyvautų kiekvienos valstybės aukšti politiniai ir visuomenės atstovai.
5. Skatinti miestų ir miestelių draugystės, bendradarbiavimo, kultūrinius mainus. Gausinti susigiminiavusių ir draugaujančių miestų skaičių.
6. Plačiau minėti Baltų vienybės dieną, dalyvaujant valstybių vadovams. Nuolat rengti bendrus renginius kiekvienos iš valstybių svarbiems istoriniams įvykiams paminėti, pvz.: istorinių Saulės ar Durbės mūšių minėjimai.
7. Remti skulptūrų, kitų meninės išraiškos formų, simbolizuojančių abiejų valstybių bendrumą, įamžinančių istorines asmenybes ir faktus, siejančius abi tautas, kūrimą.
8. Sudaryti bendrą duomenų bazę apie memorialines vietas Lietuvoje ir Latvijoje, susijusias su abiem šalimis bendrais istoriniais įvykiais ir asmenybėmis.
9. Skatinti įvairių sričių specialistų profesinį bendradarbiavimą, organizuoti bendrus renginius.

BENDRA KULTŪRINĖ ERDVĖ

Kultūra – tai ta sritis, kur dvišalis Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimas gali ir turi būti intensyvus. Tai lemia dviejų baltų tautų kalbinis giminingumas ir geografinis artumas, nemažai kultūrinių ir istorinių sąsajų. Simboliška, kad žodiai: „mums viena žemė, viena saulė, ta pati mūsų jūra“ - „mums viena zeme, viena saule, tā pati mūsų jūra“ skamba beveik taip pat abiejose kalbose.

Glaudūs kultūriniai ryšiai yra labai svarbus veiksnys, realiai darantis įtaką žmogiškųjų santykių kokybei ir padedantys geriau pažinti vieni kitus. XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje daug

iškilių Lietuvos menininkų, artistų, kultūros veikėjų gyveno ir kūrē Latvijoje, buvo joje žinomi ir daug prisidėjo prie abiejų tautų suartėjimo. Nenutrūko jie ir vėliau. Žymūs Latvijos literatūros ir meno atstovai savo kūryboje daug vietos skiria Lietuvos tematikai. Būtina pažymėti, kad draugiškiems santykiams ir tarpusavio supratimui stiprinti įtakos turėjo ir bažnyčios atstovų ryšiai.

Daugelis Lietuvos ir Latvijos kultūros įstaigų, meninių kolektyvų palaiko ryšius, įgyvendina bendrus projektus, organizuoja gastroles ir parodas. Glaudžiai bendradarbiauja, pvz., ir Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka ir Latvijos nacionalinė biblioteka, Lietuvos valstybinė filharmonija ir agentūra „Latvijas koncerti“, Lietuvos nacionalinis dailės muziejus ir Latvijos nacionalinis meno muziejus, tai pat atskiri muzikiniai ir meno kolektyvai, menininkai jų pačių iniciatyva. Nepaisant sudėtingos ekonominės padėties, per pastaruosius 20 metų latvių ir lietuvių autorių knygos buvo verčiamos į vieną ir kitą kalbą. Per tą laikotarpį latvių kalba išleista 40 lietuvių autorių knygų ir atitinkamai 60 latvių autorių grožinės literatūros kūrinių lietuvių kalba.

Šalia to plačiai vyksta kultūrinis bendradarbiavimas Baltijos valstybių trišaliame bei daugiašaliame bendradarbiavimo formate.

Tačiau pastaraisiais metais dvišalis bendradarbiavimas valstybiniu lygiu yra susilpnėjęs. Kultūros ministerijos nepalaiko glaudžių darbo santykių, nekoordinuoja savo veiklos. Kultūrinio bendradarbiavimo plėtrai trūksta valstybės institucijų dėmesio ir finansinės paramos.

Sportas, be jame neišvengiamai esančios varžybų dvasios, buvo ir yra viena iš labiausiai matomos mūsų tautų solidarumo ir vienybės išraiškų. Lietuvos ir Latvijos sporto organizacijos ir kolektyvus sieja glaudūs ir tradiciniai ryšiai. Organizuojama daug įvairiausio lygio sportinių renginių, kurie suartina ir leidžia geriau pažinti vieni kitus. Ypač tai pasakytina apie jaunimo ir mėgėjų kolektyvus.

Lietuvos ir Latvijos tautų artumo dvasios palaikymas daug priklauso nuo valstybių **jaunimo** ir jų organizacijų bendradarbiavimo. Jo plėtojimas yra būtina sąlyga geresniam tarpusavio pažinimui ir žmonių ryšių stiprinimui. Abiejų šalių jaunimo organizacijos gana aktyviai bendradarbiauja tiek dvišaliu, tiek platesniu formatu (pvz., liaudies muzikos festivalis „Baltica“, dainų ir šokių festivalis „Gaudeamus“ ir kiti) Tačiau jų aktyvumas ir siekiai dažnai atsimuša į finansinių mechanizmų trūkumą arba apsiriboja vienkartiniais projektais, kurie būna įgyvendinami panašaus pobūdžio ir tikslų siekiančių jaunimo organizacijų. Taip pat tokių dvišalių iniciatyvų pagrindinis tikslas retai kada būna tautinis ir kultūrinis Latvijos arba Lietuvos pažinimas. Už jaunimo politiką šalyse yra atsakingos skirtingos ministerijos: Lietuvoje - Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Latvijoje – Švietimo ir mokslo ministerija. Jų bendradarbiavimo šiais klausimais stoka neigiamai atsiliepią bendrai jaunimo veiklai. Be to, nevyriausybinėms organizacijoms yra nelengva pasinaudoti ES struktūrine parama dėl įvairių priežasčių. Latvijos ir Lietuvos valstybių institucijos, atsakingos už jaunimo politiką, ir jaunimo projektams skirtas, ES struktūrinės paramos lėšas skirstančios įstaigos turi sukurti sąlygas, kad abiejų šalių jaunimo organizacijos būtų suinteresuotos bendrais projektais, kurie savo apimtimi, įgyvendinimo laikotarpiu galėtų realiai pretenduoti gauti struktūrinę ES paramą.

Turizmo plėtra ne tik daro mūsų šalis labiau matomomesnes pasaulyje, suteikia svarbų impulsą ekonomikos augimui, bet ir leidžia geriau pažinti bendrą baltiškąją kultūrinę erdvę. Per 2010 metus iš viso Lietuvoje pabuvojo 1,552 mln. užsieniečių, iš jų 146,3 tūkst. latvių, tačiau net 42 proc. jų buvo tik vieną dieną (be nakvynės). Latvijoje pabuvojo 5,04 mln. užsieniečių, iš jų 34 proc. iš Lietuvos, tačiau 73 proc. jų buvo tik vieną dieną (be nakvynės). Apskritai, tiek Baltijos jūros regiono, tiek

platesniu mastu, Lietuva ir Latvija, kartu su Estija, vertinamos kaip vienas turistinis regionas ir jo perspektyvos siejamos bendrais su Šiaurės šalimis turistiniais maršrutais.

Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimas turizmo srityje daugiausiai pasireiškia per abiejų šalių pasienio savivaldybių vykdomus bendrus rinkodaros projektus, susijusius su kaimo, vandens, kultūrinio turizmu ir kitais. Atitinkamos institucijomis, atsakingomis už turizmo plėtrą, neturi tiesioginių tarpusavio susitarimo ir glaudesnių kontaktų. Šiuo metu Lietuva ir Latvija turi atinkimai po 8 turizmo informacinius centrus užsienyje, bet jų nėra mūsų pačių šalyse.

Lietuvos ir Latvijos jūrų uostai turi geras galimybes, bendradarbiaujant su kitomis Baltijos jūros regiono valstybėmis, tapti svarbiais plečiant kruizinių kelionių maršrutus Baltijos jūroje. Abiejų šalių pajūris (pajūrio miestai), kuris tęsiasi daugiau kaip 600 km, galėtų būti daugiau panaudojami organizuojant specialius turistinius maršrutus jūra pvz. Klaipėda – Palanga – Šventoji – Liepoja – Ventspilis – Ryga, bendras vandens ir oreivių sporto varžybas. Lietuvai yra naudinga atstatyti Šventosios jūrų uostą, kuris savo strategine padėtimi padėtų pritraukti žmonių, besidominčių vandens sportu ne tik iš Latvijos, bet ir iš kitų regiono valstybių.

PAGRINDINIAI TIKSLAI:

I. Stiprinti bendradarbiavimą tarp abiejų valstybių struktūrų, atsakingų už kultūros politikos įgyvendinimą.

Tam įgyvendinti siūloma:

1. Šalia esančios trišalio bendradarbiavimo sutarties pasirašyti susitarimą tarp abiejų valstybių Kultūros ministerijų, kad būtų numatytas bendradarbiavimo mechanizmas, leidžiantis koordinuotai įgyvendinti abiejų valstybių bendrus kultūrinius projektus.
2. Atstatyti kultūros atašė pareigybę Lietuvos ambasadoje Rygoje ir atitinkamo Latvijos diplomato Vilniuje.
3. Įsteigti Rainio ir Maironio premijas meno srityje už latvių ir lietuvių tautų bendradarbiavimo atspindėjimą ir skatinimą.

II. Plačiau supažindinti abiejų valstybių visuomenę su laimėjimais įvairiose kultūros srityse.

Tam įgyvendinti siūloma:

1. Organizuoti pamečiui latvių kultūros dienas Lietuvoje ir atitinkamai lietuvių kultūros dienas Latvijoje.
2. Organizuoti regionines kultūros dienas, regionines spartakiadas ir kitus renginius, pavyzdžiui, Žemaitijos ir Kuršo (Kuržemės), Žiemgalos (Lietuvoje – Panevėžio ir Šiaulių apskritys), Sėlos (abipus sienos).
3. Stiprinti baltiškumo matomumą ir baltišką identitetą pakviečiant į Dainų ir šokių šventes daugiau atitinkamai Lietuvos ir Latvijos meninius kolektyvus.
4. Keistis meno kolektyvais, organizuoti bendrus festivalius, menininkų parodas, meninius – edukacinius projektus. Skatinti vaikų ir jaunimo meninių susivienijimų kultūrinius ryšius, bendras kultūros ir meno darbuotojų konferencijas, forumus ir seminarus atskiriems kūrybiniams darbuotojams (pvz. režisieriams, dirigentams, leidėjams ir pan.), tame tarpe ir išvažiuojamus renginius. Vykdyti bendras tautodailės ir tradicinių amatų plėtros programas. Skatinti nacionalinių festivalių bendrą šventimą.
5. Įkurti abiejų šalių nacionaliniuose muziejuose atskiras patalpas skirtas atitinkamai Lietuvai ir Latvijai.

6. Sudaryti susitarimą dėl bendradarbiavimo kino srityje. Organizuoti latvių ir atitinkamai lietuvių kino dienas, rengti bendrus kino festivalius.
7. Īkurti Lietuvas – Latvijos nacionalinių filmų centru ar fondu, kuriuo būtų remiami bendri Lietuvas ir Latvijos projektai, tarp jų ir bendrų latvių-lietuvių meninių ir dokumentinių filmų kūryba.
8. Plėtoti bendradarbiavimą knygų vertimo ir leidybos srityse, skirti tam daugiau kryptingos paramos. Skatinti viešųjų bibliotekų darbuotojų keitimąsi dalykine informacija ir patirtimi, organizuoti šiuolaikinės abiejų tautų literatūros pristatymus, rašytojų ir poetų susitikimus.
9. Valstybiškai remti Lietuvas M.Mažvydo nacionalinės bibliotekos fondų pildymą Latvijos leidiniais ir naujos Latvijos nacionalinės bibliotekos fondus - Lietuvas leidiniais ir taip pat baltistikos krypties fondų ir tyrimų plėtrą.
10. Remti bendros Baltijos šalių kultūros interneto svetainės – Baltijos kultūros žinių skleidėjo ir kultūros turizmo propaguotojo - kūrimą penkiomis kalbomis, tarp jų latvių ir lietuvių.
11. Skatinti Lietuvas ir Latvijos bažnyčios ir religinių bendruomenių ryšius.

III. Skatinti įvairiapusį jaunimo bendradarbiavimą.

Tam įgyvendinti siūloma:

1. Īkurti Lietuvas ir Latvijos jaunimo bendradarbiavimo fondą. Fondas finansuotų Lietuvas ir Latvijos jaunimo organizacijų veiklą, kurio tikslas –
  - a) skatinti abiejų šalių jaunimo mainus ir įvairias iniciatyvas,
  - b) palaikyti informacinius projektus, kuriais siekiama skatinti kultūrinį bendradarbiavimą, pakantumą, supratimą ir pripažinimą, keitimąsi gerąja patirtimi
  - c) remti publikacijas, kuriomis siekiama suartinti lietuvių ir latvių tautas.
2. Skatinti Lietuvas ir Latvijos jaunimo organizacijas ieškoti galimybių glaudžiau bendradarbiauti ir teikti bendras paraiškas struktūrinei ES paramai gauti. Tokiuose projektuose kaip vienas iš pagrindinių tikslų turėtų būti įvardijamas kitos valstybės kultūrinis ir tautinis pažinimas.

IV. Veiksmingai išnaudoti turizmą, kaip geresnio tarpusavio pažinimo šaltinį.

Tam įgyvendinti siūloma:

1. Pasirašyti atitinkamų valstybinių turizmo institucijų bendradarbiavimo susitarimą.
2. Īkurti valstybių informacinius centrus Rygoje ir Vilniuje, platinančius įvairią informaciją abiemi kalbomis ir propoguojančius vidinius turistinius maršrutus.
3. Pasienio savivaldybių interneto svetainėse atitinkamai pateikti informaciją kaimynų kalba.
4. Plėsti bendrą veiklą Berlyno informacinio centro pavyzdžiu pristatant trečiosiose šalyse abi šalis, kaip vieną turistinį objektą.
5. Rengti bendrus dvišalius projektus, pvz.: „30 Latvijos (Lietuvas) perlų“, panašius į vykdomą trišalį Baltijos valstybių projektą „Didysis Baltijos žygis“.
6. Plačiau bendradarbiauti plėtojant kaimo turizmą, organizuojant vandens, sporto turizmą ir taip populiarinti abiejų valstybių kultūrinį, kulinarinį paveldą, sudaryti galimybes susipažinti su unikaliu abiejų valstybių kraštovaizdžiu.
7. Plėtoti dviračių takų infrastruktūrą, taip pat ir „Kuršių kelią“, propaguoti aktyvų turizmą.

BENDRA ŠVIETIMO IR MOKSLO ERDVĒ

Lietuvos ir Latvijos švietimo sistemos laipsniškai reformuojamos ir vis labiau pritaikomos dabartiniams reikalavimams.¹⁵ Pagal bendrą Baltijos šalių švietimo ir aukštojo mokslo erdvės sutartį plėtojamas ir dvišalis Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimas, kuris ateityje turėtų prisidėti prie bendros Šiaurės ir Baltijos šalių švietimo ir mokslo erdvės kūrimo. Abiejų šalių bendradarbiavimas švietimo ir aukštojo mokslo srityse skatina jaunimo mobilumą, sudaro galimybes pasinaudoti geriausia patirtimi, o tai veda prie geresnio tarpusavio pažinimo ir supratimo. Ypač prie to prisideda aktyviai veikianti Rygos lietuvių vidurinė mokykla.

Tačiau paminėtina, kad vidurinių mokyklų programose mažai dėmesio skiriama Lietuvos ir Latvijos istorijai ir kitiems tarpusavio sąryšio klausimams. Neskatinamas mokytis kaimyninės šalies kalbos ir kultūros pažinimas. Ypatingas dėmesys kalbos mokymuisi turėtų būti skiriamas pasienio mokyklose.

Dvišalis bendradarbiavimas studijų ir mokslinių tyrimų srityje¹⁶ nėra intensyvus, išskyrus baltistiką. Latvijos universitete veikia Lituanistikos centras, Vilniaus, Kauno ir Šiaulių universitetuose veikia Letonistikos/Baltistikos centrai, Liepojos ir Klaipėdos universitetuose - baltistikos katedros ir kt. Kalbos ir literatūros mokslo institutai turi daug bendrų projektų, pvz. Baltų kalbų atlasas. Tačiau kitose mokslinių tyrimų srityse bendradraujama daugiausiai atskirų aukštųjų mokyklų ir institutų ar mokslininkų iniciatyva. Mažai bendrų valstybinių ar atskirų institucijų programų. Silpni studentų ir tyrėjų mainai. Neturint pakankamų finansinių bei technologinių išteklių, mokslinių tyrimų srityje viena iš esminių problema - pernelyg didelė aukštųjų mokyklų ir mokslo institutų fragmentacija (ypač Latvijoje), todėl pagrindinė užduotis - išvengti dubliavimo ir racionaliai išnaudoti turimas bendradarbiavimo galimybes.

Iš kitos pusės, esant nedideliame verslo įmonių inovatyvumui ir jų silpnam orientavimuisi į mokslinių tyrimų rėmimą, neskatinami taikomieji moksliniai tyrimai.

PAGRINDINIAI TIKSLAI :

I. Geriau panaudoti vidurinių ir profesinių mokyklų galimybes artimiau pažinti tautas.

Tam įgyvendinti siūloma:

---

¹⁵ 2011 metais Lietuvoje buvo 1365 mokyklų, jose mokėsi 425 000 mokinių profesinės mokyklos, Latvijoje veikė 830 mokyklų, jose mokėsi 216 000 mokinių, 94 profesinės mokyklos, jose mokėsi 36 000 mokinių. Tais pačiais metais Lietuvoje veikė 22 universitetai (tarp jų 8 privatūs) ir 23 kolegijos (10 privačių); Latvijoje atitinkamai 56 aukštosios mokyklos ir universitetai (tarp jų 22 privačios) ir 24 koledžai, studentų skaičius – 104 000.

¹⁶ Lietuvoje veikia 11 valstybinių mokslo institutų. Mokslinė veikla užsiima apie 14 000 tyrėjų (researches), iš jų 6400 turi mokslo laipsnius (PhDs). Latvijoje atitinkamai 13 institutų, apie 8000 tyrėjų, iš jų 3600 turi mokslinius laipsnius.

1. Ītraukti ī abiejū valstybiū mokyklines programas daugiau informācijas apie Lietuvā ir Latvijā, jū istorijā, parengti kalbū mokymo programū projektā, īšleisti dvikalbes mokymo priemes darželiams ir mokykloms.
2. Švietimo ir mokslo ministerijoms organizuoti moksleiviū konkursus, skatinančius gilesnī abiejū tautū ir šaliū pažinimā.
3. Švietimo ir mokslo ministerijoms skatinti viduriniū mokyklū mokytoju ir mokiniū mainus ir trumpalaikes stažiuotes kaimyninēs šalies mokyklose, tame tarpe pasinaudojant ES „Mokymosi visā gyvenimā“ programā, tiek ir per Šiaurēs – Baltijos šaliū vykdomā *Nordplus* programā.
4. Organizuoti vasaros stovyklas, kuriose būtū galima mokyti ir tobulinti vieni kitū kalbas.
5. Skatinti ir sudaryti geresnes sālgygas pasienio reģionū mokyklose mokyti tarpusavio kalbas ir pažinti kaimyninēs tautos kultūrā. Ītraukti konkrēcias priemes ī pasienio reģionū (miestū) bendradarbiavimo sutartis.
6. Plēsti pasienio profesinio mokymo īstaiģū bendradarbiavimā: rengti būtinus specialistus, panaudoti tam turimā mokymo bazē abiejose valstybēse, rengti profesinio mokymo kursus ir plačiau naudoti praktikos mainū sistemā.

II. Skatinti aukštū mokyklū bendradarbiavimā rengiant specialistus.

Tam īgyvendinti siūloma:

1. Efektīviau pasinaudoti jungtiniū mokymo programū aukstosiose mokyklose galimybēm, kas leistū keistis studentais ir geriau īšnaudoti turimā mokslinē bazē ir dēstytojus.
2. Īsteigtī bent porā vardiniū Lietuvos ir Latvijos premjerū stipendijū Lietuvoje studijuojantiems latvians, o Latvijoje - lietuvians, taip pat ir doktorantams ar tyrējams.
3. Parengti studijū programas, kurios leistū studijuojantiems baltistikā (latviū ir lietuvī filologijā) privalomai mokyti latviū kalbos kartu su lietuvī kalba arba atvirkščiai. Tai leistū baigusius tokias studijas plačiau panaudoti tiek pedagoginēje, tiek mokslinēje ir visuomeninēje veikloje. Rengti bendras studijū programas apie lietuvī ir latviū kalbas ir kultūrā.
4. Remti lituanistikos specializacijā Latvijos universiteto Humanitariniū mokslū fakultete ir letonistikos specializacijā Vilniaus universiteto Filologijos fakultete.
5. Īdiegti studentū mainū programā, suteikiančią galimybes suderintā studentū skaičiū siūsti mokyti dalinēs ar visos studijū programos ī geriausius abiejū šaliū universitetus.

III. Geriau īšnaudoti mokslo īstaiģū potencialā inovacijms skatinti ir ūkio pažangai ir konkurencingumui didinti.

Tam īgyvendinti siūloma:

1. Sudaryti prielaidas kurti bendriems mokslo ir verslo slēniams, kurie prisidētū prie abiejū valstybiū greitesnēs integrācijas tiek ī Šiaurēs Europos, tiek ī visos Europos bendrā ekonominē ir mokslo erdvē.
2. Stiprinti dvišalius verslo ryšius mokslo ir technologijū srityje, skatinti kurti tarptautinius klasterius.
3. Skatinti bendrus istorijos ir baltū kalbū tyrinējumus, organizuoti bendras konferencijas bei seminarus. Rengti bendras kalbininkū, etnografū, folkloristū, istorikū, antropologū ekspedicijas.
4. Ī magistro darbū ir daktaro disertacijū rengimā plačiau Ītraukti kaimyninēs šalies mokslinius vadovus bei recenzentus.
5. Vykdyti bendrus tyrimus, ypač aukštū, švariū ir ekologiškū technologijū, Baltijos jūros taršos mažinimo ir kitose srityse, veiksmingiau īšnaudoti turimā mokslinē bazē.

6. Plačiau pasinaudoti tarptautinių forumų galimybėmis bendriems tyrimų rezultātiem pristatyti, taip pat, kur įmanoma, mokslo darbuose remtis kaimyninių šalių tyrėjų darbais.

BENDRADARBIAVIMAS EKONOMIKOS, FINANSŲ, ENERGETIKOS, TRANSPORTO, APLINKOSAUGOS SRITYJE

Sėkminga ir lanksti ekonominė partnerystė yra pagrindas geriems politiniams Lietuvos ir Latvijos santykiams palaikyti, o stipresni prekybiniai ryšiai ir ekonominė integracija prisideda prie abiejų valstybių stabilumo, ekonominio augimo ir gyventojų socialinės gerovės plėtros. Latvija ir Lietuva yra vienos pagrindinių partnerių ekonomikos srityje. Latvija užima trečiąją poziciją Lietuvos eksporto partnerių sąrašė, o ketvirtą – importe. Be to, Latvija tarp Lietuvos tiesioginių investicijų apimtis yra antroje vietoje. Latvija užima 10 vietą pagal tokias investicijas Lietuvoje. Glaudus ekonominis bendradarbiavimas daro šį regioną patrauklų ir užsienio investuotojams, verslininkams, skatina regiono augimą, padeda išvengti daugelio formalių kliūčių ir mažina įvairias biurokratinės kliūtis.

Lietuva ir Latvija susiduria su analogiškais XXI amžiaus ekonomiais iššūkiais. Pastarųjų metų ekonominė krizė paveikė abi šalis, įtakojo gyvenimo lygio kritimui, padidino socialinę įtampą, sukėlė emigracijos bangą. Griežta vyriausybės ekonominė politika 2009-2011 metais sudarė galimybes pamažu atsigauti ūkiui ir leidžia artimiausiais metais tikėtis gyvenimo lygio pagerėjimo. Abiejų valstybių eksporto augimas 2011 metais patvirtino tokias prognozes. Tačiau artimiausio laikotarpio perspektyvos vis dar neaiškios. Kartu gilesnė abiejų valstybių ekonominė integracija, energetinis saugumas, transporto infrastruktūros tobulinimas, konkurencingumo didinimas, verslo sąlygų suvienodinimas (skirtingi mokesčiai ir akcizai), lieka svarbiausiais valstybių ekonomikos ir politiniais, taip pat dvišalių santykių uždaviniais.

Lietuvos ir Latvijos ekonomika yra konkurencingo ir greitai augančio, inovatyvaus Baltijos jūros regiono dalis, todėl glaudesni ir veiksmingi ekonominiai ryšiai, pirmiausia Šiaurės šalimis, yra svarbūs abiem šalims. Stiprėjantys ryšiai NB8 formate sudarytų didesne galimybes būti aktyviems ir patrauklesniems Europos Sąjungoje ir globaliame pasaulyje. Šiaurės ir Baltijos regionas ateityje galėtų tapti bendra finansine erdve.

Bendra ir suderinta dviejų valstybių energetinė politika yra būtina sąlyga siekiant energetinės nepriklausomybės ir saugumo bei kuriant konsoliduotą energetinį tinklą visame Baltijos jūros regione.

Suskystintų gamtinių dujų (SGD) terminalų statyba yra aktuali ir Lietuvai, ir Latvijai. Tai leistų išspręsti mūsų valstybių visišką priklausomybę nuo vienintelio gamtinių dujų tiekėjo problemą. Būtina rasti sprendimą, kuris patenkintų abi valstybes ir leistų pasinaudoti ES parama.

Stiprinant žmogiškuosius ryšius ir gerinant tarpusavio pažinimą neįmanoma pervertinti transporto ryšių svarbos. Bendradarbiavimas įgyvendinant „Via Baltica“, „Rail Baltica“ projektus, plečiant susisiekimą oro, geležinkeliu, vandens ir kelių transportu yra gyvybiškai būtinas. Per Lietuvą ir Latviją eina Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) keliai. Kelių ir jų infrastruktūros plėtra ne tik stiprina abiejų valstybių bendradarbiavimą įvairiose srityse, bet ir sukuria sąlygas gilesnei integracijai į Šiaurės šalių ir visos Europos ekonomiką. Nepaisant gana gerai išplėtoto susisiekimo tarp abiejų

valstybių, nemažų investicijų į kelių remontą ir naujų statybas, aktyviai veikiantį Rygos oro uostą, aptarnaujantį didelę dalį Lietuvos keliautojų, dar lieka nemažai spęstinių problemų.

Lietuva ir Latvija bendradarbiauja aplinkosaugos srityje remdamosi tarp Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Latvijos Respublikos Vyriausybės susitarimu dėl bendradarbiavimo aplinkos apsaugos srityje, pasirašytu 1999 m. ir 2001 m. susitarimu dėl gamtos apsaugos valdymo tarpvalstybiniame kontekste tarp Lietuvos Respublikos aplinkos ir Latvijos Respublikos aplinkos apsaugos ir regioninės plėtros ministerijų. Siekdamos užtikrinti Baltijos jūros apsaugą, pasiekti ir išlaikyti gerą Baltijos jūros aplinkos apsaugos būklę, abi šalys koordinuoja savo veiksmus, derina konkrečių aplinkosauginių priemonių taikymą. Lietuva ir Latvija bendradarbiauja įgyvendindamos ES klimato ir energetikos paketo teisės aktus. Pasienio regionai bendradarbiauja keisdami gamtos ir vandens išteklių tvarkymo patirtimi.

PAGRINDINIAI TIKSLAI:

I. Tarpvalstybinio ekonominės veiklos koordinavimo gerinimas siekiant būti konkurencingoms ir inovatyvioms.

Tam įgyvendinti siūloma:

1. Valstybės institucijoms (centriniais bankams, ministerijoms ir kt.) sustiprinti koordinuotą bendradarbiavimą ir keistis gerąja praktika ir informacija, rengiantis įvesti eurą.
2. Sukurti bendrą konsultacijų mechanizmą mokesčių, investicijų klausimais, verslo skaidrumo, bendrų principų sistemą.
3. Kurti bendrą tarptautinę ekonomikos strategiją, numatančią bendradarbiavimo galimybes tolimose trečiojoje šalyse. Lietuvos ir Latvijos eksporto plėtrai skatinti rengti bendras misijas ir parodas, Tai daryti bendromis lėšomis ir prisistatant vieno regiono atstovais.
4. Suderinti akcizų ir mokesčių sistemą, taip, kad ji palengvintų verslo plėtrą bei prekybą pasienio regionuose.
5. Sukurti kompiuterinę duomenų bazę, kurioje būtų visa savivaldybėms būtina informacija apie verslo aplinką (gaminių ir paslaugų kainas, mokesčius, akcizus ir kitus) kaimyninėje valstybėje,
6. Skatinti bendros darbo rinkos vystymąsi Baltijos valstybėse, tame tarpe įdiegti bendrą duomenų bazę, kuri leistų padidinti konkurencingumą ir subalansuotą darbo rinką regione.
7. Nuolat organizuoti Lietuvos-Latvijos verslo forumus.

II. Užtikrinti abiejų valstybių transporto infrastruktūros plėtrą siekiant pagerinti susisiekimą žmonėms.

Tam įgyvendinti siūloma:

1. Spręsti „Via Baltica“ projekto tolesnės plėtros klausimą. Šis projektas, kaip ir kiti naujų kelių tiesimo ar senų renovavimo (pvz., Klaipėda-Liepoja, Kaunas - Rėzeknė) projektai, Lietuvos ir Latvijos valstybinės sieną kertančių kelių sutvarkymas, perkastų kelių atkūrimas, kelių kokybės ir jų infrastruktūros gerinimas turėtų būti laikomi abiejų valstybių vyriausybių prioritetiniais klausimais.
2. Sutvarkyti kelio ženklus taip, kad juose būtų nuorodos į vienos ir kitos valstybių sostines ir kitus miestus abiem kalbomis.
3. Užtikrinti „Rail Baltica“ projekto vykdymą. Tai turėtų būti abiejų valstybių vyriausybių prioritetinis uždavinys.
4. Išspręsti geležinkelio susisiekimo tarp Vilniaus ir Rygos, Vilniaus – Daugpilio, taip pat Rengė - Mažeikiai ir kitų kelių atnaujinimo klausimą.

5. Baigti rengti AB „Lietuvos geležinkeliai“ ir AB „Latvijas Dzelzceļš“ susitarimą dėl vežimų geležinkeliais organizavimo. Uztikrinti, kad būtų pasiektas tinkamas 1520 mm pločio vėžės geležinkelių sistemos ES reglamentavimas, nenukentėtų krovinių ir keleivių vežimo geležinkelių transportu paslaugos konkurencingumas.

III. Bendradarbiauti užtikrinant abiejų valstybių energetinį saugumą ir nepriklausomybę.

Tam įgyvendinti būtina:

1. Stiprinti bendradarbiavimą įgyvendinant Visagino regioninės atominės elektrinės projektą, kaip esminę prielaidą ne tik Lietuvos, bet ir Baltijos šalių energetinei nepriklausomybei pasiekti.
2. Plėsti bendradarbiavimą kuriant bendrą Baltijos valstybių elektros energijos rinką, integruotą į Šiaurės šalių elektros energijos rinką *NordPool*, jungiant ją į darbą su kontinentinį Europos tinklą, taip pat vykdant *NordBalt* projektą,
3. Aktyviau bendradarbiauti dujų srityje pagal ES reglamentą dėl dujų tiekimo diversifikacijos, jų saugumo užtikrinimo priemonių,
4. Apsvarstyti galimybę sudaryti bendrą ekspertų grupę įvertinti energetinio saugumo užtikrinimo galimybes. Ji turėtų spręsti taupaus ir efektyvaus energijos šaltinių diegimo ir vartojimo, intensyvesnio atsinaujinančių energijos išteklių (biomasės, vandens, vėjo) panaudojimo klausimus.

IV. Uztikrinti sveiką ir gamtai draugišką gyvenamąją aplinką, tausoti natūralius išteklius, palaikyti tvarią plėtrą.

Tam įgyvendinti siūloma:

1. Aktyvinti bendras pastangas esminėms Baltijos jūros problemoms spręsti: eutrofikacijai, taršai cheminėmis medžiagomis, bioįvairovės nykimui, neigiamam laivybos poveikiui Baltijos jūros vandens kokybei ir kt.
2. Keistis informacija ir tartis dėl suderintų veiksmų, formuojant pozicijas tarptautiniais klimato kaitos susitarimo po 2012 m. derybų klausimais.
3. Plėsti Žemaitijos ir Kuršmės saugomų teritorijų institucijų bendradarbiavimą, siekiant išsaugoti unikalią regionų gamtą.
4. Stiprinti bendradarbiavimą gyvosios gamtos išteklių apsaugos ir genetiškai modifikuotų organizmų naudojimo ir reguliavimo srityse, taip pat invazinių rūšių (augalų ir gyvūnų) populiacijų plitimo kontrolės ir pasikeitimo tokia informacija srityse.
5. Susitarti dėl bendrų veiksmų, užtikrinančių atliekų vežimo kontrolę.

BENDRADARBIAVIMAS VIDINIO IR IŠORINIO SAUGUMO SRITYJE

Tradiciniai veiksniai, skatinantys Lietuvą ir Latviją aktyviai bendradarbiauti saugumo ir gynybos srityse, yra panaši geopolitinė padėtis, bendri saugumo iššūkiai ir grėsmės. Abiejų valstybių politikai, kariškai ir diplomatai turi sukaupę didelę bendradarbiavimo patirtį.

Bendradarbiavimas gynybos srityje yra sudėtinė Baltijos ir NATO šalių bendradarbiavimo šioje srityje dalis, taip pat ir dalis ES vidaus ir užsienio politikos. Tačiau egzistuoja

ir platūs divšaliai ryšiai sprendžiant aktualius abiem valstybēm klausimus. Sukaupta gera patirtis kartu dalyvaujant taikos palaikymo operacijose. Abi šalys galėtų nagrinėti galimybes bendrai įsigyti karinę ir kitą specialią techniką, siekdamos veiksmingai panaudoti turimus išteklius.

Lietuvai ir Latvijai tapus Šengeno erdvės sudėtinėms dalimis, keičiasi divšalio bendradarbiavimo formos ir išskyla nauji praktiniai uždaviniai vidaus saugumo srityse, siekiant užtikrinti geresnę veiksmų koordinavimą ir operatyvų keitimąsi informacija tiek tarpusavyje, tiek su ES partneriais. Abiejų valstybių policijos, muitinių, pasienio ir kitos tarnybos palaiko glaudžius ryšius tiek tarpusavyje, tiek trijų Baltijos valstybių ir NB8 formate.

Didėjant nelegalios migracijos, kontrabandos pavojams ir būtinybei stiprinti išorinės sienos kontrolę, vis aktualiau tampa užtikrinti nuolatinis ir operatyvius atitinkamų tarnybų ryšius, veiksmingai naudoti technines priemones, suvienodinti teisine normas. Glaudesnis divšalis bendradarbiavimas padėtų užtikrinti vienodą muitinės kontrolės lygį prie ES išorinių sienų, prisidėtų prie analogiškų muitinio tikrinimo standartų.

Lietuvos ir Latvijos policijos pareigūnai susiduria su kalbos barjero problema. Būtina stiprinti abiejų valstybių pareigūnų užsienio kalbų mokymąsi. Pasienio regionuose aktualia išlieka ryšių problema, kuri trukdo pareigūnams operatyviai atlikti savo darbą, taip pat ir vykdyti persekiojimą per sieną.

Diplomatinės ir konsulinės tarnybos, vykdydamos savo funkcijas ir turėdamos panašius tikslus, nepaisant į kartais pasireikšiančių požiūrių skirtumų ir savotiškos konkurencijos, derina savo žingsnius ir veiklą ir kartu prisideda prie dviejų tautų bendradarbiavimo ir saugumo užtikrinimo. Yra nuolatinė konsultacijų tarp įvairių abiejų valstybių institucijų, veikiančių užsienio politikos srityje, mechanizmas. Įgyvendinant 2011 m. savitarpio supratimo memorandumą tarp Danijos, Estijos, Suomijos, Islandijos, Latvijos, Lietuvos, Norvegijos, Švedijos vyriausybės dėl principų įkuriant diplomatus šalių misijų patalpose, platesnis praktinis bendradarbiavimas teikiant konsulines ir kitokias paslaugas, atstovavimas vieni kitiems trečiojoje šalyje leistų optimaliau panaudoti turimus žmogiškuosius ir finansinius išteklius. Abi valstybės mažai išnaudoja garbės konsulų veiklos teikiamas galimybes.

Vilniaus „Snow“¹⁷ susitikimai ir „Rygos konferencija“¹⁸ sudaro puikias galimybes kartu su užsienio ekspertais aptarti įvairius užsienio ir saugumo politikos akcentus ir stiprinti Lietuvos ir Latvijos matomumą tarptautinėje arenoje. Aktyvus dalyvavimas įgyvendinant ES Rytų kaimynystės politiką suteikia galimybes panaudoti savo patyrimą ir kaimyninių šalių pažinimą. Bendradarbiavimas pristatant ir ginant Lietuvos ir Latvijos užsienio politikos ir saugumo tikslus tarptautinėje arenoje yra bendras abiejų valstybių interesas, kartu leidžiantis sustiprinti abiejų valstybių autoritetą ir veiksmingiau įgyvendinti savo tikslus.

PAGRINDINIAI TIKSLAI:

I. Sustiprinti abiejų valstybių policijų, pasienio apsaugos tarnybų, muitinių bendradarbiavimą, siekiant užkersti kelią nusikalstamumui.

¹⁷ Snow susitikimas rengiamas nuo 2008 m. kaip neformali JAV, Kanados ir Europos užsienio politikos strategų, analitikų ir visuomenės nuomonės formuotojų diskusija.

¹⁸ Rygos konferencija yra svarbus užsienio ir saugumo politikos forumas Šiaurės Europoje, kuriame žymūs politiniai, intelektualiniai ir verslo lyderiai svarsto aktualius dabartinės tarptautinės darbotvarkės iššūkius. Nuo 2006 m. NATO valstybių vadovų susitikimo, konferencijos tikslas suteikti papildomą erdvę gilioms intelektualinėms diskusijoms numatančioms ateities sprendimus atlantinėje erdvėje.

Tam īgyvendinti būtina:

1. Parengti ir pasirašyti abieju šaliu sienos apsaugos ir policijas instituciju susitarimu del bendro patrulivimo pasienio teritorijose, siekiant uzkirsti keliu organizuotam ir kitokiam nusikalstamumui ir vykdant bendrus veiksmus abieju valstybu pasienio teritorijose.
2. Parengti ir pasirašyti Lietuvas ir Latvijas vyriausibu susitarimu „Del Lietuvas – Latvijas valstibes sienos teisinio rezimo“, kuris sudarytu geresnes salygas bendradarbiavimui, tarpusavio supratimui ir zmoniu bendravimui.
3. Kurti bendras duomenu bazes ir registrus arba palengvinti prieiga prie nacionaliniu registru, siekiant palengvinti policijas darbu ir turint tikslu sutrumpinti laiku nuo teises pazeidimo padarymo iki jo isaiskinimo ir asmens patraukimo administracinen, baudziamojon atsakomyben.
4. Sudaryti dvisali susitarimu del nuobaudu uz keliu eismo tvarkos pazeidimus priverstinio isieskojimo.
5. Rengti daugiau dvisaliu nusikalstamumo prevencijos projektu ypac kuriant saugia gyvenamaja aplinka.
6. Atidaryti pagal galimybes kontaktinius punktus numatytus „Susitarime del Lietuvas – Latvijos pasienio kontaktiniu punktu“, kad galima butu operatyviai keistis butina informacija.
7. Sprusti klausimus apie nenaudojamu pasienio apsaugos ir muitiniu statiniu, kurie gadina abieju valstybu ivaidzi keliautoju akyse, panaudojima ir šalia esancios teritorijos sutvarkyma.
8. Remiantis susitarimais, aktyvinti pasienio regionuose bendras gelbėjimo tarnybas, kurios dirbtu gamtos katastrofu atveju, padetu gesinti gaisrus ir panašiai. Svarstyti galimybes bendrai isigyti butina policijos ir gelbėjimo įrangą, siekiant racionaliai panaudoti lėšas.
9. Parengti sutarti del bendros butinos skubios medicininės pagalbos pasienio regionuose.

II. Racionaliai naudoti diplomatinis pajėgumus nacionaliniu interesu gynimui ir kokybiškam pilieciu aptarnavimui užtikrinti.

Tam īgyvendinti būtina:

1. Plačiau naudoti esamas diplomatinės atstovybės kitos šalies poreikiams, siekiant sprusti racionalaus diplomatinio atstovavimo, tame tarpe ir ivairiu formu bendro atstovavimo, ypac sprendziant ekonominiu ir prekybiniu santykiu stiprinima su treciosiomis šalimis, ir lėsu efektyvaus naudojimo klausimus.
2. Rengti bendrus ministru straipsnius, organizuoti bendrus vizitus į treciasias šalis, siekiant suteikti abiem valstybems didesni matomuma pasaulyje. Išnaudoti pirmininkavimus tarptautinėse organizacijose, parodyti interesu bendruma ir palaikyti vieniems kitus principiniuose klausimuose.
3. Siekti, kad kad Lietuvas ir Latvijos užsienio reikalų ministrai dalyvautu kasmetiniuose atitinkamu valstybu ambasadoriu susitikimuose. Tai prisidetu prie bendradarbiavimo stiprinimo ir informuotomo didinimo.
4. Suaktyvinti Lietuvas garbės konsulatų Latvijoje ir atvirkščiai steigima ir jų veikla.

PASienio REGIONŲ BENDRADARBIAVIMAS

Regioninis bendradarbiavimas tampa vis svarbesniu veiksmu Europoje ir pasaulyje. 31 Lietuvos ir Latvijos savivaldybės yra sudariusios įvairaus lygio susitarimus su savo atitinkamo lygmens partneriais. 1999 m. rugsėjo 10 d. buvo pasirašyta abiejų valstybių sutartis dėl bendradarbiavimo per sieną. Ji suvaidino svarbų vaidmenį sprendžiant pasienio regionų bendradarbiavimo problemas, tačiau pastaraisiais metais Bendradarbiavimo per sieną komisijos veikla praktiškai buvo sustojusi.

Šiuo metu didžiausią įtaką bendradarbiavimui per sieną turi ES Latvijos – Lietuvos bendradarbiavimo abipus sienos 2007-2013 m. programa. Ji suteikia finansinę paramą konkretiems projektams įvairiose srityse. Pagal šią programą teikiama Bendrijos parama iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) konkretiems Latvijos ir Lietuvos regionams, esantiems abipus bendros sienos: Latvijoje – Kuršo, Latgalos ir Žiemgalos regionams, o Lietuvoje – Klaipėdos, Šiaulių, Telšių, Panevėžio ir Utenos apskrityms.

Nepaisant nemažų pastangų pasienio regionų bendradarbiavimui švietimo, kultūros, turizmo ir sporto srityse plėtoti, bendradarbiavimą daugeliu atvejų stabdo riboti atitinkamų savivaldybių biudžetai. Nedideli įvairių organizacijų projektai, numatantys bendrus Lietuvos ir Latvijos renginius, dažnai yra pasmerkti žlugti dėl lėšų stygiaus.

TIKSLAS:

Skatinti pasienio gyventojų ryšius, dvišalių renginių organizavimą bei bendrai spręsti vietines praktinio gyvenimo problemas.

Tam įgyvendinti būtina:

1. Apsvarstyti galimybę įsteigti specialų bendrą Lietuvos ir Latvijos paramos fondą, skatinantį pasienio regionų bendradarbiavimą.
2. Sukurti centralizuotą duomenų bazę, į ją įtraukti ir ES *LatLit* duomenų bazę, kur būtų kaupiama informacija apie visus pasienio regionų bendradarbiavimo projektus ir kitą bendradarbiavimo veiklą vykdomą Lietuvoje ir Latvijoje.
3. Bendradarbiavimo per sieną komisijai svarstyti klausimus dėl išlikusių prieškarinio valstybės sienos ženklų Lietuvos ir Latvijos pasienyje atstatymo ir išsaugojimo.
4. Kartu siekti, kad būtų parengta ir patvirtinta nauja ES *LatLit* bendradarbiavimo per sieną programa finansinei perspektyvai 2014-2020 metams.
5. Spręsti pasienio susisiekimo infrastruktūros gerinimo klausimus, kas padėtų plėsti pasienio savivaldybių bendradarbiavimą ir žmonių bendravimą, skatintų turizmą, padėtų atitinkamoms tarnyboms veiksmingiau dirbti ekstremaliose situacijose.
6. Aprūpinti turistine informacija kaimyninės šalies kalba pasienio degalines, pasienio savivaldybių informacijos centrus, kitas žmonių susibūrimo vietas. Pakelės stenduose pateikti informaciją abiem kalbomis.
7. Plėsti Lietuvos ir Latvijos pasienio regionuose tarp miestinių autobusų susisiekimą, suderinti jų tvarkaraščius.
8. Siekti, kad kuo daugiau abiejų šalių savivaldybių stiprintų bendradarbiavimą su savo partneriais įvairiose srityse (susigiminiavę miestai ir savivaldybės) pagal bendradarbiavimo per sieną ir kitas tarpvalstybines programas.

KETVIRTOJI DALIS

TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

Pagrindinis pranešimo tikslas – atkreipti abiejų valstybių valdības bei visuomenės dēmesī ī būtīnību skatīnī mūsu tautu bendradarbīvīmā īvairīose srītyse. Ne abstraktūs, o konkretūs ir greitī sprendīmai, matomī mūsu valstybiu pilieču, galī īrodytī pranešimo teigīnīu ir pasiūlymū realumā ir realu norā keistī padētī.

Pranešīme pateikīami pasiūlymai sālygīškāi galētū būti padalīnī ī dvi pagrindīnes grupes. Vīeni galētū būti īgyvendīnāmi gānā greitāi, esant atītīnkāmāi politīnei ir administrācīnei valīai ir palāikymūi. Kīta – īlgālaikīai tīkslāi, ī kuriuos turētū atīsīzvelgīama, planuojant abiejū valstybiu ekonomīnīo ir socialīnīo vystymosī perspektīvas, sīekīant glaudesnīo abiejū tautu bendradarbīvīmo ir kartū platesnīo īsilīejīmo ī bendrā ī Baltījos ir Šīaurēs šālīu erdvē.

Norīnt īgyvendīnītī dalī pasiūlymū, reikīa valstybiu valdības ir atītīnkāmū īnīstīcīju sprendīmū. Kartū oficialīai īsreīškīamas nevaldībasīnīu, jaunīmo, meno ir sportīnīu organizācīju īnīcīatīvū palāikymas ir paskatīnīmas yra svarbus psihologīnīs ir moralīnīs aspekts, kurīs sūkūria teigīamā atmosferā dvīeju valstybiu santīkyuose.

Kāi kuriems pasiūlymāms realizuotī būtīnos papīldomas, nors ir nedīdelēs, finansīnēs lēsos. Taču norīnt realīai īspsrētī kāi kurīs problemas ir parodytī konkretīus glaudesnīo bendradarbīvīmo rezultātus, tāi yra svarbī sālyga. Sīekīant konsoliduotī būtīnas lēsas ir tīkslingāi jas panaudotī, galētū būti svarstoma īdēja sūkūrtī specīalū bendradarbīvīmo fondā tīek Līetuvojē, tīek Latvījojē (arba bendrā). Jo, kād ir kuklaus, īsteīgīmas būtū āīškus signalas skatīnānčīo dvīšālī bendradarbīvīmā. Be to, prīe jo sudarīmo galīma būtū paragīnītī prīsīdētī ir verslo atstovū, kurīe veikīa tīek Līetuvojē, tīek Latvījojē.

Šīuo metu dīdeles galīmības pasīenīo reģionu bendradarbīvīmūi suteikīa ES Latvījos ir Līetuvos bendradarbīvīmo per sīenā programā 2007–2013 metāms. Jos finansuojāmū projektū budžetāi sīekīa beveik 60 mln. eurū. Abiejū valstybiu atītīnkāmos īnīstīcījos – Latvījos reģionu plētros ir savīvaldībīu reīkalū mīnīsterīja ir Līetuvos vīdaus reīkalū mīnīsterīja kartū su sūīnteresuotomīs savīvaldībēmīs jau dabār prīvalo īmtīs vīsū būtīnū veīksmū, kād analogīška ES programā būtū patvīrtīnīta ir sekančīai 2014–2020 metū perspektīvai.

Be to, Līetuvos ir Latvījos pasīenīo reģionāi naudojāsī Latvījos, Līetuvos ir Baltarusījos bendradarbīvīmo per sīenā programos galīmībēmīs. Jos budžetas yra 41.7 mln. eurū ir yra skīriamas Latvījos, Līetuvos ir Baltarusījos pasīenīo reģionos sanglādāi dīdīnītī, ekonomīnei ir socialīnei gērovei, jo gyventojū kultūrīnīam īdentītetūi uztīkrīnītī.

Kītos ES programos, skīrtos reģionīnīam bendradarbīvīmūi skatīnītī tāip pat līedzīa pasīnaudotī nemāzomīs finansīnēmīs lēsomīs. Pagrīndīnē problema – īnīstīcīnīu gēbējīmū trūkumas projektāms tīnkāmāi parēngtī ir lēsoms īsīsavīnītī. Latvījos ir Līetuvos atītīnkāmos īnīstīcījos turētū glādzīau bendradarbīautī dalīdamosī patyrīmū. Tāi būtū naudingā abīem pusēmīs.

Sīekīant uztīkrīnītī Līetuvos ir Latvījos bendradarbīvīmo plētros stabīlumā ir pakānkāmā dēmesī, būtū tīkslingā:

- ✓ kāsmet organizuotī īsvāzīuojāmājī bendrā abiejū valdībasīu posētī pāeīlīui kiekvīenīojē valstybējē bendradarbīvīmo eīgāi apsvarstītī,
- ✓ īsteīgītī Līetuvos –Latvījos bendradarbīvīmo fondā, kurīs galētū finansuotī konkretīus nedīdelēs apīmītīs projektus, stiprīnānčīus abiejū tautu žmonīu rīsīus. Jam valdymtī sudarītī bendrā tarybā, tvīrtīnāmā abiejū valstybiu valdībasīu vadovū,

- ✓ išnaudoti visas galimybes, leidžiančias geriau pasinaudoti ES ir kitų tarptautinių organizacijų programų parama,
- ✓ sudaryti artimiausių ir greičiausiai galimai įgyvendinamų priemonių planą, kurio įgyvendinimas parodytų abiejų valstybių visuomenei, jog vyksta realūs pokyčiai,
- ✓ pavesti abiejų šalių užsienio reikalų ministerijoms stebėti Pranešime siūlomų priemonių įgyvendinimą ir kartą per metus teikti ataskaitas ir pasiūlymus savo vyriausybėms.

PENKTA DALIS

LIETUVA IR LATVIJA – KITA KARTA

Lietuva ir Latvija, būdamos Baltijos jūros, vieno sparčiausiai besivystančio, inovatyvaus ir konkurencingo regiono, šalimis, turi visas galimybes tinkamai atsakyti į šiuolaikinius globalizacijos iššūkius ir įnešti savo indėlį į viso regiono ir pirmiausia Baltijos ir Šiaurės šalių ekonominę ir socialinę vystymąsi. Baigiama rengti valstybės pažangos strategija „Lietuva – 2030“¹⁹ ir Latvijos parlamento patvirtinta nacionalinė strategija „Latvija – 2030“²⁰ numato kelius ir būdus, kaip išlaikydamos ir puoselėdamos savo tapatybę, remdamosi turimais žmoniškaisiais ištekliais, išvystytomis šiuolaikinėmis informacinėmis ir gamybinėmis technologijomis ir glaudžiai bendradarbiaudamos su Šiaurės Europos valstybėmis, įgyvendinti užsibrėžtą ambicingą tikslą – tapti vienu iš pirmaujančių ir moderniausių ES valstybių ir kartu integralia Šiaurės Europos dalimi.

Kartu mūsų bendras tikslas pasiekti, kad kita Latvijos ir Lietuvos karta būtų artimesnė ir geriau pažintų vieni kitus nei kitas kaimynines tautas, kad lietuvių ir latvių kalba būtų plačiau naudojama tarpusavio bendravime, kad būtų sukurtos tokios sąlygos, kad jaunimas, įgijęs gerą išsilavinimą turėtų visas galimybes įgyvendinti savo svajones savo šalyse ir kad mūsų šalys būtų patrauklios ir įdomios kitiems. Tam įgyvendinti reikia pasiekti, kad per artimiausius dvidešimt metų bendromis pastangomis plėsdamos savo esamus ryšius ir surasdomos naujas nišas tarpusavio bendradarbiavimui, Lietuva ir Latvija:

- ✓ pagal daugelį ekonominių ir socialinių rodiklių pasiektų Europos Sąjungos valstybių vidurkį,
- ✓ taptų integralia Šiaurės Europos dalimi - „*catching Nordic*“,
- ✓ taptų šalimis, užtikrinančiomis saugų ir sveiką gyvenimą,
- ✓ taptų regionu, kur kultūros plėtra, jos išsaugojimas ir turtinimas yra vienas pagrindinių valstybės rūpesčių,
- ✓ taptų šalimis, kur lietuviai ir latviai rūpintųsi ne tik savo nacionaliniu tapatumu, bet ir bendruoju baltiškumu,
- ✓ pasiektų, kad informacinėje erdvėje ypatingas dėmesys skirtas savo baltiškajai kaimynei,
- ✓ taptų valstybėmis, kur švietimui ir aukštajam mokslui skiriamas padidintas dėmesys,
- ✓ taptų žinių ekonomikos, aukštųjų technologijų panaudojimo ir kūrimo vieta,
- ✓ taptų palankia aplinka verslo plėtrai ir naujoms idėjoms įgyvendinti,
- ✓ taptų ekologiškai švarių produktų gamybos vieta,
- ✓ taptų regionu, kur gamtos apsaugai skiriamas prioritetas dėmesys,

¹⁹ Lietuvos pažangos strategija „2030“ (<http://www.lietuva2030.lt/>).

²⁰ Latvija 2030. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam. *Latvijas Republikas Saeima, 2010* (<http://www.latvija2030.lv>).

- ✓ taptu patraukliu bendru turistiniu objektu, pristatančiu unikalią gamtą ir savo šalių tradicijas.

Lietuvos ir Latvijos glaudesnis bendradarbiavimas atitinka abiejų valstybių strateginius interesus ir turėtų būti nuolat skatinimas ir plėtojimas įvairiose srityse. Abipusis palaikymas, bendros iniciatyvos, konkretūs projektai – ne tik suartina baltų valstybes, bet ir stiprina žmonių ryšius ir dviejų tautų bendrumo jausmą. Vieni svarbiausių Lietuvos ir Latvijos ateities iššūkių, nežiūrint į tai, kad globaliame pasaulyje integraciniai procesai neišvengiamai skverbiasi į visas gyvenimo sritis ir mažina ekonominius ir socialinius skirtumus, ir toliau didelį dėmesį ir jėgas skirti savo tautų kultūrai ir tapatybei išsaugoti. Būdami unikalūs – būsime įdomūs ir svarbūs visiems.

Trys Baltijos valstybės – Lietuva, Latvija ir Estija, nuėjusios nelengvą kelią ir tapusiomis lygiateisėmis pasaulio valstybių bendrijos narėmis, per trumpą laiką pasiekė didžiulius laimėjimus. Trijų tautų vienybė ir tarpusavio palaikymas, parodytas visam pasauliui 1989 metais, yra puikus pagrindas bendram veikimui ir ateityje. Šiandien mūsų artimas bendradarbiavimas apima įvairias sritis ir galvojant apie jo perspektyvas būtų tikslinga ne tik įvertinti tai, kas padaryta, bet ir nubrėžti bendrą strategiją ateičiai bei galimus rezultatus. Tai būtų galima padaryti kartu parengiant bendrą ateities bendradarbiavimo viziją.

Likimas lėmė Lietuvai, Latvijai, Estijai ir būti prie Baltijos jūros ir mūsų bendras tikslas – ne tik išsaugoti ją švarią ir saugią ateities kartoms, bet ir pasiekti, kad mūsų regionas ir toliau liktų vienu labiausiai išsivysčiusiu ir klestinčiu. Šiaurės Baltijos regionas, „NB8“, žinomas ir vertinamas kaip sėkmingo regioninio bendradarbiavimo pavyzdys, turi visas galimybes ir toliau likti pirmaujančiu įvairiose srityse, nebijančiu globalios konkurencijos greitai besikeičiančiame pasaulyje. Veikdamos kartu, trys Baltijos ir penkios Šiaurės Europos valstybės lengviau įveiks ateities iššūkius.

Padėka

Studijos autoriai nuoširdžiai dėkoja visoms Latvijos ir Lietuvos valstybinėms ir verslo struktūroms, masinės informacijos įstaigoms ir nevyriausybinėms organizacijoms bei atskiriems abiejų šalių žmonėms už suteiktą informaciją ir pasiūlymus, be kurių nebūtų įmanoma parengti šį dokumentą.

Report on Latvian – Lithuanian Co-operation Perspectives

By Neris Germanas and Alberts Sarkanis

Both **Latvia** and **Lithuania**, having been neighbours for so many centuries, have always been and remain bound together by a multitude of ties. We have a common historical heritage and our peoples are connected by diverse business, cultural and personal links. Today we can be proud of the achievements of both our countries in their practical co-operation not only at an official inter-state level but also at the less formal inter-personal level. While much has been done to better understand each other and to find ways to sustain co-operation, we must continue to maintain a focus on our relations and devote our energies to further cultivate these.

In representating the Baltic states and the only true Baltic cultures, it is important for us to work together not just for historical and geographical reasons; it is vital for us to merge our efforts and pool our resources so as to enhance our ability to respond to present-day challenges. We need to promote development in our countries, to embrace the emerging trends in economy, politics and security guarantees. The Governments of Latvia and Lithuania seek further opportunities for co-operation, so that both countries may consolidate their competitiveness in a globalised world. A truly bilateral co-operative effort between our two nations can only serve as a worthy contribution to the strengthening both of our Baltic-Nordic bonds, and of our co-operation within the European Union and with our Trans-Atlantic partners.

May this Report serve as an additional practical guide for our public institutions and communities in the support and facilitation of further and deeper co-operation between our countries.

Valdis Dombrovskis
Prime Minister
of the Republic of Latvia

Andrius Kubilius
Prime Minister
of the Republic of Lithuania

CONTENT

INTRODUCTION.....	61
<i>PART I.</i> LATVIA AND LITHUANIA - WHAT WE ARE AND THE WAY WE ARE.....	62
<i>PART II.</i> LATVIA AND LITHUANIA – WHERE WE ARE AND WHERE WE ARE GOING.....	64
LATVIA AND LITHUANIA IN THE BALTIC SEA REGION.....	65
LATVIA AND LITHUANIA IN EUROPE.....	65
LATVIA AND LITHUANIA IN THE WORLD.....	66
<i>PART III.</i> LATVIA AND LITHUANIA – WHAT WE STRIVE TO ACHIEVE.....	67
COMMON INFORMATION SPACE.....	69
COMMON CULTURAL SPACE.....	72
COMMON EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC SPACE.....	76
CO-OPERATION IN THE AREA OF ECONOMY, FINANCE, ENERGY, TRANSPORT AND ENVIRONMENT PROTECTION	78
CO-OPERATION IN THE AREA OF INTERNAL AND EXTERNAL SECURITY	81
CO-OPERATION BETWEEN BORDER REGIONS.....	84

PART IV. IMPLEMENTATION OF THE OBJECTIVES

..... 85

PART V. LATVIA AND LITHUANIA – A GENERATION FROM NOW

..... 86

INTRODUCTION

At the beginning of 2011, following the recommendation of Foreign Ministers *Ģirts Valdis Kristovskis* and *Audronius Ažubalis*, Prime Minister of Latvia *Valdis Dombrovskis* and Prime Minister of Lithuania *Andrius Kubilius* made a decision to initiate the formulation of a joint report on Latvian and Lithuanian interstate co-operation perspectives.²¹ The preparation of the Report is symbolic for both countries celebrating 20th anniversary of restoration of diplomatic relations.

Ambassadors *Alberts Sarkanis* (Latvia) and *Neris Germanas* (Lithuania) were appointed by respective decrees of Prime Ministers of both countries to formulate this Report. They were not bound by any restrictions or obligations. Working on the Report the authors have used their own knowledge and experience on bilateral relations, various official information²² as well as thoughts and ideas expressed during the meetings with people from Latvia and Lithuania. At the same time it is important to stress out that all proposals and assessments reflect authors' personal viewpoint and wish

---

²¹ It continues, in a way, analogous studies: in 2008 a report was prepared on Opportunities for Co-operation between Finland and Estonia, while in 2010 – NB8 Wise Men Report on strengthening co-operation between Baltic states and Nordic countries (its formulation was led by *Valdis Birkavs* and *Søren Gade*) on the Latvian – Estonian Co-operation Report (its formulation was led *Andris Razāns* and *Anvar Samost*). All the reports were initiated by heads of governments of these countries.

²² In order to draw up the Report the authors have exercised opinions and proposals expressed particularly for this purpose by Latvian and Lithuanian ministries. The authors have drawn on information got during the meetings with border municipal, business, culture and public representatives. Fundamental public documents on strategic development of the states and nations were taken into account as well.

to promote discussions and interest about relations between Latvia and Lithuania and their people. In the course of preparation of the document we have noticed that even our attention paid to these issues creates increasing interest about relations between our countries and reveals one or other problem. Besides that the collated information have widened the vision of the authors and strengthened confidence that both Latvians and Lithuanians at a great extent have not only a common history and thoughtful present but also common future.

The main purpose of the present Report is 1) to provide in general terms an overview of bilateral as well as multilateral relations in the field of economy, energy, transport, tourism, education, culture etc., assessing realia of the past and present as well as prospects of future co-operation, and 2) to come up with concrete proposals for strengthening of Latvian-Lithuanian co-operation. The very implementation depends on activities of official institutions as well as societies of both countries. People's desire to know better each other may and it must be an additional stimulus encouraging to solve problems and eliminate the obstacles which disturbs co-operation between both countries.

The range of themes included in the Report can be divided, in relative terms, in two basic segments. It is co-operation in areas directly related to the Baltic identity of our nations and its preservation and described as common information, cultural, educational and research space. The segments present short overview of the current situation, concrete conclusions and proposals how and what must done in order both nations know each other better and jointly manage cultural co-operation and other issues. We are confident that in these areas Latvian and Lithuanian bilateral co-operation could be and should be more intense and definite, alongside with trilateral co-operation between Baltic states, as well as in wider format of NB8²³.

In its turn, interstate co-operation in areas of economy, transport, energy etc. as well as security is discussed without describing its development as a single space as in these areas co-operation is effected on a much more wider scale than the aim of establishing common space for both countries, particularly as regards to NATO and EU membership. For this reason although intensive co-operation dealing with particular bilateral problems is common in these areas, and bearing in mind that both Latvia and Lithuania belong to the same economic and security structures, we consider as inappropriate to characterize it that as activities in common merely bilateral economic and security spaces For all that common interests give us rather a lot facilities to develop common projects vital for both countries, and it is reflected in concrete suggestions.

PART ONE

LATVIA AND LITHUANIA - WHAT WE ARE AND THE WAY WE ARE

Traditionally Latvia and Lithuania are considered to be countries closest to each other, in particular, in terms of language and ethnic culture, as well as due of the abundance of historical links. Thus, alongside with the territorial neighbourhood, the key aspect of features shared by Latvia and Lithuania is the affinity of the Latvian and Lithuanian people – Latvians and Lithuanians are peoples who have given the name to their respective nations and they are often described by one word „Balts“.

---

²³ Iceland, Norway, Denmark, Sweden, Finland, Estonia, Lithuania, Latvia.

From the historic point, during the period from the 13th century until the very end of the 17th century Latvians and Lithuanians had more or less close relations depending on whether their territories belonged to one or different country. With some minor exceptions Latvian and Lithuanian border is the most longstanding border in the region. The contacts between borderland people extend to the times when unchanging border separated Curonians, Semigallians and Selonians, although close human relations have remained. Later after imperial partitions by tsarist Russia, Lithuanians as well as Latvians were forced to turn to each other as ethnically related, western culture - oriented peoples with similar destinies. It was during this particular period that the idea of unity of Balts emerged. The establishment of the national state of Latvia and the restoration of the national state of Lithuania in 1918 changed the situation radically. Although the development of national statehood for Latvians and Lithuanians was almost identical and main stages and aims of the process did not have essential differences still the progress of each nation towards independence had its own specific features and different forms of action.

On the one hand, the interwar period revealed more clearly what is felt also today – that we were not very active in acquiring more extensive and profound knowledge about the neighbouring country. Even though contacts among individuals in various areas were sufficiently frequent, for example, a comparatively large number of Lithuanian intellectuals lived and worked in Riga, Lithuanians often worked in Latvian industry and agriculture yet at the official level any more profound interest was absent in both countries. Later, during the Soviet times in the second half of the 20th century various organisations and the population in Lithuania and Latvia maintained quite intensive contacts and manifested solidarity as people sharing the same destiny and it successfully created prerequisites for the later mutual support and common striving to achieve the main goal of both nations – the restoration of the independent statehood of Latvia and Lithuania.

After the restoration of independence both countries pursued similar aims – to strengthen their statehood, to integrate into the international community and to address domestic political, economic, social and cultural issues. During this period internal emotional ties between the two nations were strong, particularly among intellectuals. The „Baltic Way“ will always remain the most vivid and best manifestation of the unity and solidarity of people in Latvia, Lithuania and Estonia.

Further steps – membership in the United Nations, the Council of Europe, the European Union, North Atlantic Treaty Organisation and other international organisations – consolidated the authority of both countries and enabled them to assume their due place in the community of world countries. The improving domestic economic and social situation, the development of civil society, friendly relations with neighbouring countries ensured stable growth in Latvia and Lithuania. At the same time new challenges and threats forced countries not only to address the emerging new problems but also to further strengthen co-operation among countries of the Baltic and Nordic regions striving to use the potential created by each country for the achievement of common goals. Natural co-operation among the Baltic States – Lithuania, Latvia and Estonia - expands further in increasingly stronger regional contacts in various areas. It provides the foundation for the emergence of the Baltic States and the Nordic countries in future as one and the most competitive and innovative region in Europe and the simultaneous expansion and consolidation of individual contacts.

At present Latvia and Lithuania have a lot **in common** and they have the same **backgrounds and aims:**

- ✓ we belong to the same Baltic region,

- ✓ we are the only representatives of Baltic languages and we strive to retain the Baltic identity and to save historical and cultural heritage,
- ✓ we have common European historic and cultural traditions and the understanding of human and national values that we try to study and retain,
- ✓ we live by the Baltic Sea and we are interested in improving its ecological situation,
- ✓ guarding the EU and NATO eastern borders we address analogous problems related to illegal migration and contraband,
- ✓ we address welfare, employment and emigration reduction problems of the population in our countries trying to bring the living standards of our countries closer to the EU average,
- ✓ we are aware of the need to pay particular attention to the education, development and further improvement of the human potential as well as lifelong learning,
- ✓ we recognise that the development of innovation, research and modern technologies is of particular relevance in the contemporary conditions of globalisation and competition,
- ✓ we confirm our efforts to integrate into the single EU financial system, including introduction of the euro,
- ✓ we try to ensure energy independence and production and exploitation of renewable resources,
- ✓ we try to ensure long-term and guaranteed security of our countries and peoples on the basis of our interest in strengthening the EU and NATO and the role that they play further promoting the internal integration of these organisations.

At the same time there are factors that disturb co-operation or that apropos have had an impact on our development and related activities. Factors that **burden** and **trouble** our co-operation:

- ✓ different historic memory,
- ✓ distinctive religious confessional experience,
- ✓ different economic and cultural impact of neighbouring countries and peoples,
- ✓ different internal ethnic composition,
- ✓ competition distorted by the type of economic activity,
- ✓ dissimilar level of taxes and excises making economic barriers,
- ✓ insufficient personal contacts, weak and frequently excessively formal contacts between political and cultural elites, youth and non-governmental organizations,
- ✓ old and appearing anew stereotypes, time by time raising distrust and suspiciousness.

Open outlook assessing achievements and deficiencies by objective considerations on status of relations between two Baltic countries, in our opinion, is a relevant prerequisite to get Latvians and Lithuanians closer as as much as possible. The main goal of this Report is to evaluate current situation of relations and set concrete proposals for nearest perspective as well as more distant future.

PART TWO

LATVIA AND LITHUANIA – WHERE WE ARE AND WHERE WE ARE GOING

At present Latvian-Lithuanian relations cannot be assessed solely in the area of bilateral relations. Interstate relations inevitably become part of wider regional, European and even global co-

operation. In practical terms, whether it concerns political or economic, security or other issues, in most cases Latvia and Lithuania address or try to address these issues together with other countries through multilateral agreements and commitments.

Thus, one of the most relevant questions concerns areas where co-operation between the two countries is relevant and required as well as the scale of this co-operation, taking into consideration historical, geographic and economic conditions, how efficient and Latvian-Lithuanian real co-operation is in the multilateral format and if it should be continued further along the same lines. Should it be subject to mutual co-ordination?

LATVIA AND LITHUANIA IN THE BALTIC SEA REGION

It is only natural that, in geographical and political terms, both countries have the closest and best developed relations with other countries of the region in various areas. The Baltic Sea unites them.

Firstly, it is co-operation among Latvia, Lithuania and Estonia. Already now in various areas bilateral co-operation is implemented in practice on trilateral basis. There are different common institutions of Baltic states. Ministries and departments of Latvia and Lithuania have 24 trilateral (Latvia, Lithuania, Estonia) co-operation agreements. In this respect Latvia and Lithuania should traditionally strengthen and develop not only trilateral co-operation but also integrate into the Nordic region and be more linked with general development of Northern Europe as it would help strengthen interstate ties, enhance the competitiveness of the whole region, promote people-to-people contacts as well as more intensive development in all areas of life.

NB8 has become and is increasingly more frequently perceived as a certain visiting card with an increasing value that should be promoted in all possible ways. It is of particular relevance for the three Baltic states which have all possibilities of accelerating their economic and social development through their close contacts with the Nordic countries. Regional co-operation at various levels is the path that allows using the potential accumulated in the region practically and efficiently and through co-operation participating successfully in the fight of global competition. The involvement of Germany, Poland and Russia in addressing common tasks gives additional weight and significance to the region. Enhanced co-operation provides opportunities for Latvia and Lithuania to be quicker and more efficient in:

- ✓ to accelerate economic development by using the experience gained by other countries,
- ✓ to improve the infrastructure of the living space at a quicker pace and with more innovation,
- ✓ to upgrade manufacturing, to implement new achievements,
- ✓ to cooperate in terms of funds and human resources for perspective research and technological solutions,
- ✓ to develop the area of education, health care and the social area,
- ✓ to expand human contacts and to strengthen democratic values.

LATVIA AND LITHUANIA IN EUROPE

Through active participation the Baltic Sea region co-operation our countries get increasingly more involved in addressing European affairs.

Participation in the Council of Europe and membership in the European Union as well as active use of provided opportunities considerably increase the political and economic capacity of our countries. Mutual support and adherence to coordinated positions enable Latvia and Lithuania to strengthen their authority and to ensure the protection of their interests. On the one hand, the EU Baltic Sea Region Strategy provides opportunities for our countries to participate in addressing regional problems and, on the other hand, to upgrade the strategic priorities of Latvia and Lithuania. In turn, the EU Latvian – Lithuanian Cross-border Co-operation Programme for 2007-2013 provides opportunities for border regions to strengthen their mutual contacts and to implement topical projects in various areas.

By exercising a common or sometimes very similar approach in European Union affairs we will be stronger than acting alone. Therefore it is appropriate:

- ✓ to present a mutually coordinated position concerning various policies at the EU level, including:
  - a) striving for closer bilateral co-operation by coordinating positions in the area of regulating EU funding, taking into account the fact that Latvia and Lithuania are recipient countries of the same financial institutions of the Nordic countries,
  - b) to coordinate positions concerning the EU Neighbourhood policy, in particular – in respect of the Eastern Partnership where both countries share identical or similar standpoints,
  - c) to strive for common energy security,
- ✓ to develop closer co-operation by sharing experience gained in formulating, upgrading and implementing the Agenda of national reforms, various strategies and national plans, implementation results and best practice examples trying to achieve economic and social goals that are similar for the Baltic Sea Region countries.

Active co-operation and co-ordination of positions give both countries more opportunities:

- ✓ to be more efficient in finding favourable economic solutions that could be initiated by one or the other of our countries yet at the same time they could be useful for both countries and present an example of co-operation rather than competition,
- ✓ to ensure a better and more efficient representation of both countries at various international organisations,
- ✓ joint activity makes our countries more visible, interesting and valuable as a larger region in economic as well as political terms.

LATVIA AND LITHUANIA IN THE WORLD

Having regained their independence both countries became UN members and thus consolidated their position as full-fledged members of the international community. Together they became members of many other world political, economic and financial organisations. It is of particular

relevance for Latvia and Lithuania as small countries to work in global international organisations together in the wider NB8 format and to strive to gain more extensive support from other countries.

Membership in NATO gave a unique opportunity to achieve long-term security while active participation in the work of this organisation, compliance with their international commitments enhance the authority of both countries in the community of world countries. Emerging new contemporary challenges like international terrorism, organised crime, including drug and human trafficking, contraband, shortage of natural resources, illegal migration give rise to the necessity of strengthening co-operation between Latvia and Lithuania to block the further spreading of these threats and their involvement in co-operation with allies of the Alliance. Participation in joint peace-keeping operations is a good concrete example showing our determination and abilities to take part in common actions as well as increasing our international prestige.

The comparatively large Latvian and Lithuanian diaspora residing all over the world is particularly important on the global scale. Currently there are about 1.3 million people of Lithuanian origin, more than 0.3 million of Latvian origin living abroad. Their political and economic support to their homeland has always been and still is important. Maintaining close relations with their respective homelands, the state support to the diaspora is a significant prerequisite for the preservation of the Latvian as well as Lithuanian identity. In view of the globalisation challenge and the world economic situation particular attention should be paid to issues of the new diaspora and migration policy.

The potential of the diaspora abroad, in particular mutually coordinated efforts, would allow achieving the following sooner and in a more efficient manner:

- ✓ to stimulate the attraction of investments and innovative technologies,
- ✓ to ensure the lobbying of political and economic interests of Latvia and Lithuania in third countries, at the same time providing considerable contribution to the improvement of the economic competitiveness of our countries and the strengthening of the prestige of both countries in the world,
- ✓ to accelerate acquisition and implementation of good practices.

PART THREE

LATVIA AND LITHUANIA – WHAT WE STRIVE TO ACHIEVE

Irrespective of the globalisation processes that are underway and inescapably lead to the decline of the influence and significance of separate countries, in particular countries small in size, a similar economic and social situation, common goals and ways of addressing these goals emphasize the significance of bilateral relations between Latvia and Lithuania. As neighbours with a 588 kilometres long border and still bound by various historic, cultural and economic ties, we inescapably are and will be brothers and sisters living by the Baltic Sea.

However, a question arises: why, despite the common that the Latvian people and the Lithuanian people share and that has been constantly reiterated and emphasized as well as the long-standing geographical proximity, in reality today we are not closer and better acquainted with each other than with more distant neighbouring nations.

Why, irrespective of the quite close human contacts during the earlier period, have these contacts become noticeably weaker during the recent time?

Why is it not possible in reality to evade destructive competition and one-time advantages where economic logic requires search for common action?

Why are we incapable, notwithstanding the publicly declared unity, to coordinate and come forward with a common position that actually would be useful for us as well as for a wider region?

There remains a multitude of „why?“ questions that are more detailed but not less difficult. One of the basic aims of the present Report is to attempt to find answers and present specific ways how to make the 21st century the period when our two countries draw closer together. Therefore it is important to look at Lithuania and Latvia not as those ones maintaining weak contacts but as countries with similar languages and cultures, striving to achieve the same political and economic aims and help each other with their specific experience. Having achieved their basic aims, both countries are now in a position to seek common types of activities and they should seek them to address similar contemporary problems and face the same global challenges. Proceeding together but not separately is a much quicker and more rational route to take.

It is quite complicated to assess the level of Latvian – Lithuanian co-operation during the recent decades. Bilateral Latvian - Lithuanian co-operation has been conducted in practically all areas; however, its intensity has been different and in most cases its potential has not been used to the full. On the one hand, official relations are strong and based on mutual support and coordinated position. Efforts to expand multilateral contacts are constantly reaffirmed at the highest political level; however, these contacts are often quite weak in the practical activities of ministries and departments. In most cases it depends on the initiative and interest of specific implementers. Thus, declarations of general character are expressed publicly, remaining only declarations in practical terms as there is no implementation mechanism and they lack financial resources.

On the other hand, alongside with the activation of economic activity and, on the whole, the existence of close business contact, there is evidence of competition that is, in part, determined by the similar structure of economic activity in both countries. Thus, sometimes manifestations of disputes among economic subjects tend to be transferred to the official level as well creating more profound problems. Public institutions will have to take a firm stand for business interests and protectionism should not be assessed merely in negative way, however the frictions caused by business competition must not grow into conflicts of a higher level and damage the authority of our countries.

Moreover, we must recognise that the scope of interpersonal contacts has noticeably decreased.

Contacts among various cultural, research, educational and other organisations should be closer, although individual artists, scholars, representatives of other specialities are active and even committed to common professional activities. However, there are not many joint activities, in particular for the youth that could provide long-term perspectives for closer relations between our countries. School curricula pay little attention to history and the present of both countries. To date there are no textbooks and study aids on the history of Latvia and Lithuania that have been translated into languages of our countries.

Citizens of both countries lack information about events taking place in one or the other country although we are close neighbours and we share many realia of history as well as the

contemporary period. Television and radio of both countries do not pay much attention to topicalities in the economic, political and cultural life of their neighbouring countries, do not promote the exchange of various broadcasting programmes.

Another factor that acts as a deterrent of human contacts is lack of language knowledge although these languages are close. It is almost „traditional“ and largely inertia that people do not even attempt to listen to the language and to understand it.

The Latvian–Lithuanian Forum established in 2005 tries, as far as possible, to bring together the research and creative potential of both countries; however, the operation of the Forum requires more attention and support of state institutions.

Closer communication among people, in particular in border regions, is obstructed by lack of effective railway communications, insufficient integration of road network between Latvia and Lithuania and questionable quality of roads on the Latvian side; residents of these regions pay particular attention to this circumstance. It creates obstacles to travelling and tourism development.

The weakness of the Cross-border Co-operation Commission so far has not allowed turning good aims and intentions into practical outcomes that would reveal the significance of such interstate co-operation. Until now no solution has been found for the issue of delimiting the Latvian-Lithuanian national border in the territorial waters of the Baltic Sea.

On the whole, the weakening of human contacts in the wider meaning of the word is the main reason why co-operation between both countries has become less noticeable and effective. In our view, attention to its revival and strengthening at the national level should become the driving force of Latvian-Lithuanian co-operation. This would allow the population of both countries feel not as only partners in the contemporary global world but also united and sole representatives of the Baltic peoples. Our shared interest and common goal should be to develop and present the image of Latvia and Lithuania as neighbours and countries with close ties. This way we will be not only unique but also interesting to the world.

To successfully achieve these goals, Latvia and Lithuania should start with the revival, strengthening and extension of deeper mutual contacts among inhabitants of both countries, developing a common informational, cultural, educational and scientific space, activating co-operation in areas of economy, security as well as in other areas.

COMMON INFORMATION SPACE

The development of common information space is a unique opportunity in terms of strengthening human contacts and getting better acquainted with each other.²⁴ It is a possibility of receiving economic, social, cultural and other information without undue delay and in an unobstructed way that would stimulate innovations in various areas and would help cooperate and become competitive in the global world. Developed and efficient common Baltic States' information space

---

²⁴ There are over 5 mln inhabitants in Latvia and Lithuania taken together (results of the 2011 census: Latvia -2.0 mln, Lithuanian – 3.05 mln). Among them there are about 30 th. Lithuanians in Latvia and about 2.3 th. of Latvians in Lithuania).

integrated into common Baltic and Nordic information area would make our region more visible, attractive and interesting, in particular concerning tourism development.

Moreover, well organised and efficient information space of all three Baltic States, not only of Latvia and Lithuania, would enhance our information security that encounters considerable competition and pressure from third countries.

The public television and radio of Latvia and Lithuania present little information about events in the neighbouring countries. There are no permanent correspondent points, no joint broadcasts are put together, the exchange of original programmes, documentaries and feature films are very rare. Although the Lithuanian radio has its own correspondent in Latvia, this opportunity is not put to appropriate use; the Latvian radio does not have its representative in Lithuania. Neither are sufficient budgetary allocations made in Latvia and Lithuania for the activities of television and radio aimed at achieving these aims.

Packages offered by major cable TV networks do not include public television programmes. If Lithuania has a satellite programme „LTV World“ that can be watched by everybody with an appropriate equipment, no such programme and option exist in Latvia to date.

Newspapers and magazines which do not have their own correspondents do not provide more extensive information about the life of the neighbouring country if they do not perceive any interest among their readership. A vicious circle emerges – interest about the neighbouring country declines and if there is no interest there is no need to provide information or to take any steps to provide such information.

Lack of information is, in part, compensated by electronic mass media and this process is expected to continue. The Internet is increasingly becoming the strongest competitor for the ordinary mass media. Its spread and accessibility could be used even on a larger scale by organising more extensive exchange of information in various areas. It also means that the largest portals should have specialists in Baltic studies – people knowing the language and the country, who are involved in translating and presenting information about the neighbouring country on an ongoing basis. This initiative could be implemented due to the fact that University of Latvia, Vilnius University and Kaunas Vytautas Magnus University already provides Latvian-Lithuanian translation and interpretation study programmes.

MAIN OBJECTIVES:

I. To ensure that public televisions of Latvia and Lithuania can be watched in both countries, in particular border regions and they provide more extensive information about life of both countries:

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. The Latvian Television and Radio Council and the Lithuanian Radio and Television Committee take specific measures to assess possibilities to relay broadcasts of public television and radio in the Latvian and Lithuanian languages in one and the other country.
2. To achieve that most important political and economic events in both countries are reflected in the programmes of Latvian and Lithuanian public television and radio.
3. To provide financial support to the development of joint TV programmes and original broadcasts, the exchange of existing documentaries and feature films, the resolution of copyright issues.

4. To create popular informational programmes about each other as well as language learning programmes on television and radio.
5. To use the subtitling of films and broadcasting editions broadly and on a regular basis.
6. To exchange and ensure wider use of radio archival records so that Latvian and Lithuanian language and melodies are more broadcasted and be heard.
7. To conclude an agreement with press publications of respective border regions and towns, as well as internet portals and radio that they will provide, on an ongoing basis, information about events taking place in neighbouring countries and other information that is of interest for the population.
8. To solve the matters of the reciprocal presence of television and radio reporters in both countries and their productive work.
9. To seek a possibility for introducing programmes targeted at the above listed objectives as part of the Latvian Culture Capital Foundation and the Lithuanian Cultural Foundation.

II. To make more extensive use of modern electronic information technologies in providing information about our countries extending contacts among people.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To activate direct co-operation between the Latvian Electronic Mass Media Council and the Lithuanian Information Society Development Committee by formulating proposals for co-operation in the area of developing information society.
2. To strengthen possibilities of the public Internet portal of the *Latvian–Lithuanian Forum* that would include space for information, discussions and proposals for promoting Latvian – Lithuanian co-operation.
3. To include links in all public and municipal Internet portals that indicate addresses of respective institutions in the neighbouring country.
4. Official Internet websites of both countries (www.lietuva.lt and www.latvia.lv) should present information about themselves in the state language of neighbouring country, too, so to avoid seeking the information in foreign languages.
5. In order to make more extensive use of modern electronic information technologies on local cross-border level the attraction of the financial support of EU programmes is relevant.

III. Activate contacts among interest groups and organisations as well as individuals in both countries.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To strengthen the operation of the *Latvian–Lithuanian Forum* by involving more specialists from different areas and providing financial support to them.
2. To activate contacts of inter-parliamentary groups and other political entities, more widely use possibilities of the Baltic Assembly to present and implement bilateral co-operation projects.
3. To organise the celebration of Latvian national holidays and festivals in Lithuania and the celebration of Lithuanian national holidays and festivals in Latvia that would be attended by political leaders as well as representatives of the community from both countries.
4. To promote friendship, co-operation and cultural exchange relations between the cities and towns of both countries. To extend the circle of twin cities and towns.

5. To celebrate in wider scale the Unity Day of the Balts that would be attended by state leaders. To organise events on ongoing basis for the commemoration of significant historical events in both countries, for example, the commemoration of the historic battles of *Saule* and *Durbe*.
6. To support creation of sculptures, other expressions of art symbolizing Latvian and Lithuanian togetherness, personalities and historical events uniting both countries.
7. To set up joint data base on memorial sites in Latvia and Lithuania related to common historical events and personalities of both countries.
8. To stimulate professional co-operation among specialists in various areas by organising joint events.

COMMON CULTURAL SPACE

Culture is the domain where Latvian-Lithuanian bilateral co-operation can be and should be intensive and relevant. It is determined by the linguistic affinity and geographic proximity of the two Balt peoples, an abundance of cultural and historical links. It is symbolic that the phrase „*one land, one sun, the same sea for both of us*“ sounds almost identical in both languages (*mums viena zeme, viena saule, tā pati mūsu jūra – viena žemė, viena saulė, ta pati mūsų jūra*).

Close cultural contacts is a very relevant factor that influences, in actual fact, the quality of human relations and helps to get to know each other. At the end of the 19th century and the beginning of the 20th century many outstanding Lithuanian artists, cultural figures lived and created in Latvia. It should be noted that rapprochement and understanding between nations has often been facilitated by mutual contacts between church authorities. Cultural contacts were not broken at the later stage either. The theme of Lithuania holds a significant place in the creative work of outstanding representatives of Latvian literature and art.

Many cultural institutions, artistic associations in Latvia and Lithuania maintain contacts, they have joint projects, they organise guest performances and shows. There is close co-operation, e.g., between the Latvian National Library and the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania, the agency „Latvijas koncerti“ and the Lithuania State Philharmonic, the Latvian National Art Museum and the Lithuanian National Art Museum as well as separate music and art ensembles and artists at their own initiative. Notwithstanding the complicated economic situation over the recent 20 years, books of Latvian and Lithuanian authors were translated in the language of the neighbouring country. During the said period 40 books of Lithuanian authors have been published in Latvian and about 60 books of fiction by Latvian authors have been published in Lithuanian.

Alongside with the above there has been extensive development of cultural co-operation among the Baltic States in the trilateral and multilateral format.

However, over the recent years bilateral co-operation at the national level has grown weaker. Ministries of Culture in both countries do not maintain close business contacts, do not coordinate their activities. The development of cultural co-operation lacks the attention and financial support of state institutions.

Sports alongside with its permanently present competition spirit were and are one of the most visible manifestations of solidarity and unity of our nations. Latvian and Lithuanian sports organizations and associations have close and traditional ties. A lot of various sports events are

organized, so it make possible to know better each other and to have closer relations. Particularly it is applicable to youth and sports fan associations.

The preservation of the spirit of affinity between the Latvian people and the Lithuanian people largely depends on the co-operation of **youth** and its organisation in both countries. Its development is a significant prerequisite for better mutual understanding and the strengthening of human contacts. Youth organisations of both countries are sufficiently active in cooperating in the bilateral as well as more extensive format (cf., folk festivals *Baltica*, Song and Dance festivals *Gaudeamus* etc.). However, their activity and efforts often encounters shortage of financial resources and logistic restrictions or they are limited by one-off projects implemented youth organizations which function in analogous mode and strives for similar goals. At the same time the main goals of such initiatives proposed by bilateral organizations rarely meet include national and cultural learning of Latvia and Lithuania. Different ministries are responsible for youth policies: Ministry of Social Affairs and Labour in Lithuania v. Ministry of Education and Science in Latvia. Lack of co-operation on these matters negatively affects youth activities in general. Moreover, due to various reasons non-governmental organisations find it difficult to accede and use EU structural support. Institutions in charge of youth policy in Latvia and Lithuania and institutions distributing EU funds allocated for youth projects should ensure conditions instrumental for the youth organisations of both countries to be interested in joint projects which, by their scale, during the implementation could actually qualify for receiving support from the EU structural funds.

The development of **tourism** makes our countries not only more noticeable and provide an important impulse in economic growth but give opportunities of getting better acquainted with the common Baltic cultural space. In 2010, a total of 1.552 million foreigners stayed in Lithuania, among them 146.3 thousand Latvians; however, as many as 42 % of them had stayed there only for one day. Out of 5.04 million foreigners who stayed in Latvia 34 % were from Lithuania; however, 73 % of them stayed there only for one day. Within the scale of the Baltic States and the Nordic countries Latvia and Lithuania together with Estonia are viewed as one tourism region and its future prospects are linked with joint tourist routes in the Nordic countries.

Latvian-Lithuanian co-operation in the area of tourism can be best seen in joint market development projects of border municipalities in both countries that are related to rural, water, cultural tourism etc. The respective public agencies that are responsible for the development of tourism have neither direct mutual agreements nor closer contacts. Currently Latvia and Lithuania have 8 tourism information centres respectively in foreign countries, however, there are no such centres in our own countries.

Latvian and Lithuanian sea ports that cooperate with other countries in the Baltic Sea region have good opportunities of playing an important part in developing cruise travel routes in the Baltic Sea. The seacoast in both countries that is more than 600 km long and cities situated on the seacoast could be used more in organising special touristic routes by the sea, e.g., Klaipėda-Palanga-Šventoji-Liepāja-Venstpils-Rīga, joint water and aerial sports contests. It is essential for Lithuania to restore the Šventoji sea port that, in view of its strategic location, could help attract individuals interested in water sports not only from Latvia but also from other countries in the region.

KEY OBJECTIVES:

I. To strengthen co-operation among public entities of both countries that are responsible for the implementation of cultural policy.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To sign alongside with the current trilateral agreement, an agreement between Ministries of Culture of both countries to provide a co-operation mechanism that would allow implementing joint cultural projects of both countries.
2. To reinstate the position of culture attaché at the Embassy of Lithuania in Riga and the respective position for a Latvian diplomat in Lithuania.
3. To institute prizes of Rainis and Maironis for the promotion of Latvian – Lithuanian cultural co-operation.

II. To better acquaint societies in both countries with achievements in various fields of culture.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To organize days of Latvian culture in Lithuania and days of Lithuanian culture in Latvia bi-annually.
2. To organize regional days of culture, regional sport games and other events, e.g. in Žemaitija and Kurzeme, in Panevėžys-Šiauliai counties and Zemgale, in Selonia on both sides of state border.
3. To facilitate a pronounced presence of balticness /the Baltic identity at the national Song and Dance Celebrations by inviting Latvian and Lithuanian song and dance groups respectively to take a more broader participation.
4. To organize exchange co-operation with artistic groups, art shows and workshops, projects of artistic education. To promote cultural contacts of children and youth artistic associations, joint conferences of cultural and artistic workers and sectorial forums and seminars (for instance, for stage directors, conductors, editors etc.), including field sessions. To implement programmes for the development of traditional folk crafts. To promote joint celebration of national festivals.
5. To set up in the National Museums of both countries separate display rooms dedicated to Latvian or Lithuanian art respectively.
6. To conclude an agreement on co-operation in the field of cinema. To organise days of Latvian and Lithuanian cinema, to organise joint cinema festivals.
7. To establish a Latvian – Lithuanian national film centre or foundation that would support joint projects, including joint production of Latvian-Lithuanian feature films and documentaries.
8. To expand co-operation in the area of book translation and publication, providing more targeted support. To promote the exchange of business information and experience among employees of public libraries, to organise presentations of contemporary literature of both nations, meetings of writers and poets.
9. To provide governmental support to amplifying collections of the Latvian National Library with Lithuanian publications as well as to the development of Baltic studies foundations and research as well as to amplifying collections of the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania with Latvian publications.
10. To support the establishment of a joint Internet portal for culture in the Baltic States – a joint disseminator of Baltic cultural news and promoter of cultural tourism – in five languages, including Latvian and Lithuanian.
11. To enhance mutual communication between churches and congregations of Latvia and Lithuania.

III. To promote multilateral co-operation among young people.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To establish a Latvian – Lithuanian youth co-operation foundation, that is, a fund to promote exchange of youth programmes and joint projects. The fund would finance social activities of Latvian and Lithuanian organizations so as to support their main goal –
  - a) to promote youth exchange and various initiatives from both countries,
  - b) to support informative projects facilitating cultural co-operation, sufficiency, understanding and acknowledgement, exchange of good practices,
  - c) to support publications aiming to approximate both nations.
2. To promote Latvian and Lithuanian youth organizations to find possibilities for closer co-operation and apply for common applications for support from EU structural funds. Cultural and national recognition of neighbouring country should be named as one of the main goals of those projects.

IV. To use tourism more efficiently as a source for getting better acquainted with one another.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To conclude a co-operation agreement among the respective tourism institutions.
2. To establish information centres in Riga and Vilnius that would disseminate diverse information in both languages and promote domestic tourist routes.
3. Municipalities in border regions should provide information in the language of their neighbours on their Internet websites.
4. To stimulate joint activity to present both countries as one tourist region in third countries, following the example of the Berlin information centre.
5. To implement joint bilateral projects, e.g., “30 Pearls of Latvia (Lithuania)“, similar to the successfully ongoing project of the Baltic States “Grand Baltic Tour”.
6. To cooperate on a wider scale by developing rural tourism, organising water and sports tourism and thus advertising the cultural and culinary heritage of both countries, providing opportunities to see the unique natural landscapes in both countries.
7. To develop the infrastructure of cycling paths in border regions, among them, the “Kuršu ceļš / Kuršių kelias” (Curonian Road) so to promote active tourism.

COMMON EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC SPACE

Educational systems in Latvia and Lithuania undergo gradual reforms and they are increasingly adapted to contemporary requirements.²⁵ Co-operation between Latvia and Lithuania is also developed within the frame of the Agreement of Common Educational and Scientific Space of the Baltic States that would contribute to the establishment of a common educational and scientific space of Nordic countries and the Baltic States in future. Co-operation of both countries in areas of education

---

²⁵ In 2011 there were 1365 schools in Lithuania attended by 425 000 pupils, incl. vocational schools. There were 830 schools in Latvia attended by 216 000 pupils, 94 vocational schools attended by 36 000 pupils. In the same year there were 22 universities in Lithuania (among them 8 private universities) and 23 colleges (10 private); In Latvia there were 56 higher educational institutions and universities (among them 22 private institutions) and 24 colleges with the total number of 104 000 students.

and science stimulate the mobility of youth; provide opportunities to use the best experience that subsequently leads to getting to know and to understand one another better. Riga Lithuanian Secondary School is particularly active in providing its own contribution in this respect.

However, it must be noted, that curricula of secondary schools pay little attention to the history of Latvia and Lithuania as well as other issues of mutual links. Studies of the language used in the neighbouring country and cognition of culture are not stimulated. Particular attention should be paid in schools of border regions.

Bilateral co-operation in the area of studies and research²⁶ is not intensive with the exception of Baltic studies. The University of Latvia has the Centre of Lithuanian Studies while Vilnius, Kaunas and Šiauliai Universities have Centres of Latvian/Baltic Studies, Liepāja and Klaipēda Universities have Departments of Baltic Studies and so on. Language and literature research institutes have joint projects, e.g., the Atlas of Baltic Languages. However, in other areas of research, co-operation takes place mostly on the initiative of specific higher educational institutions and institutes or scientists. There are too few joint national programmes or programmes of separate institutions. The exchange of students and researchers is weak. As there are no sufficient financial and technological resources, in the area of research the main problem is the excessive fragmentation of higher educational institutions and research institutes (in particular in Latvia), thus the main task is to avoid duplication and to use the existing co-operation opportunities in a more rational manner.

From another angle, due to a low innovative capacity of business entities and their low commitment to supporting research, applied scientific research is not being promoted.

KEY OBJECTIVES:

I. To use more effectively possibilities of secondary schools and vocational schools laying the foundation to acquire better knowledge of both nations.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To include more information about Latvia and Lithuania, their history in respective school curricula in both countries, to develop a project of language training programmes, to publish bilingual textbooks and study aids for kindergartens and schools.
2. Ministries of Education and Science in both countries should organise contests for schoolchildren to promote deeper knowledge of our both nations and countries.
3. The ministries of education and science should ensure conditions for the exchange of teachers and pupils and short-term traineeship at schools in the neighbouring country, inter alia using the EU *Lifelong Learning* programme as well as Nordic-Baltic ongoing *Nordplus* programme.
4. To organise summer camps and courses where children could study and mutually improve their Latvian and Lithuanian language skills.
5. To promote and create the best preconditions for the cognition of culture and the study of the language of the neighbouring country in border regions, including specific activities in co-operation agreements of border regions (towns).

---

²⁶ There are 11 state research institutes in Lithuania. About 14 000 researchers are involved in research, of whom 6400 have doctoral degrees (PhDs). In Latvia there are 13 state research institutions, about 8000 researchers of whom 3600 have doctoral degrees.

6. To expand co-operation among vocational schools in border regions by training the required specialists, using the appropriate study base in both countries, to organise vocational training courses and use the system of practice exchange on a larger scale.

II. To promote co-operation of higher educational institutions by cooperating in specialist training.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To use in more effective way opportunities of joint curricula at higher educational institutions what would allow implementing student exchange and ensure a better use of the existing scientific base and the teaching staff.
2. To institute at least few nominal scholarships of Prime Ministers of Latvia and Lithuania for Lithuanians studying in Latvia and Latvians studying in Lithuania, including doctoral students and researchers.
3. To support study programmes for Baltic studies offered in Lithuania and Latvia. To introduce study programmes that would enable students of Baltic studies (Latvian and Lithuanian philology) take the compulsory full course of the Latvian language and the Lithuanian language. It would allow involving them in pedagogical as well as scientific and public work.
4. To support specialization in Lithuanistics sciences at the Faculty of Humanities of the University of Latvia and of Letonistics at the Faculty of Philology of Vilnius University.
5. To introduce a student exchange programme that would provide possibilities of sending a coordinated number of students for either partial or full-scale studies at the best universities in both countries.

III. To better use the potential of research institutions by promoting innovations and increasing economic activity and competitiveness.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To make preconditions for establishing joint areas of research and business that would stimulate the integration of both countries into the North European space of economy and higher education.
2. To strengthen bilateral business contacts in the field of research and technologies, to promote the establishment of international clusters.
3. To promote joint research in history and Baltic languages in the area of humanities, to organise joint conferences and workshops. To organize joint expeditions of linguists, ethnographers, folklorists, historians, anthropologists.
4. To involve more scientific guides and reviewers from neighbouring country in elaboration of master's and doctoral theses.
5. To implement joint research studies, in particular in the area of high technologies, pollution reduction in the Baltic Sea as well as other areas, to use the existing scientific base in a more efficient manner.
6. To use opportunities offered by international forums for a joint presentation of research themes as well as to focus, as far as possible, more attention to referencing mechanisms that would reveal the presence of neighbours.

CO-OPERATION IN THE AREA OF ECONOMY, FINANCE, ENERGY, TRANSPORT AND ENVIRONMENT PROTECTION

Successful and flexible economic partnership is the basis for maintaining good political relations between Latvia and Lithuania while stronger trade relations and economic integration promotes the stability and economic and social growth of both countries. Latvia and Lithuania are the main mutual economic partners. Latvia holds the third position among Lithuanian export partners and the fourth one as import partner. Besides that, Latvia attracts most of Lithuanian direct investments. Latvia has the ninth place in list of direct investments in Lithuania. Close economic co-operation makes this region attractive to foreign investors as well, stimulates its growth, helps avoid many formalistic hindrances and reduces various bureaucratic obstacles.

Latvia and Lithuania encounters similar economic challenges of the 21st century. The economic crisis of the recent years affected both countries, caused the decline of living standards, increased social tension and generated emigration waves. The rigorous economic policy of governments in the period of 2009-2011 created possibilities for gradual economic recovery and allows hoping for an improvement in the living standards in the near future. The export growth in both countries in 2011 confirms these forecasts. However, the perspectives of the nearest future still are quite unclear. At the same time closer economic integration of both countries, energy security, the improvement of transport infrastructure, the growth of competitiveness, the balancing of markets (different taxes and excises) still remain among the most important economic, political tasks for both countries as well as tasks of bilateral relations.

National economies of Latvia and Lithuania are part of a competitive, rapidly growing and innovative Baltic region and thus closer and more effective economic ties, first and foremost, with the Nordic countries, remain an important goal for both states. Stronger contacts in the NB8 format would provide more opportunities to become active and more attractive in the European Union and the global world. In future the Nordic and Baltic regions could become a single financial space.

A common and coordinated energy policy of both countries is an important prerequisite in striving to achieve energy independence and security as well as in establishing a consolidated energy network in the whole of the Baltic Sea region.

The construction of liquefied natural gas (LNG) terminals is an important issue for both Latvia and Lithuania; it would allow resolving the issue of the full dependence of our countries on the sole provider of natural gas. It is necessary to find a solution that would satisfy both countries and would allow using the EU support.

The significance of transport ties cannot be overestimated in the process of strengthening human contacts and getting to know each other better. Co-operation is particularly important in implementing „Via Baltica“, „Rail Baltica“ projects, expanding air, railway, water and road transportation. Roads of the Transeuropean Transport Network (TEN-T) traverse Latvia and Lithuania. The development of roads and their infrastructure strengthens not only the co-operation of both countries in various sectors but also generates additional conditions for further integration with the economy of the Nordic countries as well as the whole of Europe. Notwithstanding the relatively well developed communication between the two countries, the comparatively sizeable investments in road

repairs and road construction, the actively functioning Riga Airport which services a large part of travellers from Lithuania, there are still a lot problems unresolved to date.

Latvia and Lithuania cooperate in the field of environment on the basis of the Agreement between the Government of the Republic of Latvia and the Republic of Lithuania on co-operation in the field of environmental protection signed in 1999, and on the Agreement of 2001 on the management of nature conservation in transboundary context. Seeking to ensure the protection of the Baltic Sea, to achieve and sustain a good environmental condition of the Baltic Sea, both countries coordinate their co-operation, align the application of specific instruments of environmental protection. Latvia and Lithuania work together in the enforcement of the EU climate and energy legislative package. Cross-border regions cooperate and share the experience of managing their natural and water resources.

KEY OBJECTIVES:

I. Improvement of the co-ordination of interstate economic activity striving to be competitive and innovative.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. State institutions (central banks, ministries etc.) should strengthen coordinated co-operation and exchange of good practice and information in the process of preparing for the introduction of the euro.
2. To establish a joint consultation mechanism on taxation, investment issues, the transparency of business activities, a common system of principles.
3. To formulate a common international economic policy of both countries that would provide co-operation opportunities in more distant third countries. In order to promote the development of Latvian and Lithuanian exports to organise joint missions and shows, pooling their resources and presenting themselves as representatives of one region.
4. To harmonize the excise and tax system that would facilitate the development of business activities and trade in border regions.
5. To develop a computerised data base that would contain all information relevant for municipalities about the business environment (prices of goods and services, excises etc.) in the neighbouring country.
6. To stimulate the development of a common labour market in the Baltic States backing by common computerised data base that would promote higher competitiveness and balance of the labour market in the region.
7. To organise Latvian-Lithuanian business forums on regular basis.

II. To ensure the development of the transport infrastructure in both countries, improving communications among people.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To address the issue of further developing the "Via Baltica" project. This project like other projects of new road construction and the renovation of old roads (e.g., Klaipėda-Liepāja, Kaunas-Rēzekne), the upgrading of roads crossing the national border of Latvia and Lithuania, and the restoration of closed roads, the improvement of the road quality and infrastructure would be viewed as priority issues for governments of both countries.
2. To review road signs so that they reflect designations of places and cities/towns in both countries in two languages as well as signs indicating state capitals.

3. To ensure the implementation of the "Rail Baltica" project. It should be a priority issue for governments of both countries.
4. To resolve the issue of restoring railway transport links between Vilnius and Riga as well as Liepāja/Reņģe and Mažeikiai and the restoration of other roads.
5. To conclude an agreement between AS „Lietuvos geležinkeliai“ and VAS „Latvijas Dzelzceļš“ about the organisation of haulage by rail. To ensure that EU regulation on the respective 1520 mm railway system is implemented not to affect the competitiveness of cargo and passenger railway transport services.

III. To ensure through co-operation the energy security and independence of both countries.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To strengthen co-operation and consultation in implementing the project of the Visaginas regional nuclear power station – as a significant prerequisite not only for achieving the energy independence of Lithuania but also for achieving the energy independence of the Baltic states,
2. To expand co-operation by establishing a single electric power market of the Baltic States that would be integrated into the Nordic electric power market *NordPool* and by participating in the synchronous work on the continental European grid as well as by implementing the *NordBalt* project,
3. To cooperate more actively in the area of gas supply in line with the EU Rules of Procedure on security of gas supply and diversification of supply,
4. To consider a possibility of setting up a joint groups of experts in order to assess possibilities of ensuring energy security formulating strategies for the construction, use of renewable economical and efficient energy sources, for more intensive utilisation of renewable energy sources (biomass, water, wind).

III. To ensure a environmentally friendly and wholesome living space, to save natural resources, to maintain sustainable development.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To dynamise joint efforts towards dealing with vital problems of the Baltic Sea: eutrofication, chemical pollution, reduction in biodiversity, a negative impact of shipping on water quality in the Baltic Sea etc.
2. To exchange information and agree on a concerted action while formulating positions on international matters related to the climate change agreement following the talks of the year 2012.
3. To enhance co-operation between the institutions of protected areas in Kurzeme and Žemaitējē in efforts to preserve the unique nature of the regions.
4. To strengthen co-operation in the field of protecting live nature resources, the use and regulation of genetically modified organisms and the control of the spread of invasive species (plant and animal) populations, as well as information exchange in those areas.
5. To agree on a concerted action in order to ensure control over waste removal and transportation.

CO-OPERATION IN THE AREA OF INTERNAL AND EXTERNAL SECURITY

Traditional reasons that encourage Latvia and Lithuania to cooperate in the area of security and defence is their identical geopolitical situation, shared security challenges and threats. Politicians, military personnel and diplomats have accumulated large experience of co-operation.

Bilateral co-operation is one of the components of co-operation of the Baltic States and NATO countries in the area of defence as well as a part of the EU internal and security policy. However, regardless of that wide bilateral relations exist to deal with topical issues for both countries. Good practice of joint participation has been accumulated in peace-keeping operations. Both countries should consider possibilities of joint purchases of military equipment trying to use the resources in an efficient manner.

Forms of bilateral co-operation have changed upon Latvia and Lithuania becoming part of the Schengen area and new practical tasks have emerged in the area of internal security, ensuring better co-ordination of activities and more effective information exchange between both countries as well as EU partners. The police force, customs services, border guard services as well as other ones cooperate on bilateral basis as well as in the format of the three Baltic states and the NB8.

Due to increase of illegal migration, contraband menaces threats and necessity to strengthen a control of external borders the ensuring of permanent and operative contact between respective services, effective use of technical means and unification of legal regulations become a more pending matter. Besides, closer bilateral co-operation would help to ensure the same customs control level on the EU external border, to harmonize customs control standards..

In police work officials of Latvia and Lithuania encounter language problems therefore particular attention should be paid to improving the foreign language proficiency of officials of both countries. There are acute communications problems in the border areas that interfere with an efficient discharge of their functions by law enforcement authorities, for instance, when pursuing suspects across the border.

Diplomatic and consular services that perform their functions and have similar objectives, notwithstanding differences of opinion that sometimes can be observed, try to coordinate their activities and thus contributing to the strengthening of co-operation and security of both countries. In view of the 2011 Memorandum of Understanding on the placement of diplomats and consular staff in the facilities of another NB8 member state in a third country, wider practical co-operation in provision of consular and other services, representation of each other in third countries would make possible to use existing human and financial resources in more optimal way. Both countries have a low turn to their advantage in use of capabilities and potentialities provided by honorary consuls.

Vilnius „Snow“ meetings²⁷ ir „Riga Conference“²⁸ along with foreign experts take good opportunities to discuss various topics of foreign and security policies and to strengthen Latvian and

---

²⁷ Informal meetings of European and North American experts on international and security policy – politicians, political scientists, diplomats and analysts – are held in Lithuania. The participants of the meeting address issues of relations between East and West, key strategic challenges that the Euro-Atlantic community faces in nearest future.

²⁸ The Riga Conference is a leading foreign and security policy forum in Northern Europe for world renowned political, intellectual and business leaders to gather and debate on the most acute challenges of the current international agenda. Since the NATO summit in 2006, the aim of the conference is to provide another rounds of invigorating discussions on an international intellectual platform, for further decision-making across the Atlantic.

Lithuanian visibility on international scale. Active participation in the implementation of EU Eastern partnership policy provide possibility to use our own experience and cognition of neighbouring countries. Co-operation in presentation and standing up for Latvian and Lithuanian Foreign and security policy on international phora is of common interest of both countries. It takes opportunity to strengthen authority of both countries and to succeed implemenation of goals.

KEY OBJECTIVES:

I. To strengthen co-operation of the police force, border guards and customs of both countries in restricting crime.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To formulate and sign the agreement of the border guard and police of both countries about joint patrolling in the border territories seeking to eliminate organised and other crimes and to undertake joint activities in the border territories of both countries.
2. To formulate and sign the Latvian-Lithuanian Agreement on the Legal Regime of the State Border of Latvia and Lithuania which creates better opportunities for co-operation, mutual understanding and communication between peoples of both countries.
3. To establish common data bases and registers or to facilitate access to national registers seeking to facilitate police work with the purpose of reducing the time period from the commission of the violation of the law till its clarification and calling the individual to administrative or criminal liability.
4. To conclude a bilateral agreement on the collection of fines for violations of traffic rules.
5. To implement more bilateral projects on crime prevention, in particular establishing a safe living space.
6. To open all clauses provided by the Agreement on Latvian-Lithuanian Border Contact Points to provide possibilities for relevant information exchange.
7. To address issues concerning the use of border guard and customs facilities no longer used and damage the image of both countries in the eyes of travellers as well as the upgrading of the surrounding territory.
8. To activate on the basis of the agreement joint rescue services that would work in cases of natural disasters, help to extinguish fires etc. To consider the possibilities to acquire joint special equipment for the police and various rescue structures.
9. An agreement is required concerning the operation of emergency medical services in border regions.

II. To ensure the rational use of diplomatic capacities, the protection of national interests and the provision of quality services to citizens.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To use the existing diplomatic representations for needs of the other country by taking decisions on the development of national diplomatic representation, including joint representation of various kinds and efficient use of resources by taking decisions on strengthening economic and trade contacts with third countries.
2. In order to achieve more visibility for both countries in the world, joint articles and joint visits of ministers to third countries should be planned, presiding mechanisms at international

- organisations should be used showing shared interests and mutual support on matters of principle.
3. To strengthen co-operation and better information between diplomatic services of both countries use the practice to have foreign minister participation at the annual meeting of Latvian and Lithuanian ambassadors, respectively.
  4. To activate the reciprocal establishment of honorary consulates in Latvia and Lithuania, respectively, and to support their activities.

CO-OPERATION BETWEEN BORDER REGIONS

Regional co-operation is becoming a relevant factor in Europe as well as in the world. 31 local governments of Latvia and Lithuania have concluded agreements with their respective partners at various levels. On 10 September 1999 both countries signed an agreement on the co-operation of border guards. It played a significant role in addressing problems of co-operation in border regions, however, over the recent years the operation of the Cross-border Co-operation Committee has practically ceased.

At present the EU Latvian-Lithuanian Cross-border Co-operation Programme 2007-2013 has more real influence on cross-border co-operation. According to this Programme, there is considerable Community support from the European Regional Development Fund (ERAF) to specific regions in Latvia and Lithuania that are situated on both sides of the border: in Latvia – regions of Kurzeme, Latgale and Zemgale, in Lithuania – counties of Klaipėda, Šiauliai, Telšiai, Panevėžys and Utena.

Irrespective of the considerable efforts in developing border co-operation in areas of education, culture, tourism and sports, in many cases co-operation is obstructed by the constrained budgets of local governments. Smaller projects of various organisations that plan joint Latvian-Lithuanian activities are often doomed to failure due to lack of resources.

KEY OBJECTIVES:

To stimulate contacts of the population, the organisation of bilateral events and joint resolution of local practical life problems of the community.

To achieve this objective, we propose the following actions:

1. To consider possibilities of establishing a special Latvian-Lithuanian Support Fund that would promote border region co-operation.
2. To establish a centralised data base, including the EU *LitLat* database that would collate information about all co-operation projects in border regions as well as forms of co-operation implemented in Latvia and Lithuania.
3. The Latvian-Lithuanian Cross-border Co-operation Commission must address issues concerning the preservation of the still existing pre-war national border signs, various historical-cultural objects as well as other topical issues of co-operation.
4. To devote mutual efforts to the formulation and approval of a new EU *LatLit* Crossborder Co-operation Programme for the next financial perspective for 2014-2020.

5. Issues concerning the improvement of the transport infrastructure in border regions should be addressed and resolved by respective institutions of both countries, including local governments. It would facilitate development of tourism and promote respective authorities to take successful actions in emergency situations.
6. Tourism information in petrol stations, information centres and roadside outlets in border regions should be provided in the language of the neighbouring country.
7. To develop intercity bus traffic in border regions of Latvia and Lithuania, coordinating their schedules.
8. To devote efforts to ensure that a larger number of local governments have co-operation partners (twin cities, twin municipalities) within the frame of cross-border co-operation as well as in the general context of relations between both countries with, as far as possible, multifaceted co-operation programmes.

PART FOUR

IMPLEMENTATION OF THE OBJECTIVES

The main purpose of the Report is to encourage and attract the attention of the governments and society in both countries to the necessity of stimulating co-operation between both countries in various areas. Specific and speedy rather than abstract decisions that can be seen by citizens of our countries, can prove the validity of statements and proposals expressed in the Report and the genuine desire to change the situation.

Proposals expressed in the Report can be divided, in relative terms, in two basic groups. One group of proposals could be implemented in a quite short-term if there is a political and administrative will, capacity and support. Other proposals describe long-term objectives that should be taken into account in planning perspective of economic and social development in both countries, striving to achieve closer co-operation of the two nations and at the same closer integration into the common space of Nordic and Baltic countries.

Decisions of national governments and respective institutions are required to implement at least part of the proposals. At the same time official support expressed to initiatives of youth, art and sports non-governmental organisations and their promotions has a significant psychological and moral aspect that forms a positive atmosphere in the relations of both countries.

Additional financial resources are required for the implementation of some proposals. They become a significant prerequisite if there is genuine desire to resolve one or another problem and to achieve specific outcomes of closer co-operation. In an attempt to consolidate the required funds and to apply them in a purposeful manner, an idea might be considered of setting up a special co-operation foundation both in Latvia and Lithuania, or a joint one. The accumulation of particular financial resources even though it may be small, would be a clear signal of the stimulation of bilateral co-operation. The participation of Latvian and Lithuanian business community in the support of this idea would be most welcome.

Currently considerable opportunities for co-operation in border regions are provided by the EU Latvian-Lithuanian Cross-border Co-operation Programme 2007-2013. Budgets of projects that are financed by this Programme amount almost to 60 million Euros. It is necessary that respective

institutions of both countries – the Ministry of Environment Protection and Regional Development of Latvia and the Ministry of Interior of Lithuania together with interested local governments – take required measures to have an analogous EU programme approved also for the next 2014-2020 perspective.

Besides, Latvian-Lithuanian border regions also use opportunities provided by the Latvian, Lithuanian and Byelorussian Cross-border Co-operation Programme. Its budget is 41.7 million Euros and it is allocated to increase cohesion of Latvian, Lithuanian and Byelorussian border regions and to ensure economic and social welfare and cultural identity for their inhabitants.

Other EU programmes intended for the promotion of regional co-operation also allow using considerable financial resources. The main problem is lack of institutional capacity in preparing projects and absorbing funds. Respective institutions in Latvia and Lithuania should develop closer co-operation and share experience.

To ensure stability and sufficient attention to the development of Latvian-Lithuanian co-operation, it is necessary:

- ✓ in order to discuss co-operation progress to organize outer joint sessions of both Governments in consecutive order in each country;
- ✓ to establish a Latvian-Lithuanian Co-operation Fund that could finance specific, small-scale projects that consolidate human contacts between the two nations. A joint council should be established for its management that would be approved by heads of governments of both countries;
- ✓ to use all possibilities that would allow using the support of the EU and other international programmes – to formulate a plan of activities by sector that should be undertaken in the near future where the implementation process would show communities in both countries that real changes take place;
- ✓ to set a plan for actions and measures to be fastly implemented in near future, so the implementation itself would show the public of both countries that real changes are in progress;
- ✓ to determine that Ministries of Foreign Affairs are to follow the implementation of activities stipulated by the Report and summary overviews and proposals for further activities are presented to governments once a year.

PART FIVE

LATVIA AND LITHUANIA – A GENERATION FROM NOW

Latvia and Lithuania, located on the Baltic Sea and being part of one of the most rapidly developing, innovative and competitive region, have all the possibilities of responding to the challenges of the present-day globalisation and to bring their contribution to the economic and social development of the region as a whole and, first and foremost, of the Baltic and Nordic countries.

The Progress Strategy Lithuania – 2030²⁹, currently about to be completed, and the National Strategy Latvia – 2030³⁰ approved by the Parliament of Latvia provide for the ways and means of how to, while

---

²⁹ Lietuvos pažangos strategija „2030“ (<http://www.lietuva2030.lt>).

³⁰ Latvija 2030. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam. *Latvijas Republikas Saeima, 2010.* (<http://www.latvija2030.lv>).

safekeeping and developing one's identity and based on the existing human resources, state of the art information and production technologies, and closely cooperating with the Nordic countries, implement the ambitious goal of taking the place among the leading and most advanced EU states and at the same time remain an integral part of Northern Europe.

At the same time our goal is to succeed that the next generations of Latvians and Lithuanians are closer to each other and people know each other better than other neighbouring nations, that the Latvian and Lithuanian language is used wider in mutual communication, that conditions are present when well educated youth have all the possibilities to fulfil their hopes in their own country and so that our countries are attractive and interesting to others. To reach that it is necessary that widening already established ties and creating new fields for mutual co-operation Latvia and Lithuania:

- ✓ reaches average economic and social figures of the European Union,
- ✓ becomes an integral part of Northern Europe - „*catching Nordic*“,
- ✓ becomes safe and healthy life providing countries,
- ✓ becomes a region where culture development, preserving and enriching is one of the main concerns of the countries,
- ✓ becomes a place Latvians and Lithuanians cares not only for their national identities but also for common Baltic one,
- ✓ notices and succeeds that particular attention in information space is drawn to its Baltic neighbour,
- ✓ becomes a place where additional attention is paid to education and science,
- ✓ becomes a convenient place for economic growth and development of high technologies,
- ✓ becomes a favourable environment for bussiness development and implemtation of new ideas,
- ✓ becomes a place for ecologically clean products,
- ✓ becomes a region that pays priority to environment protection issues,
- ✓ becomes an attractive tourism destination that offers unique nature and national traditions.

A closer co-operation between Latvia and Lithuania is in line with the strategic interests of both countries and it should be constantly promoted and enhanced in various fields. Mutual support, joint initiatives, specific projects – this not only brings the states of the Balts closer together but also strengthens people-to-people contacts and the sense of unity of the two nations. Notwithstanding the fact that in a globalised world the processes of integration unavoidably penetrate all venues of life and bridge economic and social gaps, a major future challenge for Latvia and Lithuania is devoting great attention and efforts into safeguarding the culture and identity of their nations also in future. By being unique, we shall be interesting and important also to others.

The three Baltic states – Latvia, Lithuania and Estonia – have covered not so easy a path and become full-fledged members of the world community of nations; they have achieved a lot within a short period of time. The unity and mutual support among the three nations, vividly demonstrated in 1989, is an excellent grounds for co-operation in the years to come. Our close co-operation today embraces a number of various fields, and, putting this in a perspective, it would be meaningful not only to evaluate what has been accomplished but also outline a joint future strategy and projected results. That would be made possible through jointly producing a common vision on future co-operation.

The destiny has deemed that Estonia, Latvia and Lithuania should lie on the Baltic Sea, and our common goal is not only to preserve that sea pure and safe for future generations, but also to achieve that our region evolves into one of the most advanced and thriving regions.

Appreciation

The authors of the Report express their gratitude to all Latvian and Lithuanian governmental and business institutions, mass media, non-governmental organizations and individuals from both countries for information and suggestions. Without their help the current document would not have been prepared.